

ОТЧЕТ

**ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА
СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2006 – 2020 г.**

ОТЧЕТЕН ПЕРИОД 2008 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ I. ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В БРОЯ И СТРУКТУРАТА НА НАСЕЛЕНИЕТО	3
1. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО.....	3
2. РАЖДАЕМОСТ	9
2.1. АБОРТИ	14
3. СМЪРТНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО	16
4. БРАЧНОСТ И БРАКОРАЗВОДНОСТ	18
5. ВЪТРЕШНА И ВЪНШНА МИГРАЦИЯ.....	19
ЧАСТ II. ОТЧЕТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ ПО НАПРАВЛЕНИЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ, 2006-2020 г.....	21
НАПРАВЛЕНИЕ 1: НАСЪРЧАВАНЕ НА РАЖДАЕМОСТТА ЧРЕЗ СЪЗДАВАНЕ НА СРЕДА, БЛАГОПРИЯТНА ЗА ОТГЛЕЖДАНЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦА	21
НАПРАВЛЕНИЕ 2: УВЕЛИЧАВАНЕ НА СРЕДНАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТА	40
НАПРАВЛЕНИЕ 3: ЗНАЧИТЕЛНО НАМАЛЯВАНЕ НА БРОЯ НА ЕМИГРИРАЩИТЕ МЛАДИ ХОРА В РЕПРОДУКТИВНА ВЪЗРАСТ.....	44
НАПРАВЛЕНИЕ 4: РАЗРАБОТВАНЕ НА АДЕКВАТНА ИМИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА	48
НАПРАВЛЕНИЕ 5: ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ЗАСТАРЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	58
НАПРАВЛЕНИЕ 6: ПОДОБРЯВАНЕ НА РЕПРОДУКТИВНОТО ЗДРАВЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯ НА СТЕРИЛИТЕТА	65
НАПРАВЛЕНИЕ 7: ПОВИШАВАНЕ НА ОБЩОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО РАВНИЩЕ, ДЕМОГРАФСКАТА ИНФОРМИРАНост И СЕКСУАЛНО-РЕПРОДУКТИВНАТА КУЛТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО	69
НАПРАВЛЕНИЕ 8: ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН РЕПРОДУКТИВЕН ЖИВОТ В ДОБРО ЗДРАВЕ ЗА ВСИЧКИ СОЦИАЛНИ ГРУПИ.....	75
НАПРАВЛЕНИЕ 9: РАЗВИТИЕ НА СОЛИДАРНОСТ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА.....	91
НАПРАВЛЕНИЕ 10: ОГРАНИЧАВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ В ТЕРИТОРИАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ОБЕЗЛЮДЯВАНЕТО В НЯКОИ РЕГИОНИ И СЕЛАТА	92
НАПРАВЛЕНИЕ 11: УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ И СИНХРОНИЗИРАНЕ НА НОРМАТИВНАТА БАЗА, СВЪРЗАНА С ДЕМОГРАФСКОТО РАЗВИТИЕ	95
ЧАСТ III. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И НАСОКИ ЗА БЪДЕЩИ ДЕЙСТВИЯ	98

ЧАСТ I. ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В БРОЯ И СТРУКТУРАТА НА НАСЕЛЕНИЕТО

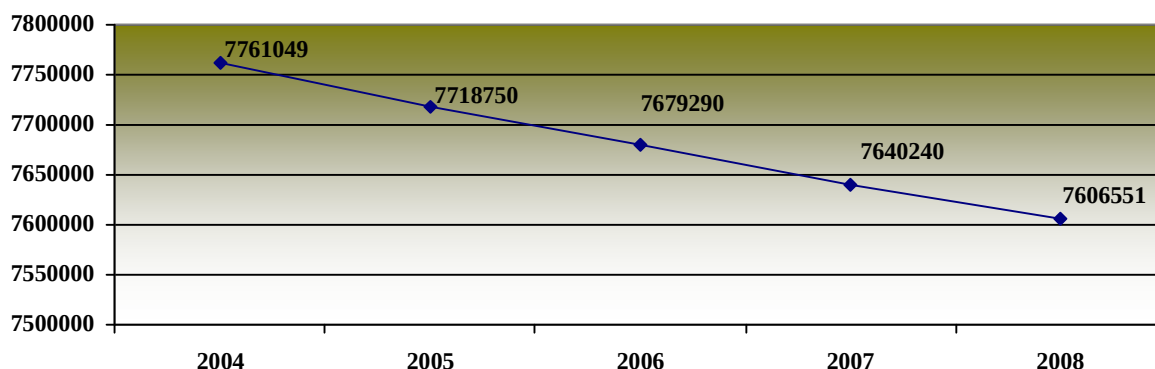
През последните няколко години се наблюдават положителни промени и тенденции в демографското развитие на населението в България. Те се изразяват в забавяне темповете на намаляване на населението, нарастване на броя на ражданията, повишаване на равнището на раждаемостта и плодовитостта на родилните контингенти, намаляване на ранната раждаемост, намаляване на детската смъртност, увеличаване на средната продължителност на живота и други. До голяма степен, положителни промени и тенденции в демографското развитие на населението в България, се дължат на подобрените икономически показатели на страната ни.

В сравнение с останалите европейски страни обаче, все още значими проблеми за страната остават високите равнища на общата, преждевременната и детската смъртност, по-ниската средна продължителност на живота, отрицателният естествен прираст и запазване на висок брой на напускащите страната лица.

1. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

В резултат на нивата на раждаемостта, смъртността и миграцията, броят на населението в България продължава да намалява. Към края на 2008 г. по предварителни данни на НСИ изчисленото постоянно население на България е **7 606 551 души**. В сравнение с предходната година населението е намаляло с 33 700 хил. души, или с 0.4%.

Фигура 1. Брой на населението за периода 2004-2008 г.

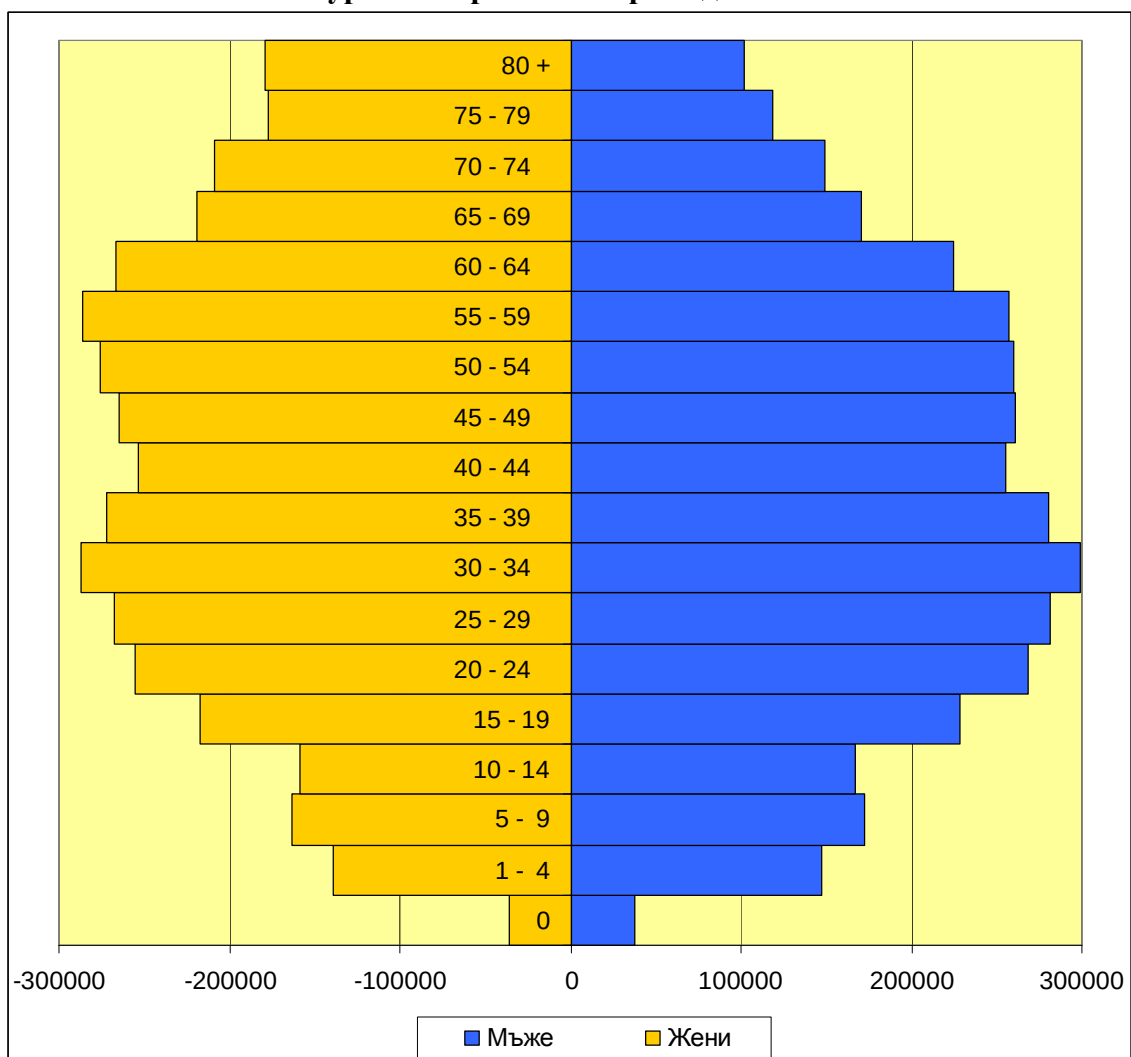
Източник: НСИ

В края на 2008 г. в градовете живеят 5 407,1 хил. души, или 71,1% от населението на страната, а в селата - 2 199,5 хиляди, или 28,9%.

В структурата по пол превес имат жените, като те съставляват 51,6% от цялото население. През 2008 г. на 1000 мъже се падат 1066 жени.

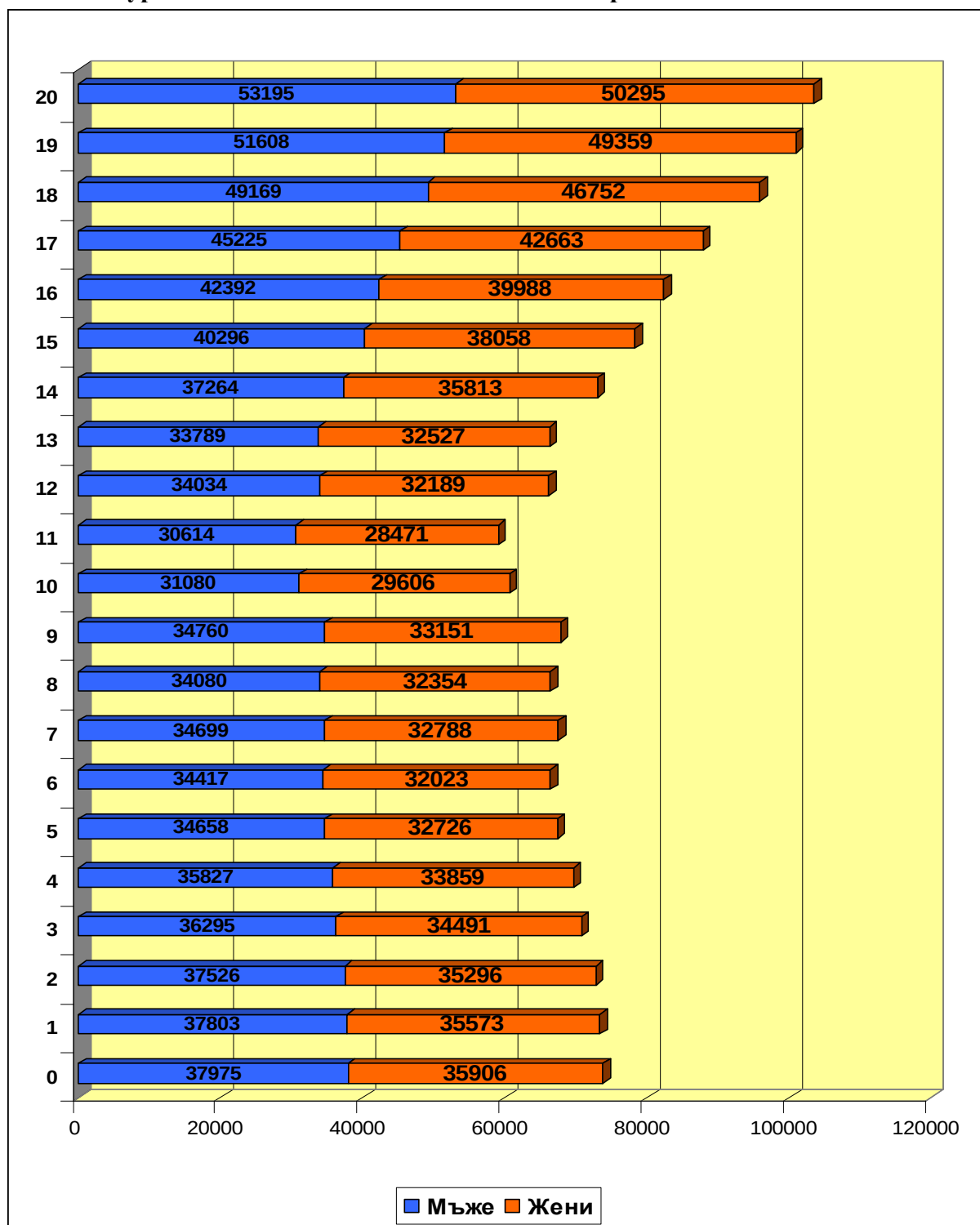
Продължава процесът на остаряване на населението, което естествено води до нарастване на показателя за неговата средна възраст. През 2001 г. този показател е бил 40,4 години, а през 2007 г. – 41,5 години. През 2008 г. средната възраст на населението общо за страната е 41,7 години. Процесът на остаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в селата средната възраст на населението е по-висока в сравнение с тази в градовете – съответно 45,4 и 40,1 години.

Фигура 2. Възрастова пирамида за 2008 г.

Източник: НСИ

Фигура 3. Население към 31.12.2008 г. на възраст 0 - 20 години по пол

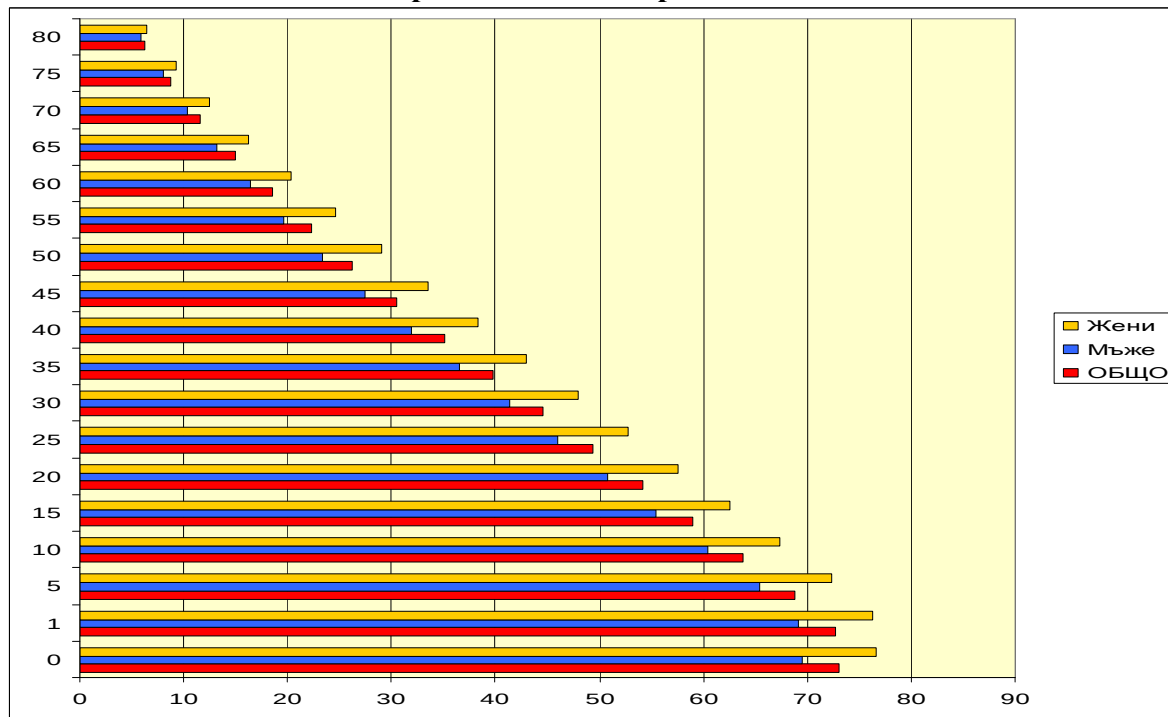
Източник: НСИ

За страната средната продължителност на предстоящия живот при раждане за периода 2006 - 2008 г. е 73,0 години или с 0,3 години по-висока от тази за периода 2005 - 2007 година. При мъжете тя е 69,5 години, а при жените е с близо седем години по-висока – 76,6 години.

Средната продължителност на живота при мъжете в някои от европейските страни като Естония, Латвия и Литва е по-ниска, а в Унгария и Румъния е равна на тази в България. За всички останали страни показателят е с по-висока стойност и достига до 79 години. При жените средната продължителност на живота само в Румъния и Латвия

е близка до тази в нашата страна. В Естония, Чехия, Унгария, Литва, Полша и Словакия средната продължителност на живота за жените е между 77 и 80 години. Във всички останали европейски страни е над 80 години, като във Франция и Испания е над 84 години.

Фигура 4. Средна продължителност на предстоящия живот при раждане през 2008 г. по възраст и пол

Източник: НСИ

Тенденцията на остаряване на населението довежда до промени и в неговата основна възрастова структура – разпределение на населението под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху обхвата на населението във и над трудоспособна възраст оказва както остаряването на населението, така и законодателните промени в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране¹.

Таблица 1. Население под, във и над трудоспособна възраст

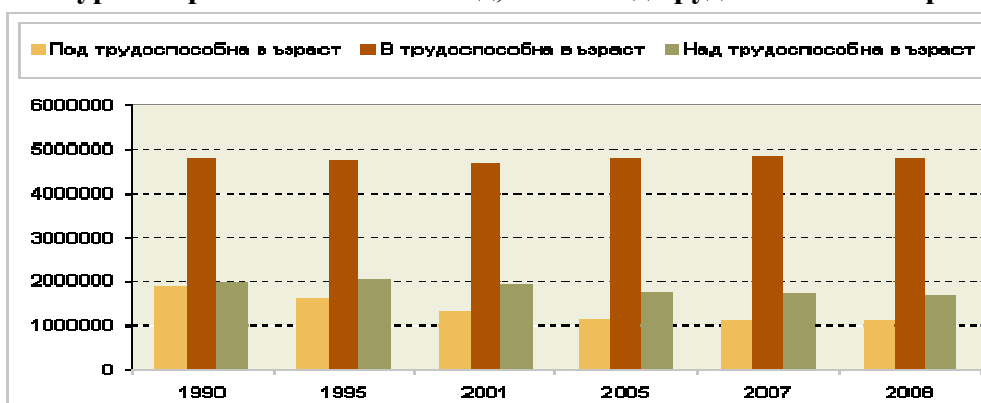
Години	Общо	Възрастови групи		
		под трудоспособна възраст - %	в трудоспособна възраст - %	над трудоспособна възраст - %
1990	100	21.6	55.5	22.9
1995	100	19.1	56.6	24.3
2001	100	16.3	59.2	24.5
2005	100	14.8	62.4	22.8
2006	100	14.6	62.8	22.6
2007	100	14.5	63.0	22.5
2008	100	14.5	63.2	22.3

Източник: НСИ

¹ При изчисляване на населението в трудоспособна възраст за 2008 г. са включени мъжете на възраст от 16 до навършването на 63 години и жените на възраст от 16 до навършването на 59 години и шест месеца.

Населението в трудоспособна възраст към края на 2008 г. е 4 806 хил. души или 63.2% от цялото население. В сравнение с предходната година тази категория население е намаляла с 11 хил. души.

Фигура 5. Брой на население под, във и над трудоспособна възраст

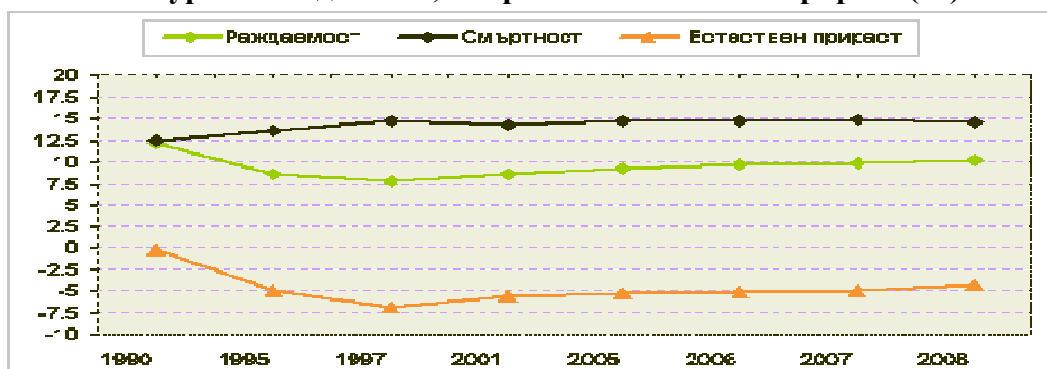
Източник: НСИ

Населението над трудоспособна възраст през 2008 г. е 1 701 хил. души. Спрямо предходната година то е намаляло с близо 16 хил. души. Това се дължи не само на естественото движение на населението (смъртността), а и на изключването от тази категория на част от жените поради промяната във възрастовата граница за пенсиониране и отнасянето им към трудоспособното население.

Продължава намалението на населението под трудоспособна възраст. През 2008 г. населението в тази възрастова категория възлиза на 1 100 хил. души и е намаляло с 6 хил. души спрямо предходната година,

Разликата между ражданията и умираанията формира естествения прираст на населението. И тъй като от 1990 г. досега умират повече хора, отколкото се раждат, тази разлика е с отрицателна стойност, в резултат на което населението на страната непрекъснато намалява.

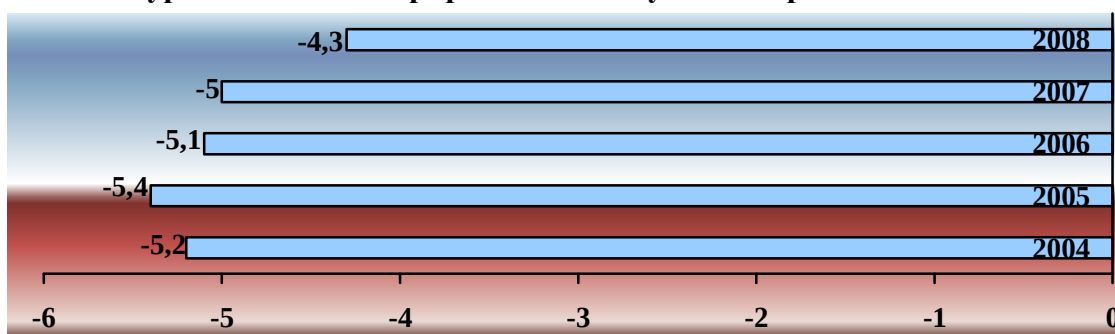
Фигура 6. Раждаемост, смъртност и естествен прираст (%)

Източник: НСИ

По данни на НСИ през 2008 г. абсолютният брой на естествения прираст е минус 32 811 души. Това е най-малкото намаление на населението в резултат на естествения прираст след 1995 година. Стойността на коефициента на естествения прираст е минус 4.3%. Той е с много голяма отрицателна стойност в селата - минус 11.7%, докато в градовете е минус 1.3%.

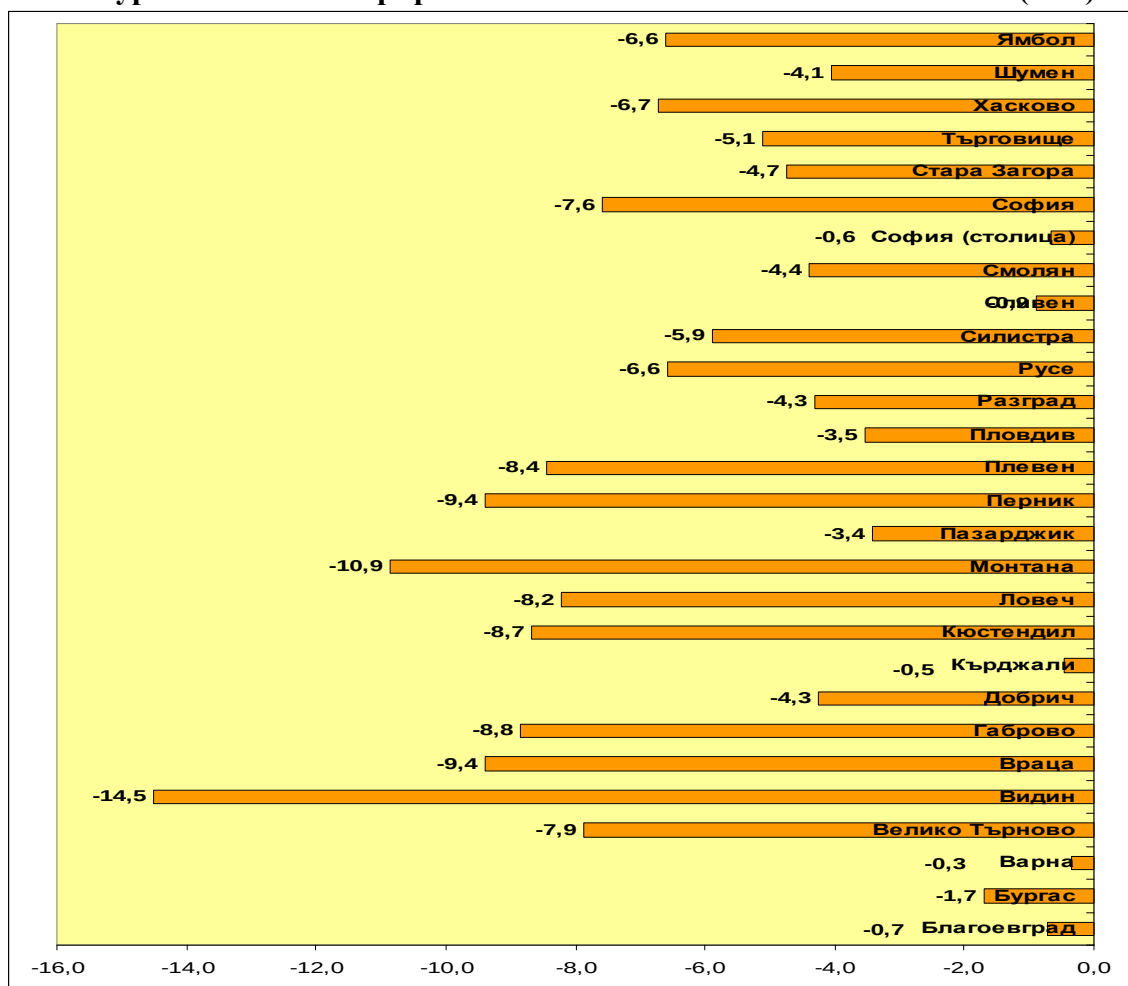
Фигура 7. Естествен прираст на 1000 души за периода 2004-2008 г.

Източник: НСИ

В регионален аспект данните на НСИ за 2008 г. отчитат най-високи отрицателни стойности на естествения прираст на населението в област Видин (-14.5%), Монтана (-0.9%), област Враца (-9.4%) и област Перник (-9.4%).

Фигура 8. Естествен прираст на населението за 2008 г. по области (в ‰)

Източник: НСИ

В Европа (освен нашата страна) с отрицателен естествен прираст на населението, но с по-ниски стойности, са Естония, Румъния, Германия, Унгария и Литва - от минус 1.2‰ до минус 4.0‰. С отрицателен естествен прираст на населението е и Латвия, като стойността му е еднаква със стойността на този в България. Всички останали европейски страни имат положителен естествен прираст със стойности от 0.2‰ в Словакия, Австрия и Гърция до 1.9‰ в Дания, Финландия и

Белгия. Сравнително висок положителен естествен прираст има в Люксембург (3.4%) и Франция (4.5%). С най-висок естествен прираст е Ирландия (9.8%).

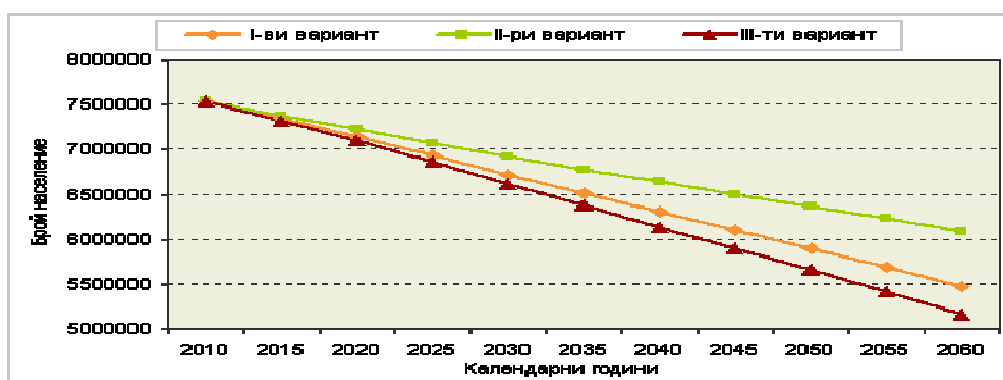
В Националния статистически институт е разработена тривариантна целева прогноза за демографското развитие на страната в перспектива до 2060 година. Вариантите на демографската прогноза са съобразени с методологията и количествените хипотези за възпроизводствените процеси на населението, разработени от Евростат.

I вариант (целери). Този вариант е еквивалентен на разработената прогноза за България от Евростат. Той се определя като реалистичен и е съобразен с нормативните изисквания на Европейския съюз за демографското и социално-икономическото развитие на страните-членки. Според него населението на страната ще достигне около 7 137 хиляди през 2020 г., 6 302 хиляди през 2040 г. и 5 475 хиляди през 2060 година.

II вариант (относително ускоряване). При този вариант се предполага, че демографско развитие ще протича при благоприятни социално-икономически процеси в страната. Според прогнозата населението на страната ще достигне около 7 220 хиляди през 2020 г., 6 634 хиляди през 2040 г. и 6 086 хиляди през 2060 година.

III вариант (относително забавяне). Развитието на населението при този вариант е прогнозирано при хипотези за неблагоприятни социално-икономически процеси в развитието на страната. Според него, населението на страната ще достигне около 7 095 хиляди през 2020 г., 6 134 хиляди през 2040 г. и 5 166 хиляди през 2060 година.

Фигура 9. Прогноза за населението в страната за периода 2010 - 2060 г.

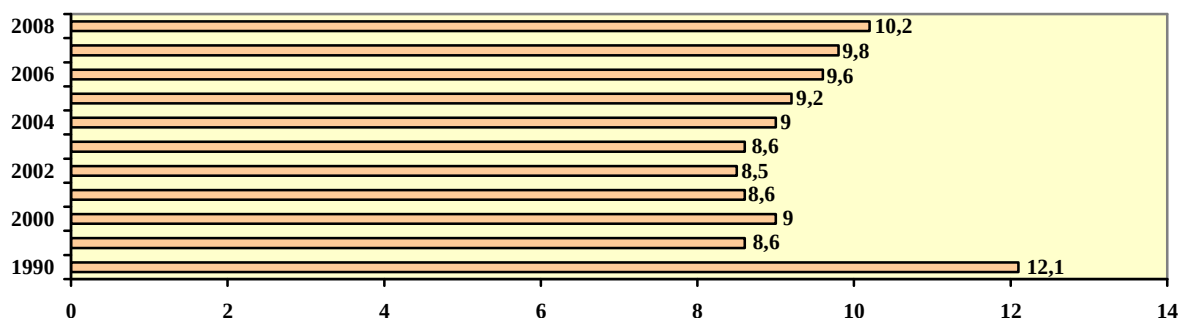
Източник: НСИ

Разработените от НСИ прогнози отразяват общите тенденции в демографското развитие на страните в Европейския съюз. Тяхната реализация (ускорение или забавяне) в голяма степен зависи от формите за регулиране чрез осъществяваната демографска и социално-икономическа политика в страната, а също и от международните икономически условия.

2. РАЖДАЕМОСТ

Въпреки повишаването на раждаемостта в последните няколко години (от 2004 г. до 2008 г.), в дългосрочен ретроспективен план и през 2008 г. се запазва трайната тенденция на намаляване на раждаемостта в сравнение с 1990 г. През 2008 г. в България са родени 78 283 деца, от които 77 712, или 99.3%, са живородени. В сравнение с предходната година броят на живородените деца се е увеличил с 2 363. Коефициентът на раждаемост (брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението) е 10.2%.

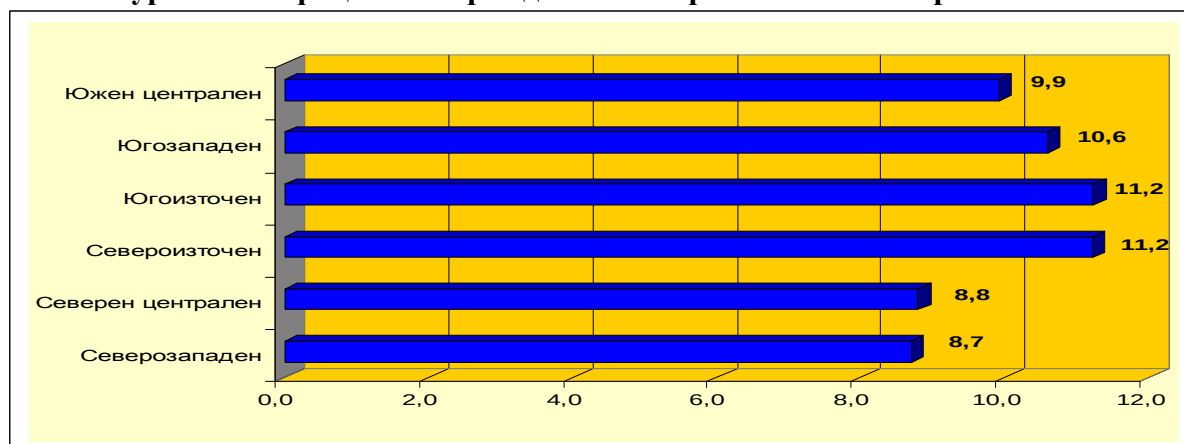
Фигура 10. Коефициент на раждаемост за периода 1990-2008 г.

Източник: НСИ

По райони на планиране и през 2008 г. най-голяма се запазва стойността на коефициента на раждаемост в Югоизточния (11.2%) и Североизточния район на планиране (11.2%). В Югоизточния район се включват следните области: Бургас, Сливен, Ямбол, Стара Загора. В Североизточен район се включват следните области: Силистра, Добрич, Варна, Шумен.

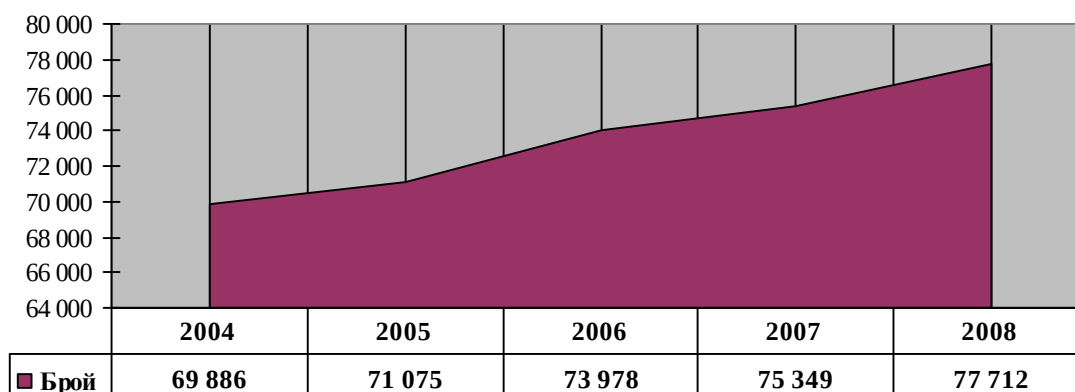
Фигура 11. Коефициент на раждаемост по райони на планиране за 2008 г.

Източник: НСИ

От 2004 г. до 2008 г. се отчита тенденция на нарастване на броя на живородените деца. По данни на НСИ за 2008 г, техният брой е 77 712. В сравнение с 2007 г. техният брой е нараснал с 2 363.

Фигура 12. Брой живородени деца за периода 2004-2008 г.

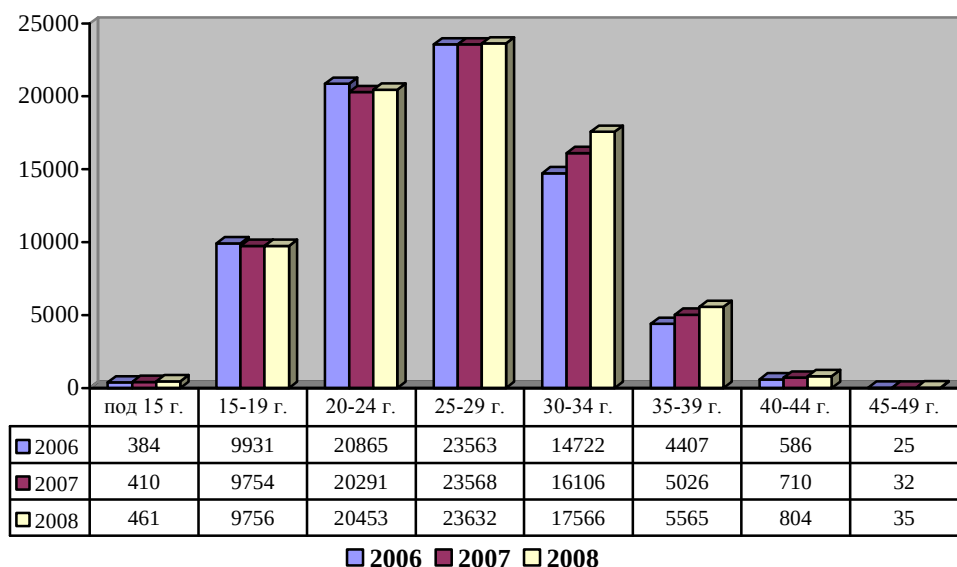

Източник: НСИ

Разрезът по възраст показва, че както през 2006 и 2007 г., така и през 2008 г. най-голям брой деца се раждат от жени на възраст 20-24 и 25-29 години.

В същото време тенденцията за изместване на възрастта за раждане към по-високите възрастови групи продължава и през 2008 г. Повишаването на възрастта на майките към контингента на 30-34 и 35-39 годишните е факт, като разликата с 2006 г. е значителна – 2 844 случая. Продължава и тенденцията за значителна ранна раждаемост на жени между 15 и 19 годишна възраст, въпреки че техният брой за периода 2006-2008 г. е намалял с 175 случая. През 2008 г. се регистрира слабо намаление в броя на съвсем младите майки – те са със 77 броя по-малко в сравнение с 2006 г.

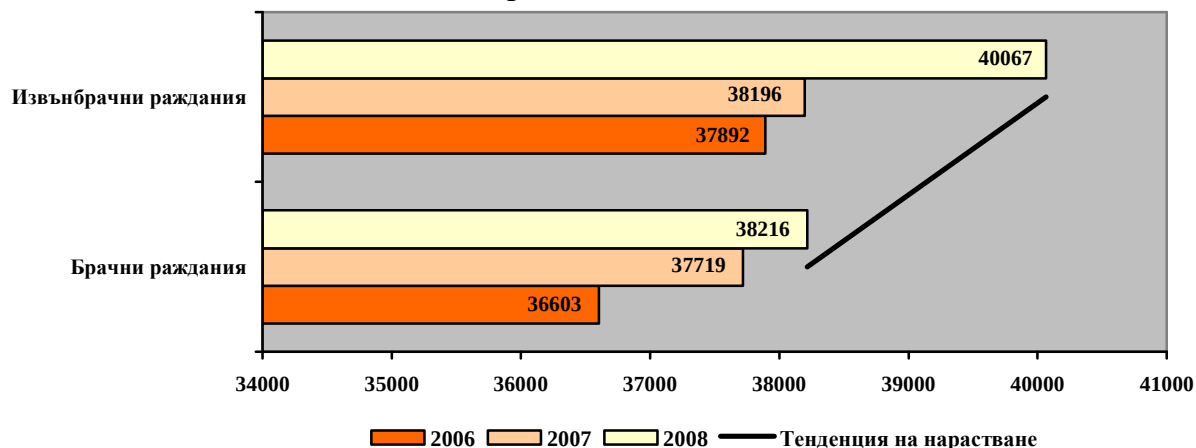
Фигура 13. Абсолютен брой на ражданията по възраст на майката за периода 2006 – 2008 г.

Източник: НСИ

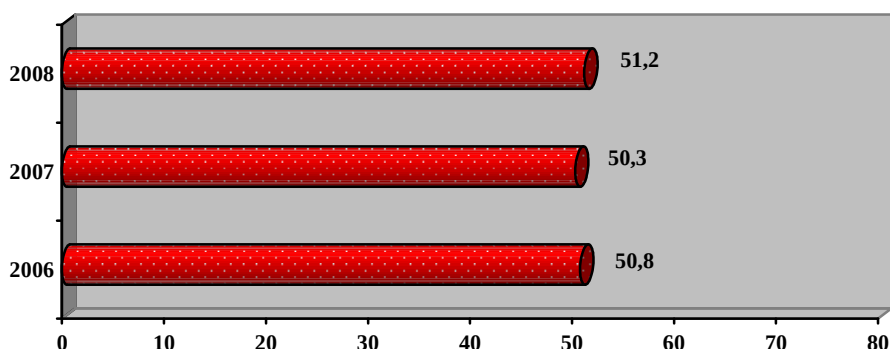
През 2008 г. продължава да се развива и формиралата се пред последните години тенденция на увеличаване на абсолютния и относителния дял на извънбрачните раждания. През изминалата година са регистрирани 38 215 (49%) деца родени в брак, срещу 40 067 (51%) извънбрачни раждания.

Фигура 14. Абсолютен брой на брачните и извънбрачните раждания за периода 2006-2008 г.

Източник: НСИ

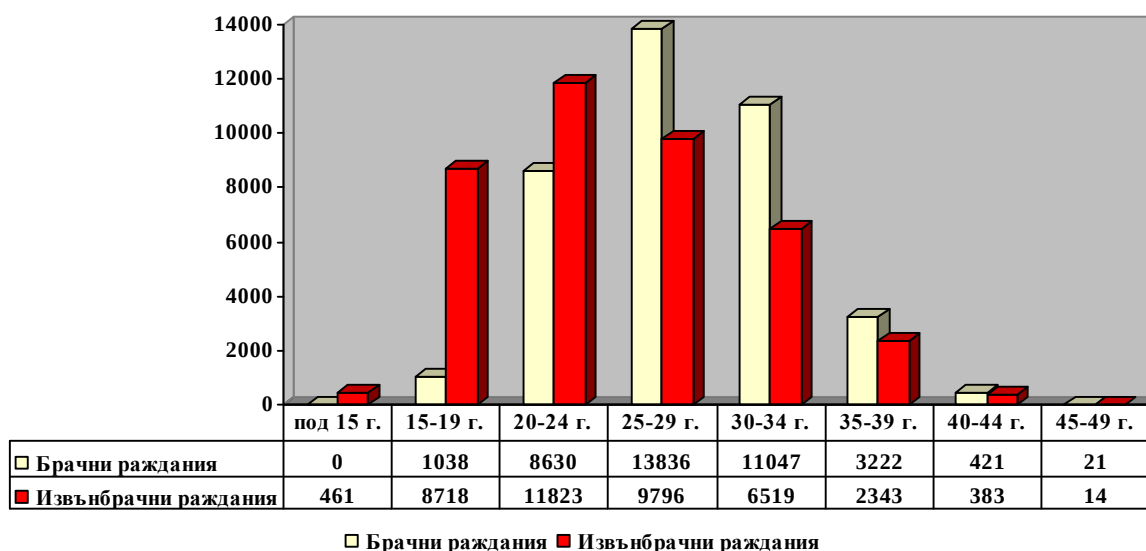
Фигура 15. Относителен дял на извънбрачните раждания за периода 2006-2008 г.

Източник: НСИ

Извънбрачните раждания са по-често срещани при по-младите жени на възраст 15-19 и 20-24 години. С нарастване на възрастта значително повече деца са родени в брак – 14% за възрастовата група 25-29 г.; 12% при 30-34 годишните и 3% при жените на възраст 35-39 г. Високата извънбрачна раждаемост може да се обясни със значителното нарастване на броя свободните съжителства сред младите хора, без те да са оформени в юридически брак. За 62.4% от извънбрачните раждания има данни за бащата, а за 18.9% от всички живородени деца бащата е "неизвестен".

Фигура 16. Абсолютен брой на брачните и извънбрачни раждания по възраст на майката за 2008 г.

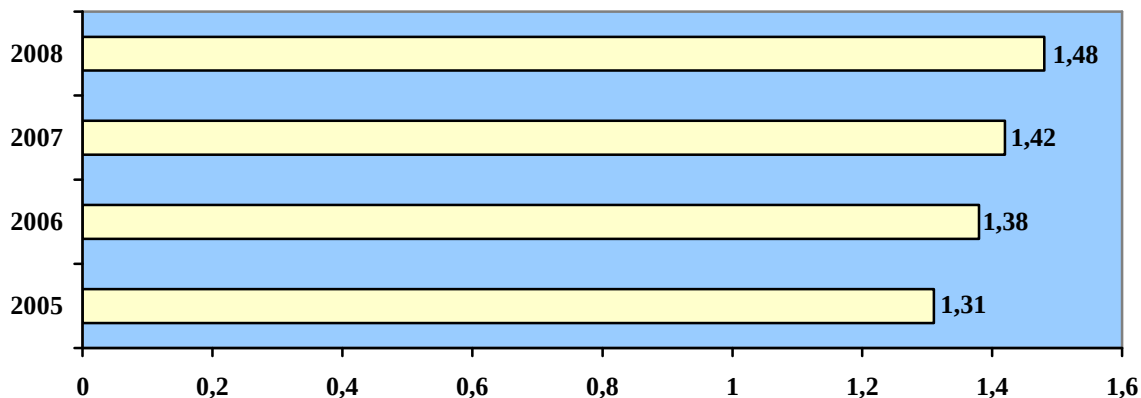

Източник: НСИ

Формиралата се тенденция на нарастване на раждаемостта през последните четири години се дължи предимно на повишаване на плодовитостта на родилните контингенти, измерена чрез тоталния коефициент на плодовитост, т.е. има нарастване на броя на ражданията на второ и следващо по ранг дете. Докато през 2001 г. средният брой живородени от една жена е бил 1.24 деца, то през 2008 г. той достига 1.48 деца. Това е най-високата стойност на плодовитостта след 1992 г., когато коефициентът на плодовитост е бил 1.54 деца.

Нарастването на стойностите на тоталния коефициент на плодовитост, се дължи основно на нарастването на отложените раждания и на раждания на деца от по-висок ранг.

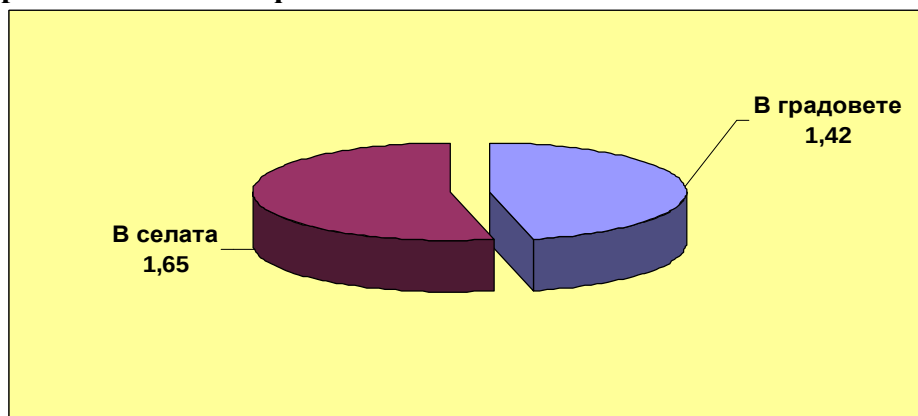
Фигура 17. Тотален коефициент на плодовитост за периода 2005 – 2008 г.

Източник: НСИ

Увеличение на раждаемостта е регистрирана както в градовете, така и в селата. По-младата възрастова структура на населението в градовете и относително по-големият брой родилни контингенти определят и по високата раждаемост на населението в тях - на 1 000 души от градското население се падат 10.8 живородени деца, а на 1 000 души от селското население - 8.7 живородени деца. В зависимост от местоживеенето се регистрират и по-високи стойности на коефициента на плодовитост в градовете в сравнение със селата.

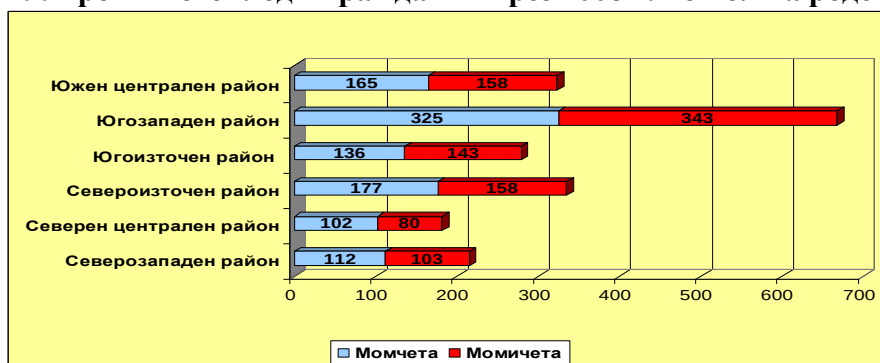
Фигура 18. Тотален коефициент на плодовитост по местоживеене за 2008 г.

Източник: НСИ

През 2008 г. са регистрирани най-голям брой многоплодни раждания от 1975 г. досега – 2002 раждания. При 953 от тях са родени по две деца, т.е. 1906 деца-близнаци, а при 32 – по три деца, т.е. 96 деца-тризнаци. Спрямо 2007 г. многоплодните раждания са с 87 повече или с 9.7%. Най-голям брой на многоплодните раждания са регистрирани в Югозападния район на планиране (668 случая), а най-малко в Северен централен район (182 случая).

Фигура 19. Брой многоплодни раждания през 2008 г. по пол на родените деца

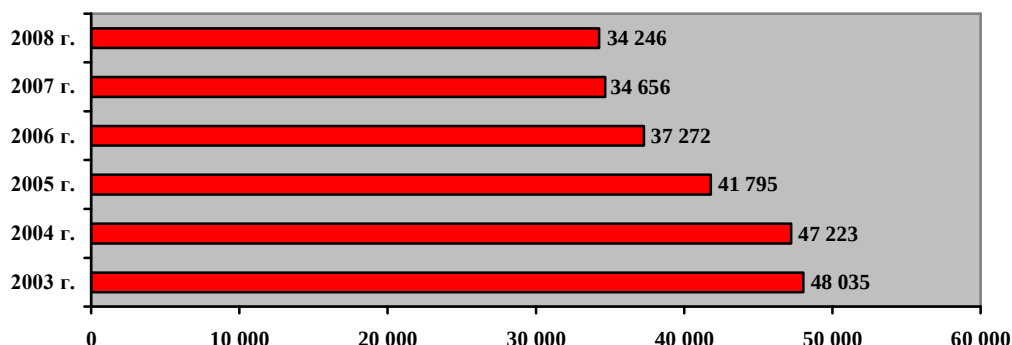
Източник: НСИ

51% (39986) от живородените при многоплодни раждания деца са момчета, а 48% (37726) са момичета. По признака местоживеене, 75% от многоплодните раждания са в градовете, а 25% – в селата.

2.1. АБОРТИ

През 2008 г. по прогнозни данни на Националния център за здравна информация (НЦЗИ) се констатира намаляване на броя на абортите в сравнение с 2007 г. **През 2008г. са направени 410 аборта по-малко в сравнение с предходната година.** Все още легалният аборт продължава да се използва като метод на контрацепция, макар да са известни опасностите и вредите за здравето и детеродната способност на жената.

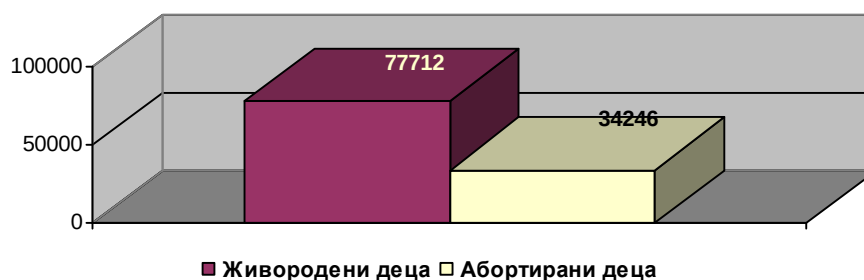
Фигура 20. Брой аборти за периода 2003 – 2008 г.

Източник: НЦЗИ

През 2008 г. са регистрирани 77 712 живородени деца, докато абортираните деца са били 34 246.

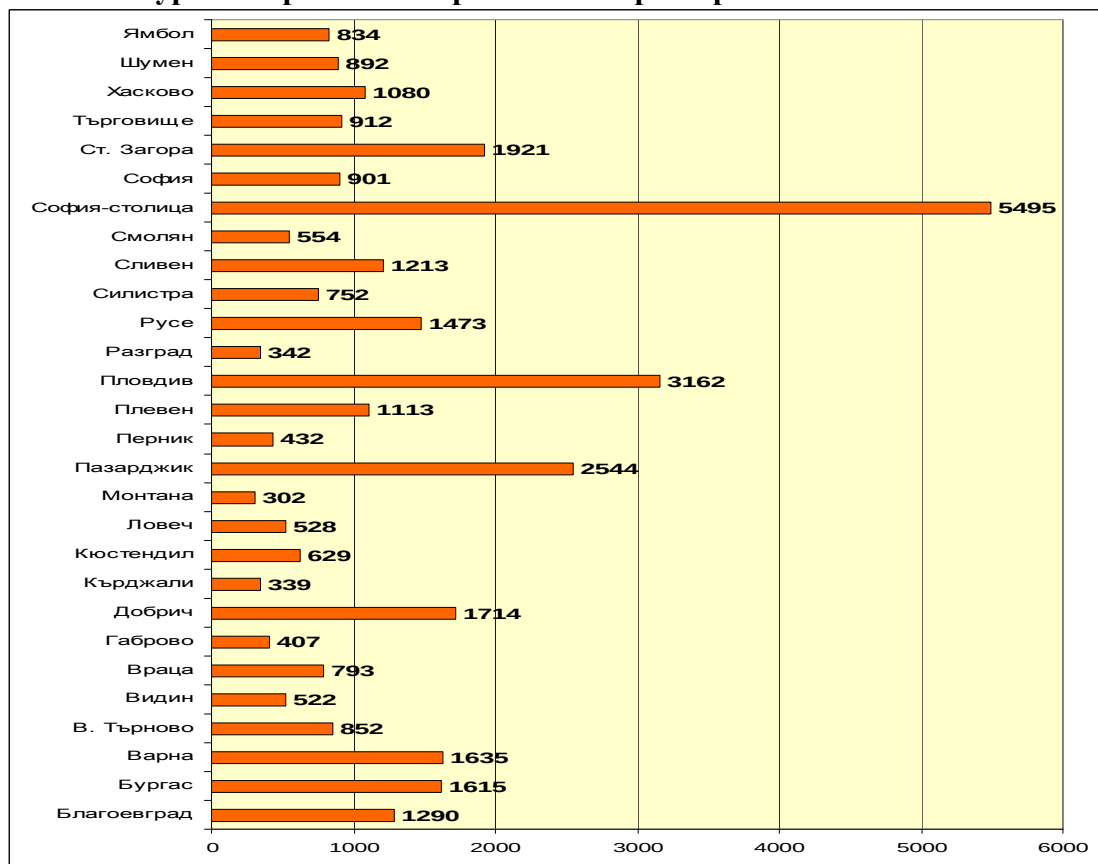
Фигура 21. Брой на живородените и абортираните деца през 2008 г.

Източник: НСИ и НЦЗИ

В регионален аспект, по предварителните данни на НЦЗИ, броят на абортите е най-висок в столицата – 5495, както и в областите Пловдив (3162), Пазарджик (2544) и Стара Загора (1921).

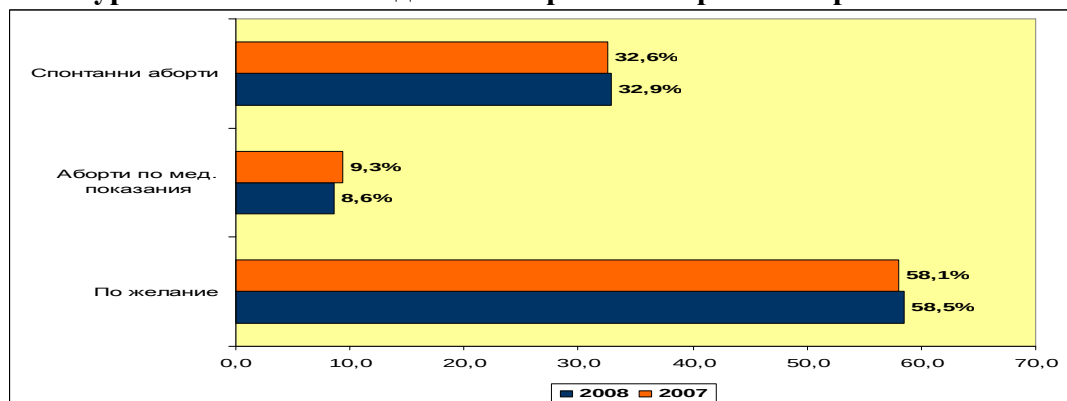
Фигура 22. Брой на извършените аборти през 2008 г. по области

Източник: НЦЗИ

Данните от НЦЗИ сочат, че и през 2008 г. водеща причина за аборт е собственото решение на жените – 58.5%. Спонтанните аборти са втората най-често срещана причина за аборт – 32.9% от случаите. **Спрямо предходната година се отчита намаляване на относителният дял на абортите, извършени по медицински причини.**

Фигура 23. Относителен дял на абортите по причини през 2007-2008 г.

Източник: НЦЗИ

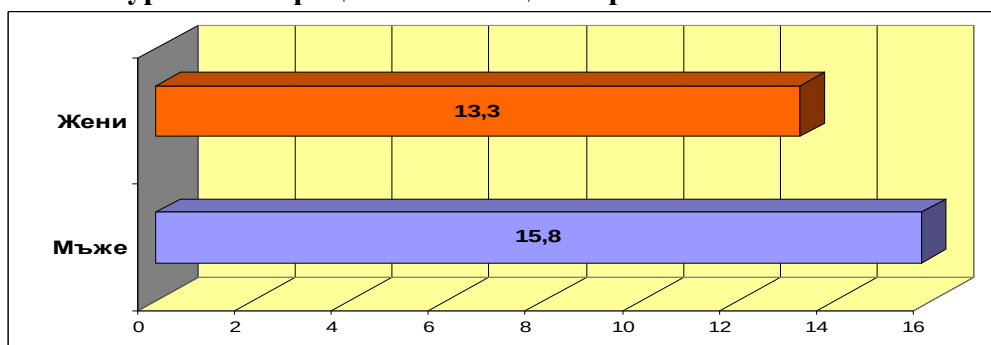
3. СМЪРТНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Анализът на демографското състояние в България показва, че една от тревожните тенденции е високото ниво на **обща, преждевременна и детска смъртност**.

Общият брой на умрелите през 2008 г. е с 2481 по-малък в сравнение с 2007 г., а коефициентът на обща смъртност е намалял с 0.3%.

Смъртността продължава да бъде по-висока сред мъжете (15.8‰) отколкото сред жените (13.3‰) и в селата (20.4‰) отколкото в градовете (12.1‰).

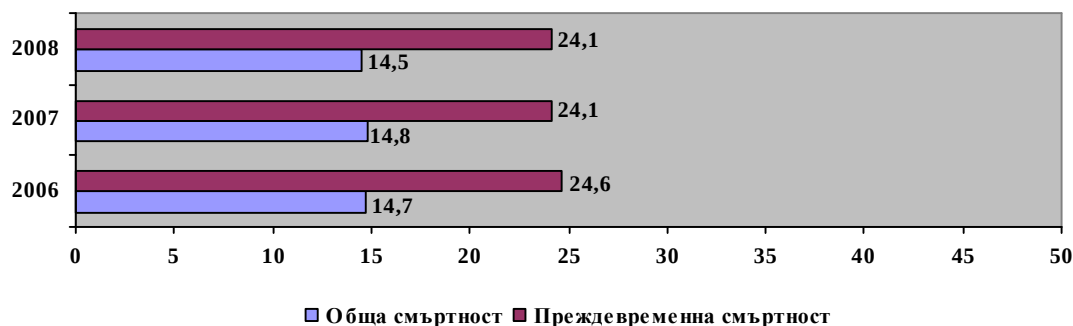
Фигура 24. Коефициент на обща смъртност по пол за 2008 г.

Източник: НСИ

В сравнение с европейските страни, равнището на общата смъртност на населението в България е доста по-високо. С най-ниска смъртност са Ирландия – 6.4‰, Люксембург, Нидерландия и Швейцария – 8.1‰.

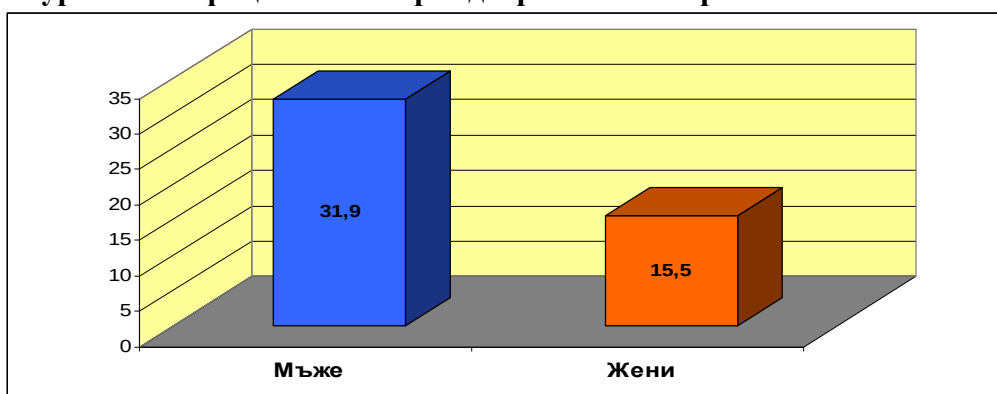
Фигура 25. Коефициенти на обща и преждевременна смъртност (на 1000 души)

Източник: НСИ

По данни на официалната статистика, през 2008 г. равнището на коефициента на преждевременна смъртност се запазва високо, като по признака пол, неговите стойности са значително по-високи при мъжете.

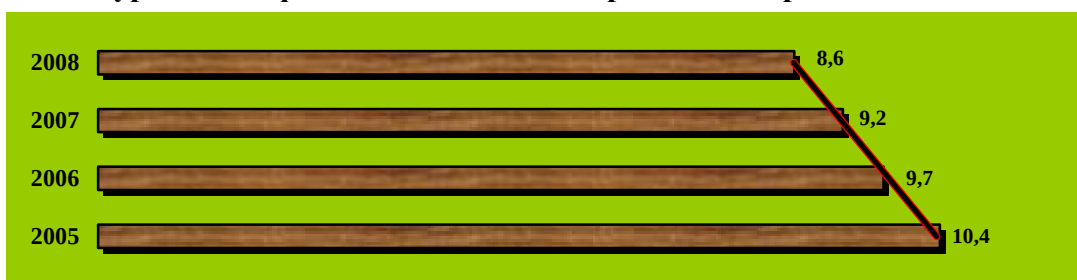
Фигура 26. Коефициенти на преждевременна смъртност по пол за 2008 г.

Източник: НСИ

И през 2008 г. се запазва все още високото ниво на **детска смъртност**. Независимо от това, че през последните години се наблюдава намаляване на коефициента на детска смъртност, през 2008 г. неговата стойност е 8.6‰, което е една сравнително висока стойност на фона на стойността на коефициента в редица Европейски страни, където той варира между 3.0 и 5.0‰. В Унгария, Полша, Литва, Словакия и Латвия нивото на този показател е в границите между 5.9 и 6.2‰. Само Румъния има по-висока стойност на показателя от нашата страна – 12‰.

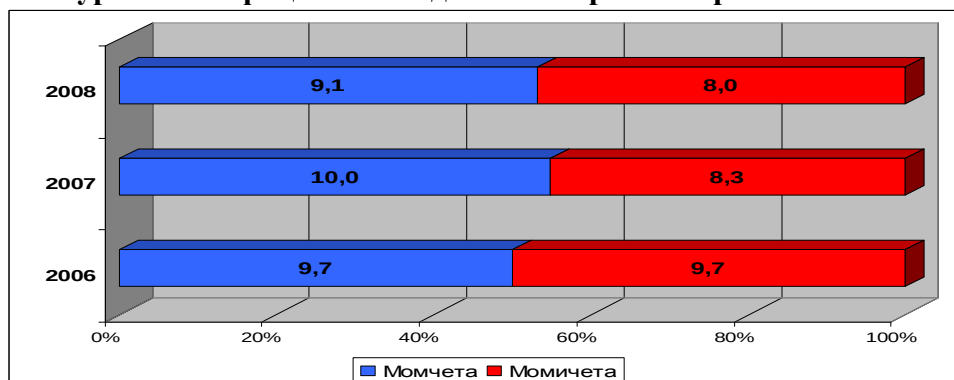
Фигура 27. Коефициент на детска смъртност за периода 2005-2008 г.

Източник: НСИ

По признака пол, през 2008 г. се отчитат сравнително по-високи стойности на коефициента на детска смъртност при момчетата, отколкото при момичетата.

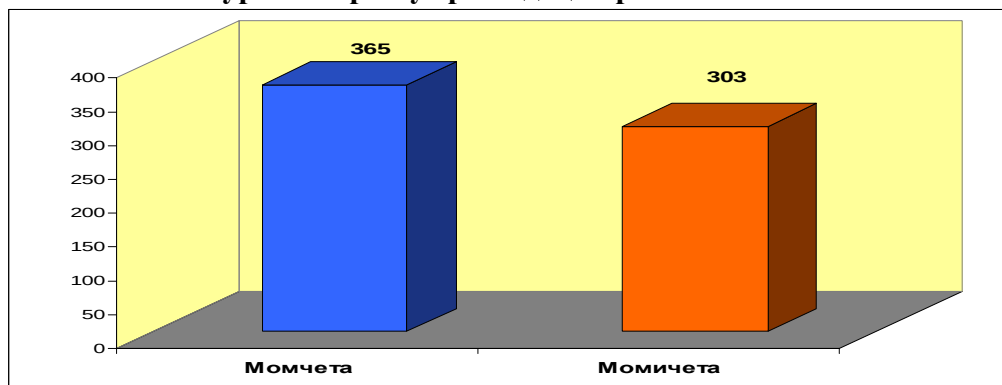
Фигура 28. Коефициенти на детска смъртност през 2008 г. по пол

Източник: НСИ

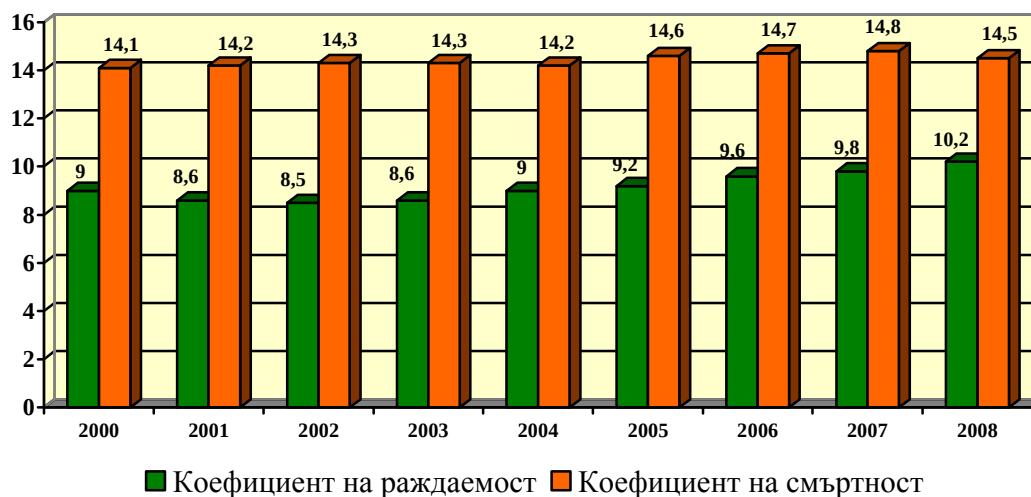
През 2008 г броят на умрелите деца до 1 г. е 668. По признака местоживееие се отчита превес на умрелите деца в градовете с 204 броя, в сравнение със селата. **Спрямо предходната година се отчита намаление със 22 броя в общия брой на умрелите деца до 1 г.**

Фигура 29. Брой умрели деца през 2008 г. по пол

Източник: НСИ

Фигура 30. Коефициенти на раждаемост и обща смъртност за периода 2000-2007г.

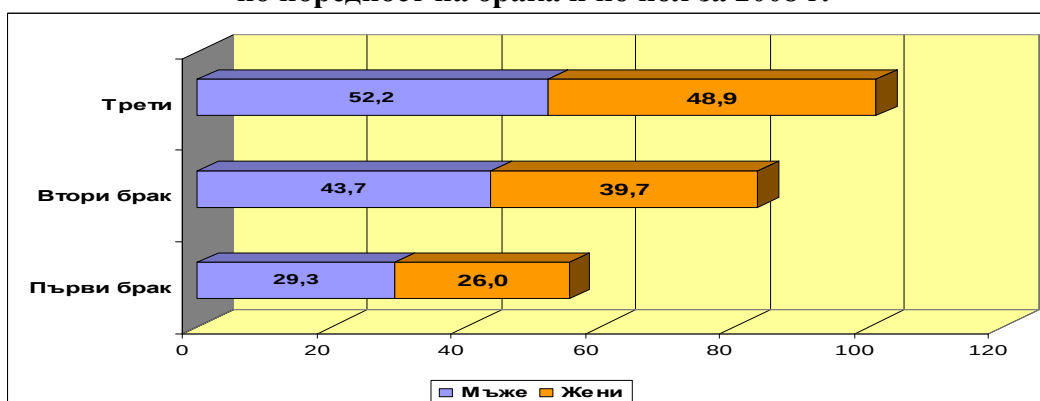

Източник: НСИ

4. БРАЧНОСТ И БРАКОРАЗВОДНОСТ

През 2008 г. продължава да намалява броят на сключените бракове. През миналата годината са регистрирани 27 722 юридически брака, които са с близо 2 хил. по-малко от предходната година. От тях 78.8% са осъществени от населението в градовете. В селата са сключени 5 878 брака. Намаляването на броя на сключените юридически бракове се дължи както на намаляване на броя на населението, така и на все повече предпочитаното съвместно съжителство без оформен граждански брак сред младите хора.

Фигура 31. Средна възраст при сключване на брак по поредност на брака и по пол за 2008 г.

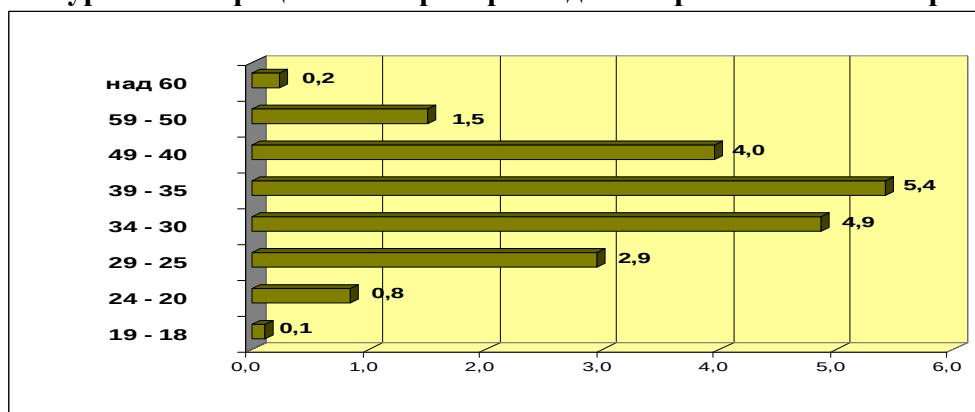

Източник: НСИ

През 2008 г. броят на регистрираните разводи е 14 104 и е с 2 200 по-малък от този през 2007 година. Над 80% от тях се отнасят за градовете. Близо 60% от разводите са по взаимно съгласие, 26% са поради несходство в характерите, а за около 9% причината е фактическата раздяла.

В зависимост от възрастта, най-високи стойности на коефициента на разводимост се отчитат при лицата във възрастовите групи 35-39 г. (5.4%) и 30-34 г. (4.9%).

Фигура 32. Коефициент на бракоразводност през 2008 г. по възраст

Източник: НСИ

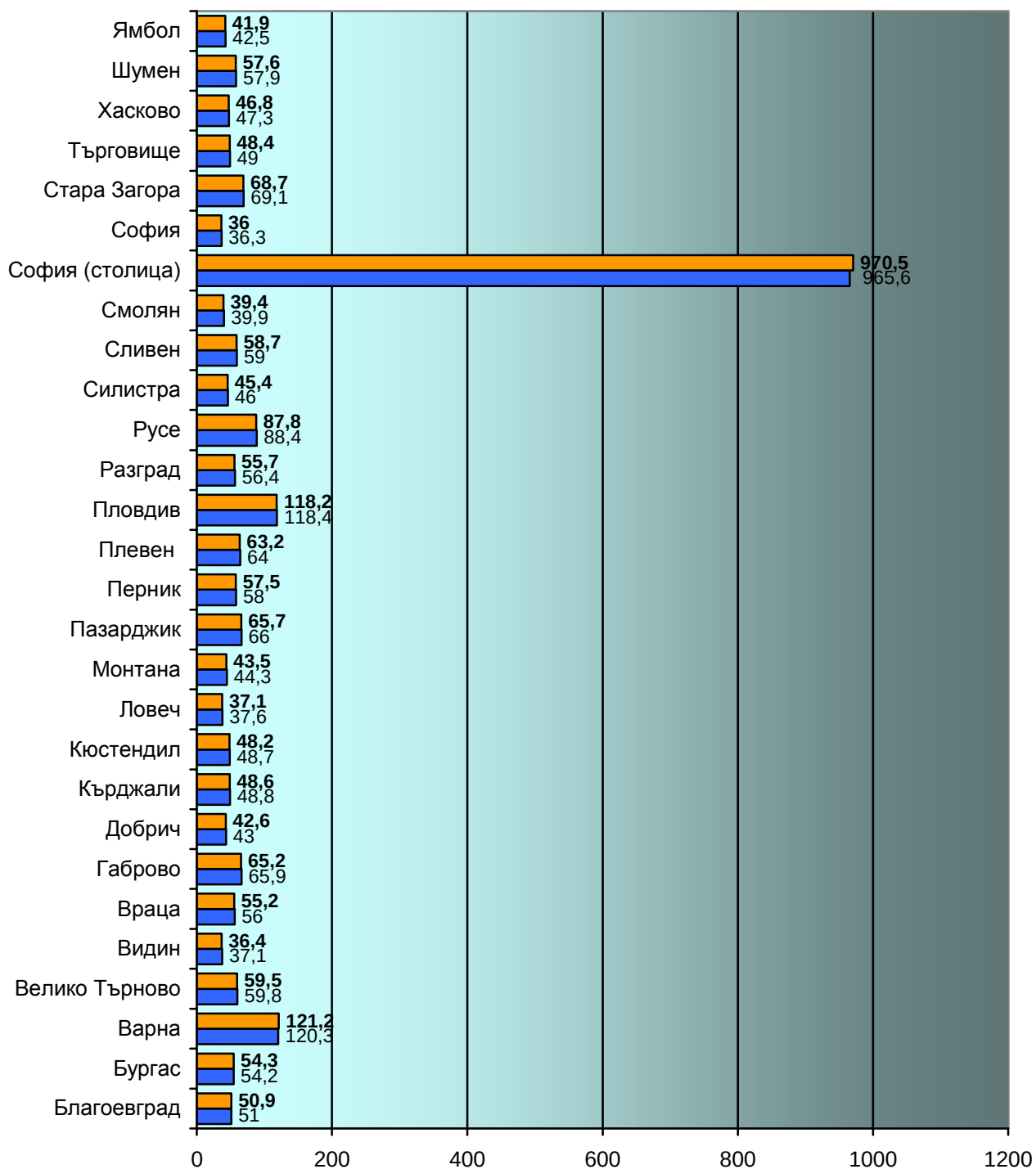
5. ВЪТРЕШНА И ВЪНШНА МИГРАЦИЯ

От 2007 г. механичното движение на населението включва лицата, които са променили настоящия си адрес в рамките на страната и извън нея. През 2008 г. в преселванията между населените места в страната са участвали близо 123 000 души, които са с 28 000 по-малко в сравнение с предходната година.

През 2008 г. официално пред органите на гражданска регистрация 2 112 лица са заявили за смяната на своя настоящ адрес в страната с нов в чужбина. За същата година 1 236 души са променили своя настоящ адрес в чужбина с нов настоящ адрес в страната. **В резултат на двата потока на външната миграция населението на страната е намаляло с 876 души. Трябва да се има предвид, че външномиграционните потоци обхващат значително по-голям брой лица.**

Според анкетно наблюдение за периода 1.06. – 31.12.2008 г., проведено от Националния статистически институт на осем ГКПП, емигриралите от България лица, които не са заявили, че трайно напускат страната, са над 10 000 души, докато имигрантите с подобен статут са над 4000 души.

Фигура 33. Гъстота на населението на км² през 2008 г. по области

Източник: НСИ

ЧАСТ II. ОТЧЕТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ ПО НАПРАВЛЕНИЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ, 2006-2020 г.

НАПРАВЛЕНИЕ 1: НАСЪРЧАВАНЕ НА РАЖДАЕМОСТТА ЧРЕЗ СЪЗДАВАНЕ НА СРЕДА, БЛАГОПРИЯТНА ЗА ОТГЛЕЖДАНЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦА

Стратегическата цел на политиката по социалното подпомагане е гарантиране на социална защита на уязвимите групи от населението. Политиката е насочена към лица и семейства, които не са в състояние сами чрез труда си, притежаваното от тях имущество или с помощта на задължените по закон да им осигуряват издръжка, да задоволяват основните си жизнени потребности; осигуряване на отопление през зимния период на хора с ниски доходи; подкрепа на семействата чрез подпомагане и стимулиране отглеждането на деца в семейна среда, повишаване на учебната заетост и гарантиране на равни възможности за децата; подкрепа на хората с увреждания за тяхната пълноценна социална интеграция.

Програма “Семейни помощи за деца”

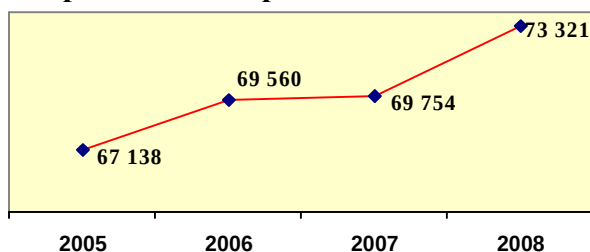
Министерство на труда и социалната политика
Агенция за социално подпомагане

По тази програма се отпускат следните видове помощи: еднократна помощ при раждане на дете; месечни помощи за отглеждане на дете до 1 година; месечни помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст; еднократна помощ при бременност и целеви помощи за ученици.

- **Еднократни помощи при раждане на дете:**

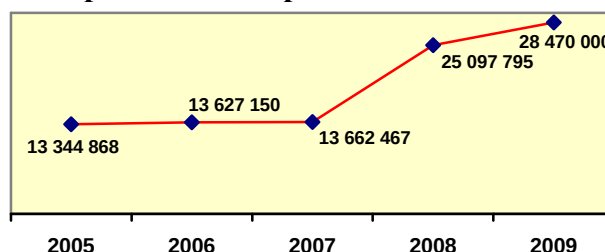
За 2008 г. в АСП са отпуснати помощи за родени 73 321 деца. Изплатената сума е 25 097 795 лв. За 2007 г. са отпуснати средства за 69 754 деца. Изплатената сума е 13 662 467 лв. Отчетните данни сочат увеличаване на броя на родените деца, с предоставени еднократни помощи за раждане през 2008 г. с 3 567 (5,11 %) в сравнение с миналата година. Изплатените помощи през 2008 г. са увеличени с 11 435 328 лв. (83,7%) в сравнение с миналата година, от които 5,11% са от увеличения брой родени деца, а 78,59% са от увеличената помощ за първо дете на 250 лв., за второ дете на 600 лв. и за трето и всяко следващо дете на 200 лв.

Фигура 34. Брой деца, за които са отпуснати еднократни помощи при раждане за периода 2005-2008 г.

Източник: АСП

Фигура 35. Размер на изразходваните средства за еднократни помощи при раждане за периода 2005-2009 г.

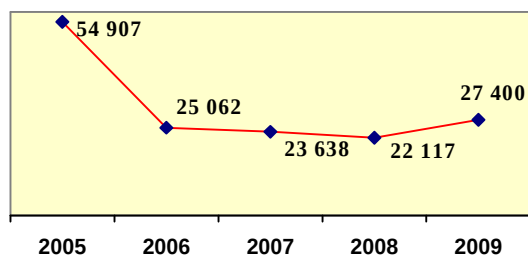

Източник: АСП

- **Месечни помощи за отглеждане на дете до една година:**

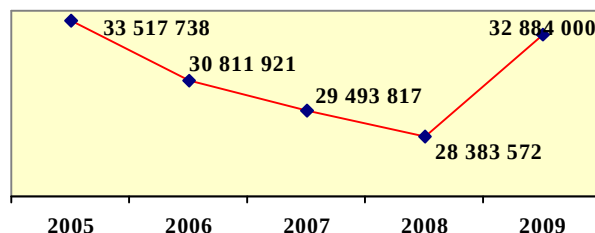
За отчетния период януари - декември 2008 г. с месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на 1 година средномесечно са подпомогнати 22 117 майки. Изплатената сума е 28 383 572 лв. За 2007 г. средномесечно са подпомогнати 23 638 майки. Изплатената сума е 29 493 817 лв. Наблюдава се намаление на подпомаганите жени по реда на чл. 8 от Закона за семейни помощи за деца, които отглеждат деца до 1 година с 6,43% (1 521 майки). Това се дължи на увеличените доходи на семействата.

Фигура 36. Брой случаи на отпуснати месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на 1 год. за периода 2005-2009 г.

Източник: АСП

Фигура 37. Размер на изразходваните средства за месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на 1 год. за периода 2005-2009 г.

Източник: АСП

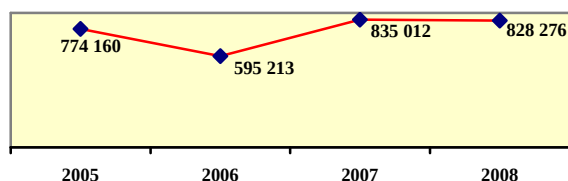
- **Месечни помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст.**

За 2008 г. с месечни помощи за деца средномесечно са подпомогнати 561 977 семейства и 828 276 деца. Изплатената сума е 251 383 182 лв. За 2007 г. средномесечно са подпомогнати 565 742 семейства и 835 012 деца. Изплатената сума е 192 647 544 лв. Прави впечатление, че за 2008 г. средномесечният брой на семействата, които получават месечни помощи за деца до завършване на средно образование по чл. 7 от ЗСПД с отчитане на доходен критерий, е намалял с 3 765 семейства (0,67%), в сравнение с 2007 г.

Причината за това е нарастването на доходите на семействата. С 6 736 (0,81%) средномесечно са по-малко децата, за които е изплатена помощта. Това е вследствие на влезлите в сила от 01.09.2007 г. промени в Правилника за прилагане на Закона за семейни помощи за деца. Семействата не получават помощи за децата, които са допуснали пет неизвинени отсъствия от училище за месеца, с цел превенция и намаляване на броя на отпадащите от образователната система деца.

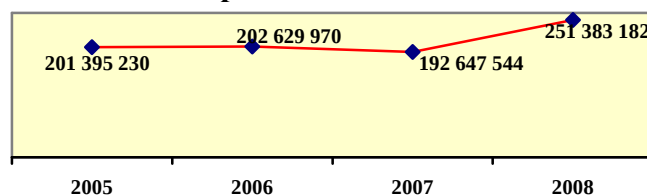
За 2008 г. изплатените месечни помощи за деца са нараснали с 58 735 638 лв.(30,5%) в сравнение с 2007 г. Това увеличение е в резултат на увеличената месечна помощ за отглеждане на дете до 20 годишна възраст от 18 лв. за 1-во дете и 20 лв. за 2-ро, 3-то и т.н. дете - на 25 лв. за всяко дете от 01.01.2008 г.

Фигура 38. Брой деца, за които са отпуснати месечни помощи за периода 2005-2009 г.

Източник: АСП

Фигура 39. Размер на изразходваните средства за месечни помощи за деца за периода 2005-2009 г.

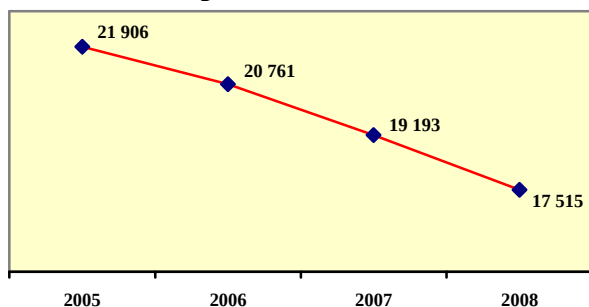

Източник: АСП

- **Еднократна помощ при бременност.**

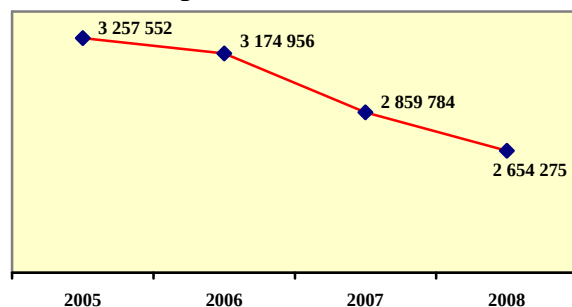
За периода от 01.01.2008г. до 31.12.2008г. с еднократна помощ при бременност са подпомогнати общо 17 515 жени. Изплатената сума е 2 654 275 лв. За 2007г. са подпомогнати общо 19 193 бременни жени. Изплатената сума е 2 859 784 лв. Отчита се намаление с 8,74%.

Фигура 40. Брой случаи на отпуснати еднократни помощи при бременност за периода 2005-2009 г.

Източник: АСП

Фигура 41. Изразходвани средства за еднократни помощи при бременност за периода 2005-2009 г.

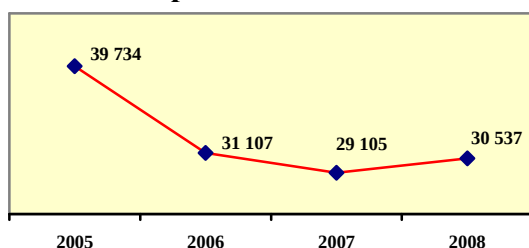

Източник: АСП

- **Еднократна целева помощ за първокласници.**

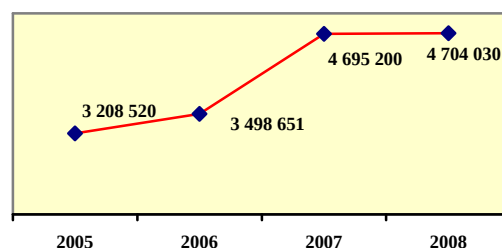
За учебната 2008/2009 г. 30 537 деца – първокласници са получили еднократна целева помощ. За тази година са отчетени 4 704 030 лв., от които 3 787 920 лв. са изплатени на фирмите – производители на детски облекла и обувки, с които са сключени договори. Сумата от 916 110 лв. е изплатена по ПМС № 261 от 27.10.2008 г., съгласно което са раздадени по 30 лв. допълнително на първокласниците, получили еднократна целева помощ.

Фигура 42. Брой деца за които са отпуснати целеви помощи за ученици за периода 2005-2008 г.

Източник: АСП

Фигура 43. Изразходвани средства за целеви помощи за ученици за периода 2005-2009 г.

Източник: АСП

Предоставяне на помощи под формата на социални инвестиции в децата

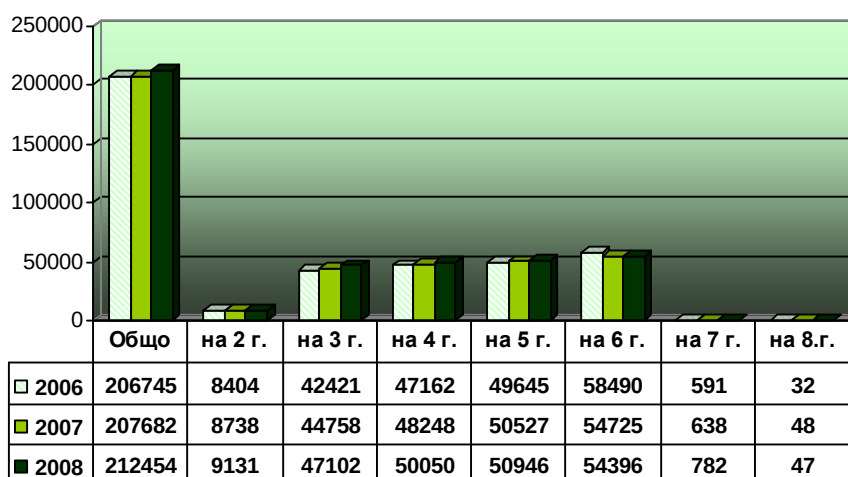
При констатирано използване на помощите за децата не по предназначение, средствата се предоставят за заплащане на такси в детските заведения, закупуване на учебни пособия, на хранителни продукти и др. Целева група са деца до навършване на средно образование, но не повече от 20 г. възраст. За 2008 г. са предоставени средномесечно социални инвестиции на 374 семейства, или на 494 деца. Изразходваните средства са в размер на 7795 лв.

Детски градини и услуги за отглеждане и възпитание на децата

По официални данни на НСИ, през 2008 г. общият брой на децата в детските градини е 212 454. Спрямо 2007 г. се регистрира значително нарастване на техния брой с 4772 деца. Спрямо 2006 г. броят на децата записани в детските градини се е увеличил с 5709 деца.

По възрастови групи и през 2008 г. се отчита най-голям брой деца, посещаващи детски градини на 6 годишна възраст (54 369 деца), на второ място са децата на 5 г. – 50 946 деца и съответно на трето място по брой са децата на 4 годишна възраст (50 050 деца).

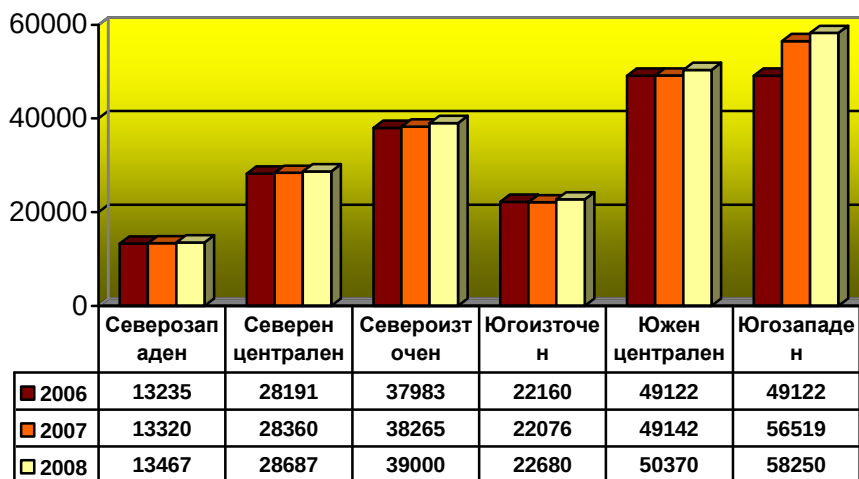
Фигура 44. Брой деца в детските градини за периода 2006- 2008 г. по възраст на децата

Източник:НСИ

В териториален аспект, най-висок е общият брой на децата посещаващи детски градини в Югозападния район на планиране, което е свързано с факта, че в този район е регистриран един от най-високите коефициенти на раждаемост за страната. В този район се наблюдава и значително увеличение на децата посещаващи детски градини за последните 3 години. Докато през 2006 г. техният брой е бил 49 112, през 2008 г. те са с 9128 повече.

Фигура 45. Общ брой на децата, посещаващи детски градини за периода 2006 – 2008 г. по райони на планиране

Източник: НСИ

Закрила правата на децата
Министерство на труда и социалната политика
Държавна агенция за закрила на детето

Повишаването на благосъстоянието на децата е в съответствие с изпълнение на приетата от Народното събрание през месец януари 2008 г. Национална стратегия за детето 2008-2018 г. Стратегията си поставя за цел осигуряването на условия за ефективно упражняване на правата и подобряване на качеството на живот на децата, като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие.

В проекта на нов Семейен кодекс с цел разрешаване на съществуващия проблем с дълготрайното пребиваване на децата в специализираните институции е предвидена промяна в уреждането на осиновяването на децата, които се настаняват в специализираните институции, за които родителите не са изразили съгласие за осиновяване, но не предприемат и действия за отглеждането им в семейна среда. Промяната е иницирана и подкрепяна и от МТСП.

Една от най-важните функции на семейството е социализацията на децата, въпреки че в нея взимат участие и други социални групи и институти. В последните години протича процес на промени в традиционния за българите семеен модел - нарастват съжителствата без брак, променят се взаимоотношенията между мъжа и жената, променя се ценностната система, модифицират се устойчиви в миналото дългосрочни жизнени стратегии и приоритети. Подобни трансформации се отразяват както на решението за раждане на дете, така и на избора от родителите на подходите и начините за неговото отглеждане, възпитание, образование, бъдеща реализация. В променящите се обществени и семейни отношения най-уязвимо и незащитно е детето. Неговото нормално физическо и умствено развитие, възможностите му за социална адаптация са в пряка зависимост от социалната отговорност на неговите родители. Мотивирането и стимулирането на отговорното и санкционирането на безотговорното родителство са сред мерките за закрила на правата на детето, които Министерството на труда и социалната политика предприе съвместно с всички отговорни органи, институции и НПО.

Национална програма за закрила на детето

Министерство на труда и социалната политика
Държавна агенция за закрила на детето

През 2008 г. по програмата бяха постигнати следните резултати:

- Разкриват се Центрове за обществена подкрепа, където се предоставят социални услуги за придобиване на родителски умения за отглеждане и възпитание на децата, за преодоляване на кризи в семейството и насочване към тях. На територията на страната функционират 26 Центрове за обществена подкрепа, като 14 от тях са новоразкрити;
- Развиват се мерки в подкрепа на родителите при наличие на риск за детето от изоставяне;
- Проведено е обучение на всички отдели "Закрила на детето" на територията на цялата страна. Общият брой на преминалите обучението е 275.

Деинституционализация при предоставяне на социални услуги за деца

През 2008 г. са закрити две специализирани институции за социални услуги за деца: ДЛРГ „Надежда“ в гр. Стара Загора и ДДЛРГ – Крумовград. Разкрити два Центъра за настаняване от семеен тип.

- Специализираните институции се подsigуряват с адаптирани моторни превозни средства. Съгласно Постановление № 33 от 26.02.2008 г. на Министерски съвет от Републиканския бюджет са осигурени средства за закупуване на адаптирани моторни

превозни средства за нуждите на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца с увреждания в размер на 1 500 000 лв.

- Популяризира се и се развива приемната грижа в национален мащаб;
- Услугата “Център за настаняване от семеен тип” се утвърждава в национален мащаб като иновативен модел за деинституционализация на децата. През 2008 г. със Заповеди на Изпълнителния директор на АСП са разкрити 5 нови Центрове за настаняване от семеен тип.
- Увеличен е достъпът до дневни грижи за деца. На територията на страната са разкрити 14 нови Дневни центъра за деца с увреждания.
- Осъществяват се акции с цел превенция на попадането на деца на улицата. От началото на годината към 30.09.2008 г. броят на проведените акции за установяване на децата на улицата е 2405 за цялата страна.
- Развива се услугата “Кризисен център” в национален мащаб, насочена към деца, жертви на насилие и трафик. През 2008 г. са разкрити 3 нови Кризисни центъра.

Превенция на изоставянето на деца на ниво родилен дом

Дейностите по превенция на изоставянето на новородени деца са от изключително значение на ниво родилен дом, тъй като за голяма част от децата, отглеждани в ДМСГД, входът към институцията е родилното отделение. Целта на превенцията като мярка за закрила на детето е чрез съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда да се предотврати настаняването на детето в специализирана институция. От гледна точка на социалната проблематика и политика, явлението изоставяне на новородено се разглежда във връзка с риска от институционализиране на детето. В тази връзка продължава добрата практика на взаимодействие и координация между лечебните заведения, към които има родилни отделения и отделите за закрила на детето. Задача на социалния работник е да окаже правна, психологическа или финансова подкрепа на родителя /родителите и да работи със семейството за приемане на детето, а ако това е невъзможно - да осигури алтернатива за майката и я насочи към други услуги, включително и към звената “Майка и бебе”, функциониращи в Комплексите за социални услуги за деца и семейства. В процеса на изпълнение, отчитане и анализиране на постъпилата информация по Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето 2006 - 2009 г. работната група „Здравеопазване” към Националния съвет за закрила на детето е идентифицирала проблеми, свързани с:

- Изработването на социални и икономически механизми за рехабилитация и лечение на деца със зависимости – наркотици, алкохол и др.
- Необходимост от събиране на информация за заболяемост по възраст и пол (0-1 г., 1-3 г., 4-7 г., 8-13 г. и 14-18 г.) и тази диференциация да залегне във формулярите на Регионалните центрове по здравеопазване (РЦЗ).
- Разработване на програма по здравно образование за яслите и детските градини (МЗ, МОН и Факултет по общественото здраве), която да бъде предложена като задължителна.
- Въвеждане на ежемесечно отчитане и анализ на детската смъртност по области – за целта са необходими нормативни документи от МЗ и НЗОК за ежемесечно отчитане.
- Необходимост от промяна в длъжностните характеристики на медицинския персонал, работещ пряко с бременни и родилки; да се допълни към длъжностните характеристики работа по подготовка на майките, т. е. родилките да бъдат информирани и да се работи с тях да придобият умения за кърмене, както и да бъдат запознати с най-добрите практики за отглеждане на деца.

Мониторинг върху спазване правата на децата и качеството на услуги за деца

От месец ноември 2007 г. Главна дирекция «Контрол по правата на детето» (ГДКПД) към Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) стартира планови проверки в отделите за закрила на детето към дирекциите „Социално подпомагане”, на чиято територия има специализирани институции за деца на възраст от 0-3 г. – Домовете за медико - социални грижи за деца /ДМСГД/. Проверките продължиха и приключиха през 2008 г. Те имаха за цел да проследят как функционира част от системата за закрила на детето на общинско ниво, особено по направленията предотвратяване на изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и тяхната реинтеграция.

Планови проверки се извършиха във всички 32 домове за медико-социални грижи, като резултатите показват, че е необходимо успоредно с разработването на методически указания, да се провеждат и обучения по тяхното практическо прилагане, тъй като, въпреки старанието и опитите на персонала, в преобладаваща част от ДМСГД (72%) по отношение на Стандарт 4 и в 62,5% от домовете по отношение на Стандарт 5, изпълнението на Стандарта е незадоволително, установени са на съдържателно ниво редица пропуски и това се отразява не само върху качеството на услугата за детето, но и пряко върху неговото бъдеще и развитие.

Въпреки започналата деинституционализация и разкриването на алтернативни социални услуги, броят на децата, отглеждани в ДМСГД, е голям - 2646 деца. За периода 01.01 – 31.10.2007 г. само 330 (12,4%) деца са реинтегрирани в биологичните им семейства. Децата, пребиваващи в ДМСГД повече от една година са 1 611. Една от причините за малкия брой реинтегрирани деца е липсата на яснота за предприетата мярка за закрила и за причините, довели до настаняване в специализирана институция.

Изпълнението на стандартите от НКССУД в максимална степен може да се реализира при условие на добро взаимодействие между ДМСГД и Д“СП”, когато О”ЗД” предоставят при настаняването на всяко дете план за действие с адекватни цели и дейности и конкретни срокове за тяхното изпълнение.

За периода месец януари – месец юни 2008 г. ГДКПД извърши 26 планови проверки в ДДМУИ, възложени от Върховната административна прокуратура, на основание чл.49 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца относно спазването на стандартите, регламентирани в Приложение №3 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца.

Главна дирекция по контрол на правата на детето изготви доклад - обобщение за резултатите от извършените планови проверки в домовете за деца с увреждания на територията на цялата страна. Проверяващите констатираха, че за повечето от домовете са разработени планове за реформиране на институцията, на базата на оценката и становището на междуведомствената комисия, извършила оценяването през 2006 г. Все още не са изпълнени и плановете за закриване на специализираните институции в с. Могилино и в с. Горна Козница, но се работи в тази посока от всички партньорски институции на национално и общинско ниво.

Според комисиите, извършили проверките, в повечето от домовете качеството на здравни грижи за настанените деца е на много добро ниво, задоволително е в 4 от институции и в нито един от домовете не е лошо.

Всички комисии констатираха като сериозен проблем, съвместното ползване на услугите от деца и навършилите пълнолетие младежи. Това води до понижаване на възможностите за индивидуализиране на грижите за децата, както и до недостиг жизнено пространство.

В много от домовете екипите срещат затруднение при тълкуването на Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца. По данни от картите за оценка и от докладите на комисиите, това се дължи преди всичко на липсата на методики за

предоставяне на услугата и на указания за това какво трябва да съдържат задължителните процедури, планове и програми, съгласно Наредбата.

За периода месец януари – месец декември 2008 г. ГДКПД извърши 85 планови проверки в ДДЛРГ, възложени от Върховната административна прокуратура, на основание чл.49 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца, относно спазването на стандартите, регламентирани в Приложение №3 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца.

Основните трудности в работата, констатирани при извършената проверка на всички 85 домове за деца, лишени от родителска грижа, които пряко се отразяват на качеството на предоставяните в тях услуги, са свързани с липса на достатъчно финансиране. Броят и квалификацията на персонала, ниското заплащане и недобрата мотивация, както и недостатъчните обучителни курсове и семинари, са изведени като проблем както от проверяващите комисии, така и от директорите на домовете. Няма създадена система за индивидуална оценка на трудовото изпълнение и не се извършват достатъчно по количество супервизии на служителите. В част от домовете материалната база е остаряла и не позволява индивидуализиране на грижата за децата. Необходимо е допълнително обучение на персонала в домовете за оценка потребностите на детето и за изработване на план за грижи. В част от домовете комисията констатира недобро познаване и разбиране на Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца, липса на обучение на персонала по прилагането и недостатъчна методическа подкрепа.

От януари 2007 г. домовете за деца, лишени от родителска грижа бяха децентрализирани и преминаха на общинско подчинение. Все още част от общинските администрации, както и персоналят в специализираните институции като цяло не са получавали специализирано обучение за развитие на алтернативни социални услуги, за осъществяване на реформа в грижите за деца, насочена към индивидуална работа с всяко дете и посрещане на конкретните му потребности. Има неразбиране на същността на реформата и все още за някои специалисти тя е само подобряване на материално - битовите условия, а не цялостна промяна на организацията и подхода към децата в институционалната грижа.

В част от домовете е идентифицирана недобра комуникация и сътрудничество с общинските власти. Това допълнително затруднява работата за отваряне на институциите към общността и развитието на алтернативни социални услуги. Въпреки трудностите, комисиите констатира, че предоставяните грижи за децата в домовете за деца, лишени от родителска грижа, в рамките на наличните ресурси, са задоволителни.

За периода месец януари – месец декември 2008 г. ГДКПД извърши 23 повторни проверки за проследяване изпълнението на дадените задължителни предписания. При над 50 % от проверените обекти са констатирани отново пропуски и на директорите са издадени задължителни предписания за отстраняването им. Становището на ГДКПД е, че след приключване на повторните планови проверки, е необходимо извършване отново на такива, с цел осигуряване по най-добър начин на интересите на децата чрез спазването на нормативните изисквания.

За периода месец януари – месец декември 2008 г. ГДКПД извърши 23 повторни проверки за проследяване изпълнението на дадените задължителни предписания. При над 50 % от проверените обекти са констатирани отново пропуски и на директорите са издадени задължителни предписания за отстраняването им.

Становището на ГДКПД е, че след приключване на повторните планови проверки, е необходимо извършване отново на такива, с цел осигуряване по най-добър начин на интересите на децата чрез спазването на нормативните изисквания. Извършени са и планови проверки на доставчиците на социални услуги за деца, лицензирани от ДАЗД относно спазване на стандартите за социални услуги за деца,

уредени в Приложение № 1 към чл. 17 и Приложение № 2 към чл. 29 от Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца. За периода м. ноември – м. декември 2008 год. експертите от ГДКПД към ДАЗД извършиха 15 планови проверки в НПО на територията на страната. Проверките продължават и през 2009 г.

В резултат на извършените проверки в НПО се констатира, че доставчиците познават НКССУД, но е необходимо да съобразят работата по всеки проект с деца с критериите и стандартите на Наредбата. Установено е, че някои от доставчиците не сключват договор с потребителите за предоставяне на услугата или договорът не е съгласуван с ДСП. Голяма част от децата, ползващи социалните услуги не са насочени от ДСП, а са подбрани според изискванията на проектите.

През месец декември 2008 г. започна първата пилотна интегрирана проверка в община Перник относно функционирането на системата за закрила на детето. Отговорни институции за извършване на проверките са Държавната агенция за закрила на детето, Агенцията за социално подпомагане, Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Община Перник, съвместно с УНИЦЕФ. Екипът включва: водещ експерт; експерти, външни специалисти, координатори. Водещият експерт и координаторът се определят от председателя на ДАЗД за конкретната проверка.

През периода м. януари – м. декември 2008 г. експертите от ГДКПД на ДАЗД извършиха 119 проверки по жалби и сигнали за нарушаване на правата на детето – 96 проверки по сигнал относно спазване на правата на детето, 10 проверки по сигнал относно спазване НКССУД, 7 комбинирани проверки /по правата и по НКССУД/ и 6 проверки по сигнал, при които е проверено и изпълнението на дадено задължително предписание.

В сравнение с предходните отчетни години отново се запазва тенденцията най-голяма част от извършените проверки да касаят спазване правото на детето на закрила срещу различни форми на насилие. През настоящата година, както през 2007 г. е налице голямо разнообразие на проверяваните права, като през 2008 г. се включват допълнително правото на защита от трудова експлоатация, правото на защита от незаконна намеса в личния живот, защита от незаконно прехвърляне и невръщане на деца от чужбина и правото на защита от отвличане, продажба или търговия под каквато и да е форма и с каквато и да е цел.

Във всички проверявани обекти, вследствие на подадените сигнали и самосезиране, са констатирани нарушения на правата на децата и са издадени задължителни предписания за отстраняването им от председателя на ДАЗД. Дадените предписания за отстраняване на констатираните нарушения са в посока на осигуряване на ефективни механизми в институциите за предотвратяване на насилието и осигуряване на закрила на децата, включително чрез отстраняване на член от персонала; разработване на мерки за възпитание и дисциплина с правила за приемливо поведение, въвеждане на различни правила по отношение на външни посещения, защита на лична информация, конкретни предписания за работа по индивидуално проверените случаи; мерки за възстановяване, приемственост на грижата, индивидуализирането ѝ в зависимост от спецификата на случая, изработване на планове за напускане, организиране на свободното време, прилагане на подзаконовите нормативни актове за освобождаване на деца от СПИ и сигнализиране при недовеждане, мерки за ограничаване на трудовата експлоатация, предложения до ръководителя на проверявания обект за обезпечаване с необходимия персонал, прилагане на мерки за издаване на задължителни предписания от ДСП, търсене на външни ресурси от психолог за съставяне на качествена оценка на родителския капацитет, работа по конкретен случай на детето от ОЗД и др.

Мониторинг на процеса на разработване на институционални проекти за бъдещото развитие на специализираните институции за деца

Реформирането на специализираните институции за деца и промяна на модела от институционалната към грижа от семеен тип, е един от основните приоритети на Държавната агенция за закрила на детето. Освен ежегодното проучване на състоянието и броя на децата в специализираните институции за деца в страната, ДАЗД осъществява мониторинг на дейността по проектирането и практическото осъществяване на реформата в специализираните институции за деца. След осъществения през октомври 2007 г. Национален мониторинг, през м. февруари - м. март 2008 г. се осъществи текущ мониторинг на дейността на регионалните и местни екипи, ангажирани с разработването на институционалните проекти и планове за закриване. Извършеният мониторинг отчете степента на изпълнение на планираните дейности, както и необходимостта от предприемане на мерки за оказване на място на допълнителна експертна помощ, там, където е необходимо. В периода м. ноември –м. декември 2008 год. се проведе Втори Национален мониторинг върху процеса по разработване на институционалните проекти на институциите.

В началото на 2008 г. Министерският съвет прие Постановление за осигуряване на допълнителни средства в размер на 8 млн. лева за финансиране на дейностите във връзка с реформиране и закриване на 6 специализирани институции за предоставяне на социални услуги за деца. Необходимите средства са предоставени на съответните общински бюджети. Провежда се постоянен мониторинг на процеса на закриване, реформиране и реструктуриране на специализираните институции за деца. По постановлението се осигуриха и 1,5 млн. лева и бяха закупени адаптирани моторни превозни средства за нуждите на всички специализирани институции, за деца с увреждания.

Помощ и методическа подкрепа в разработването на планове за закриване за определените за закриване 6 институции, бе оказана на място от експертите на държавните институции за местните екипи и общинските власти:

- ДДЛРГ в с. Бърдарски геран; общ. Бяла Слатина
- ДДЛРГ „Иглика“ в с. Осенец; община Разград;
- ДДЛРГ “Детелина” - с. Рабиша, общ. Белоградчик;
- ДДЛРГ с. Боровци, общ. Берковица;
- ДДЛРГ с. Галатин, общ. Криводол, обл. Враца;
- ДДЛРГ гр. Трън, обл. Перник.

За оказаната на място подкрепа при изготвяне на Планове за закриване на институциите за деца е извършен анализ и е предоставен обобщен доклад на ръководството на ДАЗД, като информацията е изпратена и до АСП и МТСП.

От направените анализи и изводи бяха изведени проблемните области и разработени конкретни политики, като „Национален план за действие за реформа в институционалната грижа за деца в Р България 2008 -2011г.“, приет през 27 ноември 2008 г.от МС. Националният план, основаващ се на задълбочен анализ на функционирането и ефективността на системата за закрила на детето, отразява идентифицираните проблеми и предоставя единен механизъм за провеждане и координиране вече не на реформа в самите институции, а на промяна организацията и подхода във формите на грижа и постепенно отмиране на съществуващия тип институции. Планът с конкретните дейности, мерки и отговорности, е разработен от

създадената със заповед на председателя на ДАЗД междуведомствена експертна група. Дейностите, заложи в него са съгласувани с всички ангажирани в процеса министерства и обществени организации, което представлява гаранция за ефикасното и отговорно участие на последните в изпълнението на плана.

Ежегодно проучване за състоянието и броя на децата в специализираните институции за деца в страната

Държавната агенция за закрила на детето провежда ежегодно национално проучване за състоянието на специализираните институции за деца в страната, което е важна част от системата за мониторинг на състоянието на грижите за децата и спазването на техните права. Мониторингът се извършва по определени показатели, с устойчива методология. Това позволява да се следят процесите в тяхното развитие, да се отчитат тенденциите и да се очертаят насоките на политиката за закрила на децата в България. Като основен инструмент за набиране на информация е използвана специално разработена информационна карта, която се попълва от директорите на институциите и се изпраща в Държавната агенция за закрила на детето. Въпросите в картата са групирани в няколко основни области:

- Общи данни за институцията;
- Капацитет и общ брой деца; характеристика на децата, настанени в институцията – продължителност на престоя, здравен статус, семеен статус, етническа принадлежност, причини за постъпване и напускане;
- Характеристика на персонала;
- Бюджет;
- Тенденции в институциите по отношение на децата, персонала, развитието на алтернативни социални услуги и подобряване качеството на грижи;
- Сътрудничество с отделите за закрила на детето и участие на институцията в проекти и програми.

Въз основа на резултатите от ежегодните анализи за състоянието на специализираните институции за деца и на ефективността в работата на системата за закрила на детето през годините са приети важни политически решения и документи, чиято основна цел е намаляването на децата в институции чрез превенция на изоставянето им и реинтеграция в семейна среда, както и за подобряване на условията на живот на децата в институциите.

В сравнителен план броят на децата, настанени във всичките специализирани институции за деца (ДОВДЛРГ, ДДМУИ/ ДДУИ и ДМСГД) през годините намалява.

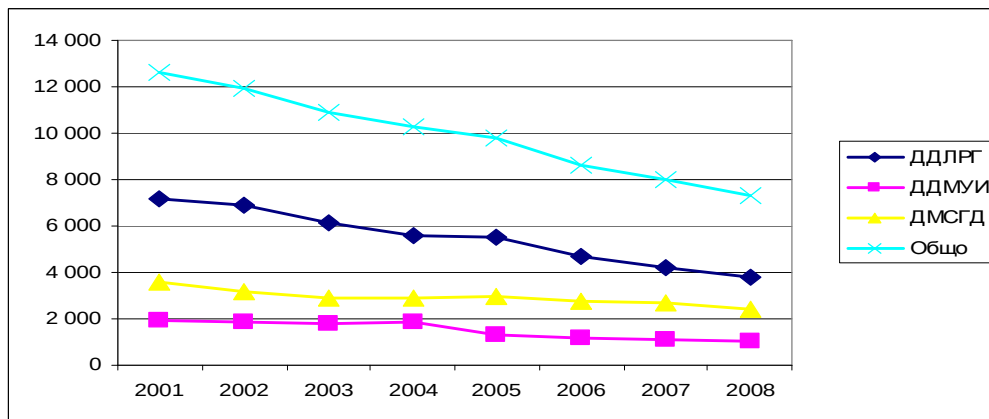
**Таблица 2. Деца, настанени в специализирани институции за деца
(ДОВДЛРГ, ДДМУИ/ ДДУИ и ДМСГД) – в брой**

Година	2001г.		2002г.		2003г.		2004г.		2005г.		2006г.		2007г.		2008 г.	
Тип институции	Институции	Деца	Институции	Деца	Институции	Деца	Институции	Деца	Институции	Деца	Институции	Деца	Институции	Деца	Институции	Деца
Институции на общинско подчинение Общо	31	1 901	31	1 854	30	1 818	30	1 835	28	1 310	27	1 193	26	1 115	26	1039
Дом за деца и младежи с умствена изостаналост (ДДМУИ/ДДУИ)	30	1 803	30	1 773	29	1 742	29	1 763	27	1 251	26	1 138	25	1 053	25	980
Дом за деца и младежи с физически увреждания и съхранен интелект (ДДМУСИ)	1	98	1	81	1	76	1	72	1	59	1	55	1	62	1	59
Домове за деца, лишени от родителска грижа (ДДЛРГ)	102	7 145	102	6 920	102	6 151	101	5 567	101	5 506	86	4 717	86	4 189	82	3797
Институции на МЗ Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)	32	3 563	32	3 141	32	2 906	32	2 882	32	2 960	32	2 743	32	2 715	32	2440
Общо за всички институции	165	12 609	165	11 915	164	10 875	163	10 284	161	9 776	145	8 653	144	8 019	140	7276

Източник: ДАЗД

Проследявайки данните от 2001 до 2008 г. може категорично да се каже, че се утвърждава трайна тенденция към намаляване броя на децата в специализирани институции. В сравнение с 2001 г. броят на институционализираните деца намалява с 5 333 деца или 42.3%.

Фигура 46. Брой на децата в специализирани институции за периода 2001-2007 г.

Източник: ДАЗД

Общият брой на децата в специализираните институции през 2008 г. е 7 276. Спрямо предходната 2007 г. броят на институционално отглежданите деца намалява с 743 деца или 9,3%.

В ДМСГД, където се отглеждат деца от 0 до 3 годишна възраст (зdravi и с увреждания, като някои деца с увреждания остават до 7 годишна възраст), към 31.12.2008 г. броят на децата е 2 440. Спрямо 2001 г. броят на децата намалява с 1 123 деца или 31,5%. Спрямо предходната 2007 г. броят на децата в ДМСГД намалява с 275 или 10,1%.

В ДДЛРГ, в които се отглеждат деца от 3 до 18 години, към 31.12.2008 г. броят на институционално отглежданите деца е 3 797 деца. Спрямо 2001 г. броят на децата намалява с 3 348 или 46,9%. Спрямо предходната 2007 г. броят на децата в ДДЛРГ намалява с 392 или 9,4%.

В домовете за деца с увреждания, в които се отглеждат деца от 4 до 18 годишна възраст, към 31.12.2008 г. броят на децата е 1039. Спрямо 2001 г. броят на децата, настанени в тях, намалява с 862 или 45,3%. Спрямо предходната година броят на институционално отглежданите деца в специализираните институции от този вид намалява със 76 или 6,8%.

Развиване капацитета на административни структури, работещи по закрилата на децата

За методическа подкрепа и повишаване професионалните компетенции на социалните работници от отделите „Закрила на детето”, експерти на ДАЗД осъществиха през 2008 г. планови супервизии на отделите за закрила на детето към Дирекции „Социално подпомагане” в 29 общини. Проведени са 32 групови планови супервизии, в т. ч. 6 супер визии по искане на ГДКПД или пряка заявка от самите отдели - на ОЗД гр. Пловдив, на ДДЛРГ "Г. Коджакафалията " гр. Бургас, на ДДЛРГ "П. Славейков" гр. София и ОЗД към ДСП общ. Лозенец - гр. София, Д"СП" гр. Пазарджик и ДСП гр. Дулово. Съставени са доклади за всяка от проведените супервизии. Направените констатации и изводи са предоставени на АСП, като същевременно са дадени и препоръки и предложения за подобряване организацията на работа на отделите и за междуведомствено сътрудничество за разработване на методически материали в подкрепа на практическата дейност на отделите. Изведените констатации и изводи от проведените супервизии на ОЗД са обобщени и е изготвен аналитичен доклад.

В подкрепа на специалистите, работещи с деца, и с оглед повишаване на професионалната им компетентност при работата по случаи на насилие са преиздадени и разпространени: „Насилие – как да се предпазим от него”; „Сам в къщи” – със съвети за родители; „Система за закрила на детето”; „Всички деца са различно, но с равни права” и „Конвенция на ООН за правата на детето”. През месец март 2008 г. са преиздадени и „Практическо ръководство за социална работа с деца, преживели насилие” и „Методика за оценка на риска от насилие в семейството” в тираж 2000 броя, които са разпространени в училищната мрежа и Дирекциите „Социално подпомагане”. Издадено е ръководство (наръчник) “Модел за превенция на насилието в училище”, разработено след приключване на проект “Предотвратяване на сексуалната експлоатация и насилие към деца”.

Насърчаване на детското участие в обществено – политическия живот

За насърчаване на детското участие и създаване на условия за включване на децата в процесите на взимане на решения Детският съвет към Държавната агенция за закрила на детето през 2008 г. проведе две заседания. На 13 и 14 юни се проведе първото заседание на Детския съвет към ДАЗД, в което се включиха негови представители от всички области на страната. На форума, освен представителите от всички области на страната, бяха поканени и деца от институциите в столицата. Срещата се проведе в рамките на инициативата на Съвета на Европа „Да изградим Европа заедно с децата и за децата”. В първия ден на заседанието на съвета, децата се запознаха с развитието на Националната гореща телефонна линия за деца „Говори с приятел” – 6 месеца след старта ѝ. Членовете на Съвета проведоха много съдържателна дискусия за насилието сред и над децата. След приключване на срещата беше организирано посещение в Народното събрание, по време на което членовете на съвета се срещнаха със заместник-председателя на Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта, г-жа Евгения Живкова. Специален гост през втория ден на заседанието на Детския съвет бе заместник-генералният секретар на Съвета на Европа, г-жа Мод де Бур-Букикио. Тя сподели впечатленията си за провежданата социална политика и напредъкът, който България е постигнала в реформата за грижи за деца. На заседанието бе обсъждана възможността за включване на деца в инициативата на Съвета на Европа „Вдигни ръка срещу телесното наказание!”. Участниците в заседанието активно се включиха в обсъждането на мерките за постигане на пълна забрана на телесното наказание над деца, насърчаването на отговорно родителство и повишаването на осведомеността сред гражданите. Членовете на Детския съвет споделиха своето желание активно да участват в тази кампания. Госпожа Букикио очерта пътя за сътрудничество с Детския съвет в две направления: първо, като комуникационен канал, който да предава посланията от деца към деца и на второ място – като източник на идеи и препоръки към работните групи на Съвета на Европа в Страсбург.

Възникна идеята за организиране на Балканска среща на детски и младежки парламенти и организации. Това ще даде възможност на децата да споделят натрупания опит и да обменят добри практики за детското участие в обществено-политическия живот. Със своята ползотворна дейност, Детският съвет към ДАЗД от няколко години успешно реализира подобна практика в България.

В периода 4-6 декември 2008 г. се състоя второто за годината заседание на Детския съвет на тема: „Правата, образованието и перспективите за развитие на младите хора в Европейския съюз”. В първият ден от срещата, децата направиха обзор на дейностите, в които участваха през 2008 г. и обсъдиха дейностите за 2009 г. Беше подчертано, че с усилията на членовете на Детския съвет, са създадени Градски ученически парламенти в 4 града – Самоков, Сливен, Перник и Смолян, като членовете на Детския съвет от съответните областни градове са били избрани единодушно за техни председатели. Обсъдено бе създаване на такива структури в Хасково, Габрово, Разград, Кюстендил, Враца, Видин. Подготвиха една от инициативите, която искат да развият през 2009 г. и която представлява конкурс за написване на сценарий за театрална постановка на тема: „Проблемите на днешната млада хора”, под мотото „Какво е важно за мен, за теб и другия”. Целта е да бъдат чути какви са проблемите на техните връстници, до които не могат да достигнат. Интересна беше срещата им с доц. Д-р Димитър Денков, зам. ректор на Философския факултет в СУ, с който успяха да засегнат някои проблеми свързани с образованието им в България и получиха ценни напътствия за актуалните специалности във висшите учебни заведения за следващите години. След тази среща членовете на Детския съвет изработиха Декларация до съвета

на ректорите в България, с която се надяват да им бъде обърнато внимание и да обсъдят разликите в учебното съдържание изучавано в средното образование и необходимия капацитет от знания, които трябва да имат при кандидатстване в университетите. Друг интересен момент беше срещата на децата с докторант Шопова, която им разясни повече за Европейските структури и им даде насоки за възможностите за обучение и образование в чужбина, които им се предоставят след влизането на Р България в ЕС.

Он-лайн консултиране на децата и младежите по проблеми, свързани със защита на техните права, сексуално и репродуктивно здраве, физическо и хормонално съзряване, насилие, Интернет и общуване в Интернет пространството, взаимоотношенията между връстници, зависимости, проблеми в семейството, училищни проблеми и свободното време

През 2008 г. ДАЗД продължава своята работа по създадения през 2003 г. онлайн Клуб „Тийнейджър“, от който до момента са консултирани близо 900 деца и тийнейджъри на възраст от 6 до 19 години. От месец януари до месец юли 2008 г. Клуб „Тийнейджър“ е консултирал 74 момчета и момичета от цялата страна. Над половината от подрастващите търсят отговори на въпроси, свързани със сексуалното и репродуктивно здраве, изказват безпокойство относно промените, които настъпват по време на физическото и психическото им съзряване.

За противодействие на сексуалната експлоатация на деца с търговска цел и в изпълнение на Националния план за действие срещу сексуална експлоатация на деца с търговска цел 2003 - 2005 г. от 2004 г. ДАЗД поддържа специализирана Интернет страница за противодействие на сексуалната експлоатация на деца с търговска цел – www.storpech.sacr.government.bg, чиято основна цел е да предоставя пълна информация по проблемите на сексуалната и трудовата експлоатация, като: национално законодателство, международни стандарти, национални документи, практики, полезна информация.

Он-лайн консултиране на родители в подкрепа на отглеждането и възпитанието на децата в семейна среда

През 2008 г. успешно продължава да функционира и създаденият по идея на Агенцията за закрила на детето, през 2007 г. онлайн Клуб „Родител“, от който понастоящем са потърсили съдействие над 40 родители, които изпитват затруднения при отглеждането и възпитанието на децата си.

Националната гореща телефонна линия за деца за кризисна интервенция, консултиране, специализирана информация за правата на децата и насочване към подходящи доставчици на услуги

Изграждането на Националната телефонна линия за деца представлява важен елемент на системата от мерки за закрила на децата от насилие, злоупотреба и експлоатация. В края на 2007 г. Държавната агенция за закрила на детето с финансовата подкрепа на представителството на УНИЦЕФ в България стартира пилотен проект “Национална гореща телефонна линия за деца – 0 800 19 100”, който се разви през 2008 г. и представлява важен елемент на системата от мерки за закрила на децата от насилие, злоупотреба и експлоатация. Нейното функциониране също разширява възможностите и за сигнализиране за незаконно и вредно съдържание в Интернет. Пилотният проект се реализира от ноември 2007 г. през цялата 2008 и началото на 2009 г. Консултантите и операторите в пилотната фаза на проекта са екип на неправителствена организация –

фондация „Център Надя”, избрана от ДАЗД и УНИЦЕФ след провеждане на конкурсна процедура. Пилотният проект включва изграждането, поддържането на функционирането и развитието на 24-часова, безплатна телефонна линия за деца, чрез която се предоставя кризисна интервенция, информация и консултации, насочени към потребностите децата, техните родители и близки.

В края на 2007 г. Европейската комисия прие решение (2007/689/ЕС), с което се въвежда единен номер за достъп до телефонните линии за деца - 116111 на територията на Европейската общност. Съгласно това решение страните членки, чрез своите национални регулаторни органи по далекосъобщенията са задължени да запазят номера 116111 за специализирани телефонни линии, които оказват помощ на деца, нуждаещи се от грижи и закрила, подпомагат достъпа им до услуги; предоставят на децата възможност да споделят и разговарят по въпроси, които ги вълнуват, както и възможност да потърсят помощ при спешни ситуации. С решение 498 от 15 май 2008 г. Комисията за регулиране на съобщенията предостави на Държавната агенция за закрила на детето развитието на общо европейски хармонизиран номер „116 111” за Р България.

Националната гореща телефонна линия за деца предоставя кризисна интервенция, консултиране, специализирана информация за правата на децата и извършва насочване към подходящи доставчици на услуги и ОЗД/ОСЗ. От стартирането на линията през м.ноември 2007 г. до края на 2007 г., на телефон 0 800 19 100 са регистрирани 7733 обаждания, от които, по преценка на екипа на Фондация „Център Надя” – изпълнител на проекта за линията, 268 са били по същество. Получени са и 36 обаждания от страна на възрастни по повод проблеми с деца. За 2008 г. обажданията по същество свързани с деца в риск са 2277.

През 2008 г. ДАЗД организира специализирано обучение за екипа на Националната линия съвместно с представители на тел. 112, 166, 150 и представители на БТК- Контактни центрове. Подписани са договори за оборудване на допълнителни операторски места в „call – центъра” на НГТЛ през 2009 г.

Представители на ДАЗД, УНИЦЕФ и Фондация „Център Надя” проведоха информационни срещи със социални работници от София, Благоевград, област Пловдив, област Хасково. Събития от такова естество са планирани и за областите- Русе, Варна, Бургас

Намаляване броя на децата, жертва на пътно- транспортни произшествия, във връзка с ангажиментите по Европейска харта за пътна безопасност

За осъществяване на целенасочена превантивна дейност и активизиране на изпълнението на националните кампании, насочени към защита на децата на пътя, ДАЗД изработи и разпространи 2 видеофилма „Да опазим децата на пътя” и „Да спасим живот” и дипляни „Сигурност и безопасност на пътя”. Експерти на ДАЗД изнесоха беседи по темата за безопасността на пътя в Централна детска градина № 121 в ж.к. „Дружба 1” в столицата пред 62 деца на предучилищна възраст. През 2008 г. са извършени и дейности, свързани с:

- Кампания “Безопасност за деца на път!”, съвместно с “Чиполино” и Асоциация на пострадалите при пътно-транспортни произшествия. Целта е мотивиране на гражданите да ползват обезопасителните системи за превозване на деца в

автомобилите. Отпечатани са и са разпространени 30 000 стикери и 60 000 илюстрирани дигитали.

- Съвместно с “Практикер” от “Пътна полиция” е организирана и проведена инициатива по безопасността на движението на децата-велосипедисти с демонстрации на спазване на правилата при движение по учебна площадка и изнасяне на беседи от униформени служители пред децата и родителите.
- През месеците април и декември съвместно с БЧК е проведена традиционна дарителска кампания за финансово подпомагане на семействата на деца, пострадали тежко при ПТП.

Програма „Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда”

Министерство на труда и социалната политика
Агенция за социално подпомагане

По програмата се осигурява финансова подкрепа за биологичните родители, на семействата на роднини и близки и приемните семейства. Целевата група по тази мярка са деца, спрямо които е предприета мярка за закрила - превенция на изоставянето, реинтеграция, настаняване в семейство на роднини и близки и в приемни семейства.

Целта на програмата е оказване на финансова подкрепа на семействата и е в съответствие с принципите за закрила - отглеждане на децата в семейна среда. Финансовата подкрепа е част от работата по превенция на изоставянето, реинтеграция, настаняване на деца в семейства на роднини и близки, настаняване в приемни семейства. Условието и редът за отпускането на средствата са регламентирани в Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

За намаляване на броя на децата в специализирани институции и насърчаване на отглеждането на деца в семейна среда се предоставя финансова подкрепа на приемните семейства и тези на роднини и близки, при които има настанени деца, съгласно ЗЗД. Помощите са насочени към деца, останали без родителски грижи и контрол, спрямо които е предприета мярка за закрила настаняване в семейства на роднини и близки, приемни семейства.

Ефектът от програмата „Закрила на детето чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда” се изразява във все по-големия брой деца, които се отглеждат в семейна среда. По този начин се осигурява най-добрият интерес на детето. С оказване на финансовата подкрепа се повишава качеството на грижа на децата, настанени в семейства на роднини или близки и в приемни семейства, както и на биологичните семейства, с които се работи за превенция на изоставянето и реинтеграция на децата.

Благодарение на тези мерки се постига стесняване на входа на специализираните институции и намаляване броя на децата, отглеждани в тях. Подобрява се също така развитието на социалните услуги за алтернативни грижи в семейна среда.

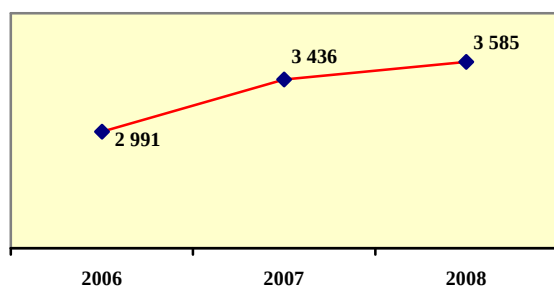
С бюджета за 2008 г. са утвърдени 6 000 000 лв. През 2008 г. са отчетени средства в размер на 5 488 932 лв. за 3 585 средномесечен брой случаи, в това число са изплатени на 87 професионални приемни родители заплати и осигурителни вноски в размер 245 744 лв. През 2007 г. са изразходвани 4 599 603 лв. за 3 436 средномесечен брой случаи, като в това число са изплатени на 33 професионални приемни родители заплати и осигурителни вноски в размер 12 660 лв.

За 2008 г. са отпуснати помощи по превенция на изоставянето за 75 средномесечен брой случаи. За реинтеграция на деца са отпуснати помощи за 17 средномесечен брой случаи. За деца, настанени в семейства на роднини и близки са отпуснати помощи за 3 336 средномесечен брой случаи. За деца, настанени в приемни семейства са отпуснати месечни средства за 185 брой случаи.

За 2008 г. в семейства на близки и роднини са настанени 1 296 деца. Настанените в приемни семейства деца за същия период са 91.

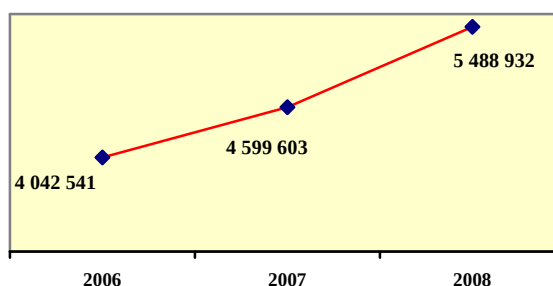
От предоставената информация може да се направи извод, че в сравнение с 2007 г. се е увеличил средномесечният брой случаи, при които е оказана финансова подкрепа. Значително е увеличен и броят на месечните помощи за настанените деца в семейства на роднини и близки, както и средствата за децата, настанени в приемни семейства.

Фигура 47. Средномесечен брой случаи по програмата “Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда”

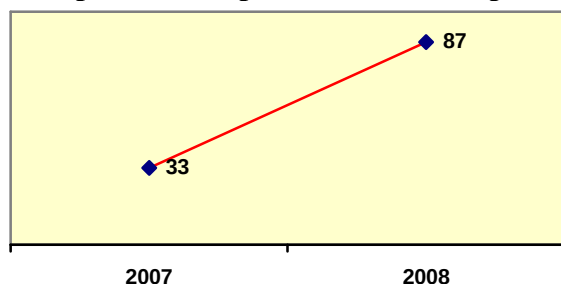
Източник: АСП

Фигура 48. Размер на изразходените средства по програмата “Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда”

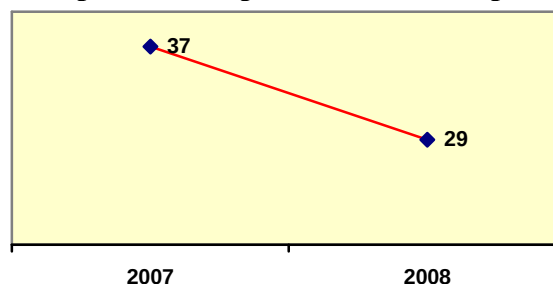
Източник: АСП

Фигура 49. Общ брой професионални приемни семейства по програмата “Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда”

Източник: АСП

Фигура 50. Общ брой доброволни приемни семейства по програмата “Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда”

Източник: АСП

Национална програма “В подкрепа на майчинството”

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

Агенция за социално подпомагане

Национален осигурителен институт

Основната цел на националната програма “В подкрепа на майчинството” е насърчаване на заетостта на жените и тяхното професионално развитие чрез осигуряване на грижи за техните деца от регистрирани в дирекциите „Бюро по труда” лица. От 2008 г. срокът по програмата е удължен до навършване на 3-годишна възраст на детето, без да е увеличен срокът на отпуска по чл. 164, ал. 1 КТ. Практически програмата дава възможност на майки и други правоимащи лица да се възползват от

подпомагане по установените критерии до 3-годишна възраст на детето. След използване на отпуска поради бременност, раждане или осиновяване, ако детето не е настанено в детско заведение, работничката или служителката има право на допълнителен отпуск за отглеждане на първо, второ и трето дете до навършване на 2-годишната му възраст и 6 месеца за всяко следващо дете. Програмата обаче дава възможност на майки и други правоимащи лица да се възползват от подпомагане по установените критерии до 3-годишна възраст на детето.

Програмата също така създава условия за: 1. Плавен преход и връщане на работа на жените след ползване на отпуск поради бременност и раждане или осиновяване (чл. 163, ал.1 и ал.6 от Кодекса на труда); 2. Постигане на по-добър баланс между личния и професионалния живот; 3. Разкриване на нови работни места за отглеждане на малки деца; 4. Създаване на заетост за търсещи работа лица; 5. Предоставяне на качествени грижи за отглеждането на малки деца и насърчаване на положителните демографски тенденции.

Целева група по Програмата са:

- Безработни лица, регистрирани в дирекциите “Бюро по труда”;
- Лица, придобили право на професионална пенсия за ранно пенсиониране, регистрирани в дирекциите “Бюро по труда”;
- Лица, придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, регистрирани в дирекциите “Бюро по труда”;
- Майки/осиновителки с право на отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст (по чл.164, ал. 1 от Кодекса на труда) и с право на обезщетение при отглеждане на малко дете (по чл. 53, ал. 1 или по чл.54, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване), както и самоосигуряващите се, осигурени за риска “майчинство”;
- Работещи майки/осиновителки (с изключение на наетите по програми и мерки за заетост по реда на ЗНЗ), в рамките на периода след изтичане на отпуска по чл. 164, ал. 1 от Кодекса на труда, до навършване на 3-годишната възраст на детето;
- Баща/осиновител, в рамките на периода на отпуска за отглеждане на дете до 2-годишна възраст по чл.164, ал.1 от Кодекса на труда и до навършването на 3-годишната възраст на детето, когато майката/осиновителката е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата/осиновителя.

През октомври 2008 г. бе допълнен кръгът на лицата, които могат да отглеждат малки деца по Националната програма „В подкрепа на майчинството“ с лица, придобили право на професионална пенсия за ранно пенсиониране и лица, придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

През 2008 г. броят на майките/осиновителки, включени в програмата е 4033. Осигурена е заетост на 4066 лица. Изразходваните средства по програмата през 2008 г. са в размер на 3175362.95 лв. от Държавния бюджет - 1636427.25 лв. и от Фонд "Общо заболяване и майчинство" - 1538936.05 лв.

За 2008 г. от персоналният регистър на НОИ има информация, че са изплатени обезщетения на 4 057 лица от програма “В подкрепа на майчинството”, които се осигуряват по трудови договори. Изразходваните средства от бюджета на държавното обществено осигуряване са 1 567 060 лв.

Проект „Фамилни центрове за деца”

Министерство на труда и социалната политика
Агенция по заетостта

С реализирането на проект „Фамилни центрове за деца”, се подпомага професионалното развитие на родители с деца и в същото време осигурява заетост за безработни жени в центрове, където те се грижат за деца от 1 до 3 или от 3 до 5 години.

Чрез предоставяне на качествени грижи в семейна среда се осигурява подкрепа за семействата за съчетаване на семеен и професионален живот. В целевата група по проекта се включват безработни медицински сестри, безработни учителки (предучилищна и начална педагогика), както и жени с опит в предоставянето на социални услуги. Фамилните центрове се разкриват в жилищата на безработните жени, които следва да са подходящи за отглеждане на деца от възрастовите групи от 1 до 3 г. и от 3 до 5 г. Държавата осигурява средства за трудови възнаграждения и осигуровки на детегледачките от бюджета за активна политика на МТСП. Партньор по проекта са общините, които имат ангажимент да подпомогнат оборудването на фамилните центрове и да осигурят едно хранене на ден.

През 2008 г. по проект „Фамилни центрове за деца” бе осигурена подкрепа за изградените през предходни години фамилни центрове. Със средства в размер на 16 971 лв. са финансирани заплатите и осигуровките на жените, ангажирани в отглеждането на деца във фамилните центрове. Към декември 2008 г. продължава подкрепата за 2 фамилни центъра по проекта.

НАПРАВЛЕНИЕ 2: УВЕЛИЧАВАНЕ НА СРЕДНАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТА

Намаляване на детската смъртност

Министерство на здравеопазването

Министерство на здравеопазването разработи Национална програма за редки болести на Р България 2009-2013 г., чрез която се предвижда разширяване на обхвата на генетичните изследвания по време на бременността, на новородените деца, както и много дейности по отношение на диагностиката, лечението и информираността на населението. Програмата е приета с протокол № 46 от заседание на МС на 27.11.2008 г. С Решение на УС на НЗОК са премахнати регулативните стандарти по отношение на деца от 0-18 г. В резултат са отпаднали ограниченията в броя на направленията които ОПЛ дават на деца за преглед при специалист по детски болести, както и по другите медицински специалности, касаещи децата.

Намаляване на майчината смъртност

Министерство на здравеопазването

Във връзка с приетата национална програма по редки болести предстоят дейности по промяна в наредбата за профилактични прегледи и диспансеризация с оглед подобряване на ехографския скрининг през бременността, а също така и във връзка с увеличаване на обхвата на скрининговите изследвания през бременността. В работна група, създадена от министър-председателя са заложили мерки за промяна в чл. 82 от Закона за здравето, с който се гарантират безплатни прегледи през бременността за неосигурени жени, както това беше въведено за родилките. Предложени са мерки за обвързване на детските добавки след раждането с посещенията на бременните в женска консултация - т.е. когато бременната жена не е посещавала женска консултация /ж.к./, тя няма да получава детски добавки след раждането. Това е вид санкция и следва да доведе индиректно до повишаване обхвата на бременните в ж.к., както и до повишаване отговорността им към собственото здраве. Публикуван е медицинският стандарт по акушерство и гинекология, който има отношение към повишаване качеството на дейността на медицинските специалисти.

Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствените групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите

Проект ФАР БГ 2004/016-711.01.03, Компонент „Здравна интеграция”

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси към Министерски съвет (НССЕДВ към МС)

Целта на проекта е подобряване на майчиното и детско здравеопазване чрез реализиране на здравна образователна програма за жени и деца от етнически малцинства в неравностойно положение, изпълнение на широко обхватна пилотна профилактична програма по майчино и детско здравеопазване и допълнителна квалификация на медицински специалисти, общо практикуващи лекари и медицински сестри.

През 2008 г. в рамките на този проект бяха реализирани следните дейности:

- **Изпълнение на профилактична програма за жени:** Разработена е пилотна програма за провеждане на гинекологични профилактични прегледи за профилактика на рак на шийката на матката с мобилна техника за целевите области и препоръки за в бъдеще. Изготвени са правни анализи за здравните грижи за бременни жени от групи в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства.
- **Изпълнение на профилактична програма за деца:** Проведена е осведомителна и образователна кампания за подобряване на здравната култура по въпросите на здравословно хранене и кърмене на деца, грижата за малките деца, необходимостта от имунизация и превенция на СПИН и полово предавани болести. Подготвена е пилотна програма за провеждане на педиатрични профилактични прегледи с мобилна техника за целевите области.
- **Здравно образование и информация за семейно планиране за целевите групи в целевите области:** Проведена е осведомителна кампания за полово предавани инфекции, превенция на ранна бременност, принципи на семейно планиране. Оказано е съдействие за осигуряване на обучение за нови здравни медиатори и е повишен капацитет на вече работещи медиатори за техники на предоставяне на здравна информация за ромски семейства, включително и информация за семейно планиране.
- **Обучение на медицински екипи:** Изготвена е обучителна програма за медицински екипи и общопрактикуващи лекари. Обучени са медицински екипи, които обслужват АГ и педиатрична мобилна техника, и общопрактикуващи лекари в целевите области.

През отчетния период са изразходвани средства в размер на 415 000 евро в рамките на Програма ФАР на ЕС за Р България и националния бюджет.

Проект ФАР БГ 2004/016-711.01.03, ”Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствените групи в неравностойно положение със специален фокус към ромите”

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

По Компонент «Здравна интеграция» - Инвестиционен подкомпонент през 2008 г. са доставени 4 педиатрични мобилни кабинета, 4 гинекологични мобилни кабинета и 2 мобилни мамографа. Основната цел е подобряване на здравеопазването на лица от уязвими групи. Изразходвани са средства в размер на 2 199 597, 49 евро в рамките на Програма ФАР на ЕС за Р България и националния бюджет

Проект ФАР БГ 2005/017-323.01.03 „Подобряване на положението и интеграция на уязвими етнически малцинства със специална насоченост към ромите”

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

По Компонент Институционално изграждане е осъществена техническа помощ на Министерството на здравеопазването за провеждане на пилотна програма за скрининг и ранна диагностика на сърдечно-съдови, белодробни, онкологични заболявания и разработване на национална програма в тази област. Основната цел е осигуряване на по-добро здраве на българското население и в частност подобряването на профилактичните здравни услуги за деца и жени от етнически малцинства с фокус роми. Изразходвани са средства в размер на 799 500 евро в рамките на Програма ФАР на ЕС за Р България и националния бюджет.

Проект ФАР БГ 2005/017-323.01.03., Компонент Инвестиции

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

В рамките на инвестиционната подкрепа през 2008 г. са доставени шест мобилни медицински кабинета за провеждане на скрининг и ранна диагностика на сърдечно-съдови, белодробни, онкологични и наследствени заболявания сред компактно живеещи ромски общности (обособени квартали, села, махали) в шест области на страната, избрани по определени критерии. Основната цел е осигуряване на по-добро здраве на българското население и в частност подобряването на профилактичните здравни услуги за деца и жени от етнически малцинства с фокус роми. Изразходвани са средства в размер на 1 947 474 евро по Програма ФАР на ЕС за Р България и националния бюджет.

Намаляване на жертвите на пътно-транспортните произшествия сред младежите и децата

Министерство на транспорта

През 2008 г. Министерство на транспорта продължи да реализира дейности, насочени към намаляване на жертвите на ПТП сред младежите и децата чрез повишаване на информираността им относно правилата за движение и безопасност по пътищата.

Със съдействието на Министерството на транспорта бяха реализирани редица инициативи за подпомагане на детските клубове за пътна безопасност на територията на столицата – клуб „БИ БИТ” и клуба за безопасност на движението към Столична община. През 2008 г. стартира третия етап от кампанията за намаляване на жертвите на пътя сред децата „Пази детето”, инициирана от Асоциацията на вносителите на автомобили. Подписано бе споразумение с Българския червен кръст за подпомагане на децата, пострадали при пътно-транспортни произшествия. Изразходвани са средства в размер на 17 400 лв.

Противодействие на престъпността

Министерство на вътрешните работи

През 2008 година МВР отделя приоритетно внимание на непрекъснатото засилване на превантивната работа и утвърждаването ѝ като основен инструмент за противодействие на престъпността сред гражданите на Република България.

За успешното изпълнение на тази задача усилията са насочени към своевременното предприемане на необходимите мерки за обезпечаването на добър обществен ред и сигурност, вместо към овладяване на възникнали нарушения и конфликтни ситуации. Полагат се грижи събитията да се предвиждат, с оглед на това, те да се направляват, а не да се заделят сили, средства и време за тяхното неутрализиране при евентуалното им възникване.

През 2008 г. са планирани и осъществени комплекс от организационни и практически мерки:

- Изпратени са окръжни писма с конкретни указания за организацията и провеждането на охранителните мероприятия. Широко се използват възможностите за влияние на електронните и печатни медии, особено на местните средства за масово осведомяване.

- Извършени са охранителни обследвания на жизнено важни и с общонационално значение обекти от икономиката за установяване на рискови зони за евентуална терористична дейност и предприемане на мерки за тяхното обезопасяване. При обследванията са набелязани допълнителни мерки за подобряване системата за физическа охрана и недопускане на престъпни посегателства в обекти, охранявани със сили на Националната полиция.

- Активна превантивна дейност се развива сред малолетните и непълнолетни лица. В много училища служители на охранителната полиция провеждат срещи с училищните ръководства, беседи с учениците и разяснителни кампании. Специално внимание се отделя за противодействието на разпространението и употребата на наркотични вещества от подрастващото поколение. Дейността на охранителния състав в тази насока се осъществява в тясно взаимодействие с инспекторите от ДПС. При констатирани случаи на правонарушения от малолетни и непълнолетни се организират срещи с техните родители, а спрямо децата се образуват възпитателни дела.

- Специални полицейски мерки за охрана се предприемат при провеждането на рискови футболни срещи от първенството и за купата на страната. Вследствие на правилно създаваната организация в разстановката на силите и средствата и осъществяването на добро взаимодействие и координация между тях през миналата година не се допусна сериозна проява на футболно хулиганство.

- С цел пълноценното утвърждаване на превенцията като основен инструмент за опазването на обществения ред и в противодействието на престъпността първостепенно внимание се отделя за непрекъснатото подобряване на връзките с обществеността.

- Полицейските инспектори редовно се отчитат пред обществеността и органите на местно самоуправление и местната администрация. Тези срещи имат определен превантивен принос за подобряване опазването на обществения ред и противодействие на престъпността в обслужваните микрорайони. При провеждането на срещите се набелязват допълнителни мерки за сигурността на гражданите, учениците и децата. На тях се получава интересна информация за подготвяни престъпления и правонарушения в обслужваните микрорайони и около учебните заведения и се набелязват мерки за тяхното предотвратяване и ограничаване.

- Активизирани са контактите с ръководствата и представители на по-широк кръг неправителствени организации и граждански формирания. Подобрена е дейността по приемането, регистрирането и решаването на предложенията, сигналите и молбите на гражданите за извършени престъпления и правонарушения с оглед на тяхното своевременно изясняване и вземане на отношение. Редовно се провеждат срещи с ръководствата на асоциациите на охранителните фирми, на които се набелязват съвместни мероприятия за подобряване на организацията на охранителната дейност и засилване на пропускателния режим в охраняваните от тях обекти.

- Направени са промени в разстановката на силите и средствата в зависимост от характера на събитията и целесъобразността за тяхното ефективно използване.

Осъществен е системен контрол над лицата, представляващи интерес за полицията и над обществени места, уязвими за извършването на правонарушения. В маршрутите за движение на нарядите по патрулно постова дейност се включват в уязвимите за извършването на престъпни прояви места и обекти.

- Охранителните структури организират, изграждат и прилагат нови подходи и механизми за опазване здравето и живота на гражданите, имуществото и собствеността на частни лица, фирмите, общините и държавата. Смисълът на този нов подход се състои в непрекъснато отваряне към обществото, засилване на гражданското наблюдение над дейността на полицията, по-нататъшно издигане социалния статус на полицейския служител. Обединяване усилията на полицейските служители, държавни и обществени органи и организации и граждански формирания за създаването на максимум ограничителни възможности /законови, физически, технически, морални и други/ за извършването на правонарушения.

Задачите, изпълнявани от Охранителната полиция по противодействието на престъпността, опазване на обществения ред и превенция са пряко свързани с нейните основни функционални правомощия, регламентирани от ЗМВР и правилника за неговото прилагане. Разходите по тази дейност са в рамките на утвърдения от Народното събрание бюджет на МВР, разпределен съобразно потребностите на основните структури на министерството.

НАПРАВЛЕНИЕ 3: ЗНАЧИТЕЛНО НАМАЛЯВАНЕ НА БРОЯ НА ЕМИГРИРАЩИТЕ МЛАДИ ХОРА В РЕПРОДУКТИВНА ВЪЗРАСТ

Насърчаване на предприемачеството по условията и реда на мерките, регламентирани в Закона за насърчаване на заетостта – чл. 47, 48, 48а и 49б

Министерство на труда и социалната политика

Съгласно разпоредбата на чл. 47, ал. 1 от Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) безработните лица с право на парично обезщетение за безработица могат да започнат самостоятелна стопанска дейност, като за целта получават обезщетенията си накуп. За 2008 г. 399 лица са сключили договори по тази мярка. Лицата, осигурили заетост на друг безработен член на семейството без парично обезщетение за безработица, получават допълнителни средства. Стартът на безработните лица като предприемачи се подпомага с редица допълнителни инструменти, сред които и възстановяване на средствата за ползвани външни консултантски и/или съпътстващи услуги. През 2008 г. максималният размер на тези средства е до 500 лв. От възможността за възстановяване на разходите са се възползвали 83 лица с договори за започване на самостоятелна стопанска дейност.

Проект „Заетост чрез подкрепа на бизнеса” ”(JOBS)

Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. продължи реализацията на проект „Заетост чрез подкрепа на бизнеса” (JOBS), по който се предоставя техническа и финансова подкрепа на бизнес-центровете, бизнес-инкубаторите и изнесените офиси по проекта за изпълнение на основните им дейности, насочени към целевите групи – микро и малки фирми, стартиращи предприемачи, безработни и заети лица, земеделски производители. През годината по проекта е осигурена заетост на 4 559 лица, а в обучение са включени 9 560 лица. Изразходваните средства са в размер на 2 385 814 лв.

Насърчителната мярка, регламентирана в чл. 49 от ЗНЗ

Министерство на труда и социалната политика

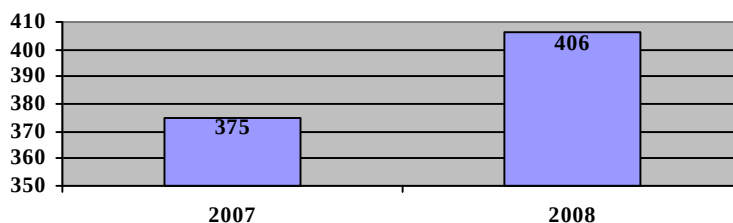
През 2008 г. безработните лица, регистрирали микропредприятие по Закона за малките и средните предприятия получават от държавния бюджет средства за започване на самостоятелна стопанска дейност в размер до 2500 лв. Средствата се отпускат въз основа на одобрен бизнеспроект. През годината 175 лица са сключили договори по мярката, изразходваните средства са в размер на 396 545 лв. От включените лица 39 са се възползвали от възможността за възстановяване на разходите за външни консултантски услуги в размер до 500 лв.

Програма „Старт на кариерата”

Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. продължи изпълнението на програмата „Старт на кариерата”, насочена към насърчаване заетостта на младежите. В програмата се включват безработни лица до 29-годишна възраст, без трудов стаж по специалността, които са завършили висшето си образование през предходната или текущата година. От държавния бюджет се осигуряват средства за заплата и осигуровки на наетите младежи за период от 9 месеца. Трудовото възнаграждение по тази програма е едно от най-високите по програми и мерки, субсидирани от държавния бюджет през 2008 година. През 2008 г. по програмата са работили 394 младежи средно. Изразходваните средства са в размер на 1 720 020 лв.

Фигура 48. Средномесечен брой младежи, работили по програмата „Старт на кариерата”

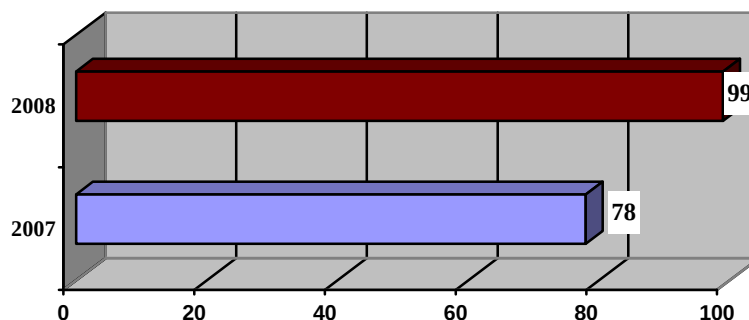
Източник: АЗ

Проект за младежи, напуснали училище

Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. продължи реализацията на Проекта за младежи, напуснали училище, насочен към повишаване на пригодността за заетост на безработни младежи, отпаднали от училищното образование. В проекта са направени промени, с които са разширени възможностите за обучение. Младежите могат да участват, освен в курсове за професионална квалификация и в обучение за придобиване на ключови компетентности, стажуване за срок до 6 месеца след завършване на обучението и чиракуване по условията на ЗНЗ. През 2008 г. в обучение и заетост по проекта са включени 110 младежи, изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 72 976 лв.

Фигура 49. Брой включени лица по проект за младежи, напуснали училище за 2007 и 2008 г.

Източник: АЗ

Проект „Младежка заетост – гаранция за бъдеще”

Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. стартира нов проект в подкрепа на заетостта на младежите – "Младежка заетост – гаранция за бъдеще". Проектът се основава на подход към работата, основан на „жизнения цикъл” и е насочен към следните целеви групи: безработни младежи до 29 г., включително продължително безработни, отпаднали от системата на социалното подпомагане, обезкуражени лица до 29 г., които през последните две години не са работили и/или учили и не са регистрирани в поделенията на Агенция по заетостта. Проектът е успешно изпълнен от НТБ „Подкрепа”. През 2008г. в проекта са включени 1366 лица, от които 1260 са преминали мотивационно обучение, 1019 са получили индивидуален пакет от услуги и 359 са устройени на работа. Изразходваните средства за изпълнение на проекта от държавния бюджет са в размер на 79 741 лв.

Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за стажуване за безработни лица до 29-годишна възраст (чл. 41 от ЗНЗ)

Министерство на труда и социалната политика

С промените в ЗНЗ от март 2008 г. бе усъвършенствана нормативната уредба в областта на стажуването. Субсидира се стажуването на младежи по професии, по които са придобили квалификация през последните 24 месеца, но не притежават трудов стаж по тази професия. Периодът, за който се предоставят субсидии, е до 6 месеца. През 2008 г. в заетост по мярката са включени 1391 безработни младежи. Изразходваните средства от държавния бюджет са в размер до 2 526 647 лв.

Насърчаване на работодателите да наемат на работа безработните лица до 29-годишна възраст (чл. 36, ал. 1 от ЗНЗ)

Министерство на труда и социалната политика

Съгласно разпоредбата на чл. 36, ал. 1 от ЗНЗ се насърчават работодателите, които наемат на работа безработни младежи. Със средства от държавния бюджет се финансират осигуровките на наетите лица за период до 12 месеца. През 2008 г. по мярката са работили средно 3 015 лица. Изразходваните средства са в размер на 845 926лв.

**Насърчаване на работодателите да наемат на работа безработни лица до 29-годишна възраст с трайни увреждания, военнопневиди, както и младежи от социални заведения, завършили образованието си
(чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ)**

Министерство на труда и социалната политика

На работодателите, които наемат на работа безработни младежи с трайни увреждания, младежи от социалните заведения, включително и военнопневиди, се осигуряват средства от държавния бюджет за заплати и осигуровки за период до 12 месеца. През 2008 г. по мярката средно са работили 267 лица. Изразходваните средства са в размер на 481 089 лв.

Програма за младежки дейности 2008-2010 и Национална програма „Младежки информационно-консултантски центрове 2007-2010”

Държавна агенция за младежта и спорта

През отчетния период се изпълняват две програми със средства от държавния бюджет в областта на младежката политика – Програмата за младежки дейности 2008-2010 и Национална програма „Младежки информационно-консултантски центрове 2007-2010” (МИКЦ). Програмите са механизъм за подпомагане развитието на младите хора в страната чрез финансиране на проекти на организации от гражданския сектор. По Национална програма „МИКЦ” са изградени младежки информационно-консултантски центрове на територията на 35 областни градове в страната. Те предоставят безплатни услуги за младите хора - информация, консултации и обучения в различни области – здравословен начин на живот, гражданска активност, трудова реализация, образование, култура и спорт. По Национална програма „МИКЦ” 2007-2010 за отчетната 2008 година е предоставено финансиране в размер на 264 850 лева. През годината са проведени консултации на повече от 7 000 младежи на възраст 15-35 години от цялата страна, а включени в дейности по проектите са над 500 000 младежи.

С Програмата за младежки дейности 2008-2010 се създават условия за формиране на партньорски взаимоотношения между държавата, местната власт и неправителствения сектор. Най-предпочитани сред младежите са проектите с приоритети в областта на здравословния начин на живот, на творчеството, иновациите, изкуството и културата и тези, чиито дейности са насочени към младежите в неравностойно положение и със специални потребности. Общият размер на субсидии за неправителствени организации през 2008 година по Програмата за младежки дейности 2008-2010 г. възлиза на 774 427 лева, а включените в проектните дейности на възраст от 15 до 35 години са над 250 000 участника.

За проучване състоянието на младежта всяка година ДАМС координира изготвянето на Годишен доклад за младежта, който отразява актуалното състояние в сектора. За изработването на доклада ДАМС инициира създаването на Междуведомствен експертен съвет с представители на всички държавни институции, неправителствения сектор, както и на социологическата и академична общност в страната. През април 2008 г. бе приключено представителното социологическо проучване „Младежта в страната – състояние, проблеми, промени, тенденции, възможни параметри и насоки за младежка политика”, изготвено от Агенция „Медиана” по поръчка на ДАМС. В приетия с Решение №632 от 7 октомври 2008 година на МС Годишен доклад за младежта са очертани осем основни области и политики за развитие и промяна в сектора: демографски и социален статус,

образование, здравеопазване, трудова реализация, свободно време, гражданска активност, рисково поведение и европейското измерение на българската младеж. Анализът разглежда включването на младите хора във всяка една от тези жизнено необходими области. През февруари 2009 година Народното събрание одобри Годишния доклад за младежта. Документът е на разположение в електронен формат на Интернет страницата на ДАМС (www.youthsport.bg). В момента е в процес изработването на Годишен доклад за младежта за извършеното през 2008 година.

НАПРАВЛЕНИЕ 4: РАЗРАБОТВАНЕ НА АДЕКВАТНА ИМИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА

Програма „Консулска дейност и защита на правата на българските граждани зад граница”

Министерство на външните работи

Една от основните задачи на задграничните представителства на Република България беше и продължава да бъде поддържането, разширяването и заздравяването на връзките с българските общности и с техните организационни структури. На този етап връзките се осъществяват предимно в лицето на завеждащите консулските служби в рамките на:

- процедурите по предоставяне на консулски услуги, вкл. на консулско съдействие в случаите на задържане или санкциониране на български граждани от правоохранителни или правораздавателни органи;
- организираните от българските представителства чествания на национални празници и провеждане на културни мероприятия;
- консулски дни – главно в държавите, където те са инициирани със съдействието на многобройна и поддържаща своите традиции българска диаспора.

Направени са конкретни стъпки от МВнР, МТСП и всички отговорни ведомства, бизнеса и синдикатите по непрекъсната, последователна защита на правата на българските граждани, пребиващи и работещи в други страни. Установяването на подробна база от данни за диаспората по социално-демографски характеристики – пол, възраст, образование и др. позволява провеждане на задълбочени изследвания по проблемите на миграцията и интеграцията на нашите сънародници и възможностите за завръщането им.

В дипломатическите и консулските представителства на Република България в чужбина съществува база от данни на постоянно пребиваващите в съответната приемаща държава български граждани, желаещи да бъдат картотекирани. Базата се използва единствено за връзка с тези лица в случай на спешност и при извънредни обстоятелства в съответната държава при спазване на Закона за защита на личните данни. Принципно, социалният профил на диаспората и степента на интеграция в отделните държави се отличава и е обусловен от жизнения стандарт в дадената държава и възможностите за обучение и реализация в различни сектори на икономиката и социалната сфера. Основна пречка за поддържането на тази база в актуално състояние обаче е отпадането на задължителната регистрация в дипломатическите представителства и консулства на постоянно и временно пребиваващите български граждани. След присъединяването към ЕС, най-ефективният начин за набиране на информация за броя на тези граждани се оказва процедурата по подаване на заявления за участие в изборите за парламент и президент на България.

Програми “Съхраняване и укрепване на идентичността и културата на българските общности зад граница” и „Утвърждаване на положителния образ на България”

Министерство на външните работи
Държавна агенция на българите в чужбина

В рамките на тази програма, през 2008 г. с основното участие на ДАБЧ са изпълнени следните дейности:

- Проведен е международен литературен конкурс „Стефан Гечев”. Участвали са 161 деца от 18 държави.
- Международен конкурс за изобразително изкуство „България в моите мечти”. В конкурса са участвали 447 деца от 25 държави с 590 творби. Резултатите от проведеното мероприятие са: развитие на таланти, задълбочаване на връзката с родината и желание за нейното опознаване.
- Реализиране на проект „Мъдростта на народа ни”, в рамките на който е издаден сборник: „Български пословици по света”. В проекта са взели участие 116 деца от 23 български училища в 15 държави.
- Издаден е мултимедиен продукт „100 години независима България” в тираж 2000 броя, предназначен за българските общности по света. С този продукт се цели утвърждаване на българската национална идентичност и възпитаване на родолюбие.
- Организиране на цикъл от лекции „Независимостта на България”, в рамките на който са проведени лекции за българските общности в Сърбия, Румъния, Украйна, Молдова, Унгария, Австрия, Германия, Франция.
- Програма за отбелязване на 150 години от създаване на Болградската гимназия, вкл. изработване на диск в 5000 екземпляра. Участници във форума са били българите в Украйна и Молдова.
- Провеждане на кръгла маса на тема: „Възпитаниците на Болградската гимназия в културно-историческото развитие на България”, в която са участвали българи от Украйна, Молдова и България. Целта на последните две мероприятия е утвърждаване на българската национална идентичност и възпитаване на родолюбие.

Държавна агенция на българите в чужбина имаше водещата роля и в изработването през 2008 г. на документа **„Нова държавна политика към българите по света”**. Във връзка с това са изпълнени следните дейности:

- Подготовка и провеждане на кръгла маса на тема „Новата държавна политика към българите по света”, в която участваха държавни институции (МВнР, МОН, МК, МП, МТСП, ДВ, ДАБЧ и др.), български неправителствени организации от страната и чужбина, медии и академичните среди. Целта на срещата е обсъждане на проблемите на българите в чужбина и разширяване на взаимодействието с българските общности по света.
- Изработване съвместно с Междуведомствена работна група по миграция и интеграция на имигранти на частта в Националната стратегия на Р България по миграция и интеграция (2008-2015) от компетенциите на ДАБЧ.– по отношение на Стратегическа цел I.
- Издадени са 11 071 удостоверения за български произход.
- Разработване на програми за работа на ДАБЧ по държави и региони. Разработени са програми в следните области:

- Съхраняване на българското етнокултурно пространство зад граница;
- Приобщаване на младата българска емиграция;
- Изграждане и поддържане на българско лоби в чужбина;
- Българска национална общност в Украйна;
- Българска национална общност в Молдова.

Програми „Свободно движение на хора” и „Миграция и интеграция на имигранти”

Министерство на труда и социалната политика

Едно от основните постижения на МТСП в областта на миграционната политика е координацията, извършена от дирекция „Свободно движение на хора, миграция и интеграция” (СДХМИ) на цялостния процес по разработването и приемането на 5 юни 2008 г. от МС на Националната стратегия по миграция и интеграция на Република България (НСМИ) за периода 2008-2015 г., като същевременно разработи съответните части от нея.

Стратегията очерта основните насоки в миграционната политика на България до 2015 г. и даде конкретни механизми за нейната реализация. В нея са изведени две основни стратегически цели: Стратегическа цел 1 – привличане на лица с българско гражданство, живеещи на територията на други страни, и на лица от български произход с чуждо гражданство – за трайно завръщане в България; Стратегическа цел 2 – постигане и провеждане на адекватна политика по прием и интеграция на чужденци и осъществяване на ефективен контрол на миграционните процеси. Условно може да се приеме, че тези две стратегически цели са изразение на обособяването на отделните програми „Свободно движение на хора” и „Миграция и интеграция на имигранти”.

НСМИ се изпълнява с годишни планове за действие, които съдържат оценъчен индикаторен механизъм за степента на изпълнение на заложените в нея стратегически цели. В изпълнението им се включват: всички институции с компетенции в дейностите по миграция и интеграция на имигранти, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, Националното сдружение на общините в Р България.

По Стратегическа цел 1 МТСП има водеща или основна роля в постигането на следните резултати:

- разширена е мрежата от Служби по трудови и социални въпроси (СТСВ) на МТСП (дирекция „СДХМИ”) към посолствата на Република България в чужбина – в Ирландия и Кипър; ролята им в решаването на проблемите в областта на свободното движение на хора и на трудовата миграция расте с всяка изминала година, което е тяхна основна дейност – **оказване на подкрепа за българите в чужбина относно упражняване на техните права и като граждани на ЕС**. В началото на 2008 г. Служби по трудови и социални въпроси функционираха в **Берлин, Атина, Мадрид и Лондон**. През 2008 г. броят им бе увеличен с още 2 – **Дъблин и Никозия**. Всяка от функциониращите служби дава **средно по 50 консултации на български граждани всеки месец**, в организирани приемни по график в посолството и по телефон и електронна поща;

- инициран е процесът по организиране на информационни дни и трудово-информационни борси за български граждани в чужбина, като се даде възможност за техен пряк контакт с български работодатели. Процесът стартира пилотно в Мадрид, а през 2009 г. продължава съответно в Гърция и Германия;

- като една от извършените ключови дейности се отчита разработването и приемането на Механизъм за кандидатстване и издаване на българска „Зелена карта”. Механизмът за Зелената карта предлага обща концепция за предоставяне на възможности за трайно заселване и работа на чужденци от български произход. (Политическият замисъл на проекта предполага Зелената карта да бъде атрактивна, въпреки ограничения си териториален обхват, като същевременно се постигне баланс с европейското законодателство в областта на визовата политика и пребиваването на граждани на трети държави.). Във връзка с това от МТСП предстои изготвяне на анализ

за необходимите законодателни промени с оглед въвеждането на приетия механизъм в практиката;

- МТСП, дирекция „СДХМИ”, създаде база-данни с резултатите от проведено през м. септември-октомври 2008 г. анкетно проучване на тема *„Нагласите за връщане в България на българските работници в Испания и тяхно наемане от български работодатели”* и от Трудовата борса в Мадрид на 15 ноември 2008 г.;

- формирана е информационна база и от подаваните регулярно данни от ръководителите на СТСВ на МТСП към българските посолства в чужбина.

В областта на политиката за свободно движение на хора дирекция „СДХМИ” на МТСП през 2008 г. осъществи следните по-важни дейности:

- ръководи и координира дейността в областта на социалната сигурност на всички български институции по прилагане на **Регламент на 1408/71** и води подготовката за въвеждане на новия **Регламент 883/2004**;
- координира подготовката на българските институции за **въвеждане на електронен обмен на всички данни за социална сигурност**, на ниво ЕС и на национално ниво;
- изготвя анализи на българското законодателство, за съответствие с правото на ЕО в областта, инициира и участва при разработването на ново българско законодателство в тази област; следи за правилното прилагане на съответното европейско законодателство на национално равнище.

Също така, в резултат от работата основно на МТСП и неговите СТСВ в края на 2008 г. 5 държави-членки обявиха прекратяване прилагането на преходни периоди за достъп на български граждани до техния пазар на труда – голям успех и стъпка напред в осигуряването на пълната свобода на движение на българите в ЕС.

През 2008 г. бяха сключени редица спогодби, договори и писма за намерения, свързани с борбата със злоупотреби с вноски и права на социална сигурност и с недекларирана заетост – Германия, Холандия, Франция, разработва се такъв с Белгия и Обединеното кралство. **Практиката, която прилага България, беше дадена за пример от Европейската комисия, която препоръча на държавите-членки да възприемат този подход като добра практика в тази област.**

Информационни трудови борси

През м. ноември 2008 г., в изпълнение на Плана за действие по НСМИ МТСП, съвместно със своята СТСВ към посолството в Мадрид, подготви и осъществи Информационна трудова борса в Мадрид, предназначена за българските работници в Испания. Борсата протече под патронажа лично на министъра на труда и социалната политика, г-жа Емилия Масларова и беше приветствана и от посланика на Република България в Мадрид г-н Иван Христов. В борсата взеха участие ДАБЧ, АЗ, НОИ, Испано-българският център в Мадрид, както и работодатели от България. Чрез тази борса се предостави информация за пазара на труда в България и възможностите за професионална реализация. В борсата взеха участие повече от 200 български граждани, живеещи и работещи в Испания, представители на правителството на автономна област Мадрид, български и испански журналисти. Министър Масларова откри и изложба “Красива България”, един от успешните проекти на Министерството на труда и социалната политика, насочен към квалификация и осигуряване на заетост на безработни лица за реновиране на обекти от социална, историческа и културна значимост за страната.

Резултатите от прегледа на регистрационните формуляри показват:

- разнообразен профил на българските граждани, участвали в борсата - различно образование, различни професии (инженери, строители, завършили психология, право, социология, фрезисти, заварчици, шофьори, мениджъри, работници в туризма и др.) и различна възраст. Преобладава процентът на тези със средно специално образование, по-малко са висшистите и тези с основно образование. Част от участващите работят, други са безработни, трети са завършили ученици или са студенти. Повечето от работещите не упражняват заетост по специалността си или работят на по-нискоквалифицирана работа от тази, за която са учили. Съществува страх от нарастващите съкращения в Испания. Основните желания за завръщане в страната са свързани с добро заплащане, осигуровки и възможности за развитие в България.

- всички работодатели, участвали в борсата, са констатирани, че повечето българи, поискали информация, отговарят на изискванията за заемане на свободните работни места и могат или са поели ангажимент да ги назначат.

- предоставена е информация за възможностите за подпомагане намирането на работа чрез Агенцията по заетостта.

Първата информационна трудова борса за български граждани в Мадрид постави началото на нов етап на развитие на връзките с българската диаспора в Испания, както и създава възможности за завръщане на български емигранти в страната в контекста на новата политика на правителството за българите в чужбина и изпълнение на стратегическите цели на Националната стратегия по миграция и интеграция.

През 2008 г. борси се провеждат и в страната – по линия на EURES са проведени 2 трудови борси – във Варна и в София. Борсата в гр. Варна бе специализирана за медицински кадри с участието на EURES-съветници от Норвегия и Германия (посетена от 100 търсещи работа лица с предоставяне на експертна консултация). Във връзка с **Европейските дни за насърчаване на заетостта** бе организирана и Национална трудова борса във Велико Търново.

По Стратегическа цел 2 МТСП има водеща или основна роля в постигането на следните резултати:

- създаде се и функционира **Национален съвет по трудова миграция (НСТМ) като консултативен орган към министъра на труда и социалната политика**. Този съвет вече успя да приеме първите документи, които се доразвиват през 2009 г. Дирекция „СДХМИ” на МТСП изпълнява функциите на секретариат на НСТМ;

- започна подготовката във връзка с предстоящото приемане и последващо въвеждане на европейски директиви в областта на миграцията – за европейската „Синя карта” за висококвалифицирани чужденци, за единно разрешение за пребиваване и работа и за санкции на работодателите, наели незаконни имигранти.

- разработена е концепция за структурирането и изграждането на Система за проучване и прогнозиране на потребностите от работна сила с определена квалификация в България;

- стартирана е дейността по Европейския фонд за интеграция на граждани на трети държави, като в края на 2008 г. се одобриха от Европейската комисия Многогодишната програма 2007-2013 г. и годишните програми, съответно за 2007 и 2008 г., които ще се изпълняват през 2009 г.; разработена е интернет-страница с цел информиране на обществеността за работата по фонда;

- във връзка с изпълнението на НСМИ, в сътрудничество между съответните отговорни институции, се изпълнява и тригодишната Национална програма за интеграция на бежанци 2008-2010, което успоредно се подпомага и от дейността на Европейския бежански фонд;

- България се включи активно със свои инициативи в инициирания от ЕК процес на партньорства за мобилност с трети държави. Такова партньорство стартира изпълнението си с Република Молдова и през 2009 г. предстои с Грузия. Основен

акцент в българското участие се поставя на укрепването на административния капацитет на тези държави в областта на управлението на легалната миграция чрез обучение и споделяне на опит. Другият акцент се поставя на сключването на договорни отношения в областта на социалната сигурност, което ще гарантира съответните права на гражданите на двете страни на реципрочна равнопоставена основа. Молдова е и една от идентифицираните според критерии, заложи в НСМИ, трети страни за сключване на спогодба и в областта на регулиране на трудовата миграция.

Национален съвет по трудова миграция

В изпълнение на НСМИ през м. септември 2008 г. започна да функционира Национален съвет по трудова миграция към министъра на труда и социалната политика. В съвета, председателстван от министъра на труда и социалната политика, участват на ниво заместник-министър (заместник-председател) представители на МТСП, МВнР, МВР, МОН, МИЕ, МРРБ, ДАБЧ, ДАБ, изпълнителните директори на АЗ и ИА „Главна инспекция по труда”, а съответно на ръководно ниво са представени с равен брой национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, както и НСОРБ. Функциите на НСТМ са свързани с ролята му на постояннодействащ консултативен орган към министъра на труда и социалната политика при разработване и осъществяване на държавната политика в областта на трудовата миграция и включват:

- обсъждане и подпомагане изпълнението на политиката в областта на трудовата миграция, вкл. чрез изготвяне на проекти на решения;
- обсъждане изпълнението на годишните планове за изпълнение на НСМИ;
- при необходимост обсъждане и предлагане на актуализиране на НСМИ;
- организиране проучването и анализирането наличието/недостига на работна сила на пазара на труда, вкл. по отрасли, професии и региони; съответно даване на предложения за мерки за нейното компенсиране;
- обсъждане приема на работници от трети държави, вкл. в рамките на двустранните спогодби и на годишните браншови квоти, само в случай на очертаване на реален недостиг на заявените специалисти на пазара на труда в България;
- преглед на законодателството и на административната практика по прием на граждани от трети държави с цел работа и при необходимост предлага съответни изменения;
- запознаване и обсъждане опита на други държави;
- консултиране при подготовката на рамкови позиции по проекти на нови актове от вторичното право на ЕС в областта на трудовата миграция;
- поддържане контакти с медиите за популяризиране и разясняване на предимствата, проблемите и мерките на политиката по трудова миграция.

Интеграцията на имигрантите е условие за успешна миграционна политика

През 2008 г. се стартира подготовката по изготвяне на проекти и програми по прилагане на Общите основни принципи (ООП) в ЕС за интеграция на имигранти. Във връзка с това успешно стартира дейността на Европейския фонд за интеграция на граждани от трети държави (ЕИФ), чийто национален координатор е министърът на труда и социалната политика. Системата за управление и контрол по ЕИФ за България е съгласувана през м. ноември 2008 г. от Управляващия комитет по Общата програма „Солидарност и управление на миграционни потоци” (УК-СОЛИД). Многогодишната програма 2007-2013 г. и Годишните програми за 2007 г. и 2008 г. – са официално одобрени с Решение на ЕК.

МТСП в изпълнение на План 2008 г. и във връзка с доклад на заместник министър-председателя г-жа Меглена Пругчиева, приет на заседание на МС през м. август 2008 г. и включващ информация за състоянието по управлението на ЕИФ, предприе мерки за повишаване на административния капацитет на Отговарящия, Сертифициращия и Одитиращия орган по ЕИФ. Актуализиран е съставът на Работната група за управление на ЕИФ (РГ включва екипите на трите органа по ЕИФ – Отговорен; Сертифициращ и Одитиращ орган).

Информирането на обществеността за дейността и годишните приоритети по ЕИФ има безспорно позитивно значение за неговото бъдещо ефективно функциониране. МТСП, дирекция „СДХМИ”, разработи и публикува интернет-страница на ЕИФ-България, която е достъпна за външни потребители чрез интернет-портала на МТСП от м. октомври 2008 г.

През м. декември 2008 г. от УК-СОЛИД са преведени на сметката на ЕИФ-България средствата съгласно одобрената Годишна програма за 2007 г. Отговорният орган по ЕИФ стартира подготовката за първо набиране на проектни предложения – срок м. май 2009 г.

Граждани на ЕС и членовете на техните семейства

На 1 януари 2007 г. влезе в сила Законът за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на ЕС и членовете на техните семейства. С този закон се уреждат всички обстоятелства, свързани с престоя в Република България на гражданите от страните-членки на ЕС, държавите-страни по Споразумението за Европейско икономическо пространство и Конфедерация Швейцария. Същността на закона е отделяне на гражданите на ЕС от гражданите на трети държави, чието пребиваване в страната продължава да се регламентира със Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ). Основният принцип, залегнал в закона, е установяване на регистрационен режим при пребиваване в страната на граждани на ЕС и членове на техните семейства, които също са граждани на ЕС.

Освен гражданите на ЕС, законът разглежда и членовете на техните семейства, които са граждани на трети държави. За тази категория лица са установени облекчени процедури при издаване на разрешение в страната.

С този закон се гарантира и равното третиране и даване на равни права на тази категория лица и членовете на техните семейства с тези на българските граждани.

Програма „Убежище и бежанци”

Министерство на вътрешните работи

В тази програма дейността е насочена, основно към подобряване системата на убежището и положението на бежанците, но и към укрепване на граничния контрол и борбата с трафика на хора – все елементи от миграционната политика на България като цяло. През 2008 г. дейността на МВР е насочена към спазване на основните човешки права и свободи в съответствие с международните и европейски стандарти, при поддържане на оптимален баланс между контрола на незаконната миграция и правото на пребиваване на законно основание съгласно Закона за чужденците в Р България. Основните цели са:

- Развитие на регулирани форми на миграция;
- Повишаване на сигурността – вътрешна и по границите, и тенденция за поемане на регионалните отговорности по защита на външните граници на Европейския съюз;
- Зачитане на правата и интеграция на лицата получили статут на закрила;

- Международно сътрудничество и изпълнение на международните договорености в областта на убежището.

През 2008 г. продължи процесът на усъвършенстване на миграционната политика на Република България в следните основни насоки:

- Хармонизиране на българското законодателство с нормите на европейското право;
- Въвеждане на европейските практики и стандарти за контрол и регулиране на миграционните процеси.

В резултат на работата по тези направления е осъществен напредък в развитието на миграционната политика и усъвършенстване на дейностите по контрола и регулирането на миграционния процес в съответствие с европейските практики. Членството в ЕС и специфичните ангажименти на Република България в качеството ѝ на външна граница на Съюза поставиха нови задачи за решаване по отношение контрола на миграционните процеси към и през страната ни.

Приемането и прилагането на Европейското законодателство в областта на правосъдието и вътрешните работи, и по-специално в раздел миграция, представлява съществена част от цялостния процес по присъединяването на Република България към Европейския съюз. Специфичното геополитическо положение на страната и включването ѝ в Общността повиши миграционните потоци от и към нея.

В програмата на правителството, която определи стратегията за реформа в МВР, залегнаха мерки, свързани с хармонизиране на българското законодателство. Приоритет на мерките, залегнали в хармонизирането на българското законодателство в областта на миграцията, са:

- Въвеждане на европейските практики и стандарти за управление и регулиране на миграционните процеси,
- Провеждане на последователна политика на превенция и борба с незаконната миграция;
- Подобряване на охраната на държавната граница,
- Засилване на контрола на граничния режим.

Целият този процес превръща нашата страна в активен участник в общия процес по управление на миграцията. Утвърждава се изразената в последните години тенденция на засилен интерес към трайно установяване в страната на граждани на ЕС. От датата на пълноправно членство на Република България в Европейския съюз настъпиха съществени изменения в регламента относно пребиваването на граждани на Съюза и членовете на техните семейства.

В контекста на политиката за противодействие на нелегалната миграция МВР активно взаимодейства с неправителствени организации. По силата на подписаните в края на 2007 г. споразумения за сътрудничество с Българския Червен кръст, Българския Хелзински комитет, Каритас България и Центъра за подпомагане на хора, преживели изтезание – АСЕТ, се постигна договореност относно предоставяне на услуги от страна на цитираните по-горе организации за:

- Изготвяне на документи и информационна брошура за правата и задълженията на освобождаваните продължително настанени чужденци в Специалния дом за временно настаняване на чужденци /СДВНЧ/ - кв. Бусманци, София;
- Предоставяне на услуги за превод на английски, арабски, френски и други езици;
- Настаняване на адреси, които ще бъдат предварително известявани, с оглед информиране на съответните РПУ за последващ контрол;
- Осигуряване на хранителни пакети;
- Седмична консултация от психолог.

Оптимизирано беше сътрудничеството с неправителствени и международни организации по отношение на:

- Предоставяне на хуманитарна и психологическа помощ;
- Помощ при реинтеграция в страните по произход;
- Консултиране с цел доброволно завръщане;
- Безплатни правни консултации.

Целта на това взаимодействие е и оказване на съдействие от страна на настанените при завръщането им страните на произход.

Предстоящите непосредствени приоритетни задачи на МВР в посока разработване на адекватна имиграционна политика отново са свързани с:

- Усъвършенстване дейността, съобразно въведените европейски практики и стандарти по административния контрол на чужденците в Република България;
- Оптимизиране на сътрудничеството с неправителствени и международни организации.

Програма „Образование на българите в чужбина”

Министерство на образованието и науката,
Държавна агенция на българите в чужбина

През 2008 г. МОН проактивно разгледа обучението на българските деца в чужбина. Извършен е мониторинг сред деца от българска народност в различни училища на Украйна и Молдова. Като цяло е направен изводът, че преобладаващата част от учениците от българската народност в тези две държави имат възможност да изучават български език и литература в молдовските и украинските държавни училища. Преобладаващият език на всекидневното общуване между учениците и студентите обаче е руският. За разлика от предходни години, желанието за обучение в България е намаляло, поради комплексни фактори, отнасящи се както до реализацията на завършилите в родните им страни, така също и до по-трудната им реализация у нас.

Директива 77/486/ЕИО изисква осигуряване на обучение на децата на имигрантите по реда и при условията на приемащата страна, както и на безплатно допълнително обучение по езика на приемащата държава и по майчин език и култура. Тя се прилага задължително за деца на граждани на държави-членки на ЕС, на други страни по споразумението за Европейското икономическо пространство и на Конфедерация Швейцария. **В този смисъл** се отнася и за деца на българи, които са граждани на тези държави. Извън нейния обхват обаче остават децата на българи, които са граждани на трети държави. **МОН предприе нужните стъпки**, които да позволят прилагането на Директива 77/486/ЕИО.

Направени са промени в Закона за народната просвета, които дават възможност на децата на работниците-мигранти да бъдат обучавани в българските училища при същите условия като българските деца. Междуведомствена работна група, създадена със Заповед № РД 09-829 от 25.07.2008 г. на министъра на образованието и науката, изготви проект на Наредба за условията и реда за осигуряване на безплатно обучение по български език, както и на обучение по майчин език и култура на учениците в задължителна училищна възраст.

През учебната 2008/2009 г. МОН финансира проект за провеждане на обучение по български като чужд език на деца на чужди граждани, пребиваващи в България, в 9 групи (по три във всеки образователен етап), сформирани в училища на територията на област София-град. Учителите, които го осъществяват, получават непрекъсната методическа подкрепа като им е осигурено кратко обучение. Придобитият опит от апробирането на тази дейност ще се използва за изработването на необходимите учебни програми.

Изучаване на нагласите на младата висококвалифицирана емиграция

Държавна агенция на българите в чужбина

През 2008 г. по тази мярка са изпълнени с основното участие на ДАБЧ следните дейности:

- Проведено е изследване на тема „Професионална реализация в България”. Целева група са били българските студенти по света, като са анкетирани над 660 лица.
- За изучаване на българската диаспора е създадена база данни в Интернет за българите по света, които желаят да работят в България. Базата данни съдържа информация за статута, града, държавата и квалификацията на лицата. Създаването на тази база данни е своеобразен мониторинг върху броя и основните характеристики на завръщащите се в България. С изследването се цели развитие на диалога сред младите хора за завръщане и професионална реализация в България.
- Създадена е база-данни на българските студенти по света, чиято цел е да бъде основа за своеобразен мониторинг върху младите българи, учещи в чужбина, които са пожелали професионална реализация в България.
- Проведена е кръгла маса: „Как да върнем емигрантите у дома?”, в която са взели участие над 30 участници, сп. „Човешки ресурси”, МТСП, ДАБЧ, социални партньори и успели българи в реализацията си в родината. На кръглата маса са дискутирани вижданията на участниците относно завръщането и реализацията на емигрантите у дома.
- Проведен е Форум: „Кариера в България. Защо не?”, на който освен дискусиите са били представени и презентации на фирми. Във форума са взели участие млади професионалисти с образование и опит в чужбина, работодатели и специалисти във водещи браншове – над 400 участници, Сдружения „Тук-там” и „Back2BG” и ДАБЧ като организационен партньор. Целта на форума бе да се развие диалога с младите хора за завръщане и професионална реализация в България.
- Проведена е работна конференция на тема: „Полезни практики при реализирането на културни проекти и самофинансирането на организациите”. В конференцията са взели участие Сдружения на българските студенти в Германия, Сдружения в Бон, Кьолн, Ерланген, Нюрнберг, Мюнхен, Манхайм, ДАБЧ. Конференцията е спомогнала за развитие на диалога по проблемите и постиженията на сдруженията на българските студенти в Германия.

Наблюдения върху състоянието и развитието на образователния процес в българските общности зад граница

През 2008 г. по тази мярка са изпълнени с основното участие на ДАБЧ следните дейности:

- Проведена е кръгла маса на тема „Българското училище в чужбина. Специфика, проблеми, перспективи”. В кръглата маса участват 72 учители - 2/3 от българските учители в чужбина; представители на ДАБЧ и МОН. По време на мероприятиято са изразени и дискутирани позиции по проблемите и постиженията в образователния процес в българските училища в чужбина.
- Създадена е работна група, в която се обсъждат въпросите за българския език по света. В работната група взимат участие представители на Дарителски фонд „13 века България”, ДАБЧ, МОН, МВнР, СУ „Св.Кл.Охридски”. Целта на групата е

да се създадат условия за задълбочено познаване и ползване на българския език от българските общности по света.

- Проведени са срещи-разговори с представители на българската общност в Чикаго по въпросите на българските училища. Целта на тези срещи е била развитие на диалога по проблемите и постиженията в образователния процес в българските училища в чужбина. В мероприятиято са взели участие училище „Родна реч” – БУЦ „Знание”; Българско училище към църквата „Св. София”; Българско училище към църквата „Св. Йоан Рилски”; Българско училище към църквата „Нов живот”; Българско училище към университета на Де Пол в Дес Плейн, ДАБЧ.
- Проведена е конференция сред българската общност в Будапеща на тема: „Бъдещето на българското училище в Будапеща”. В конференцията са взели участие републиканското самоуправление на българите в Будапеща; Българо-унгарско средно училище „Хр. Ботев” в Будапеща и ДАБЧ. Конференцията съдейства за развитие на диалога по проблемите и постиженията в образователния процес в българските училища в чужбина.

Програма „Създаване на условия за подобряване състоянието на съществуващия сграден фонд и на работещ механизъм за осигуряване на достъпни жилища”

Проект „Демонстрационно обновяване на много-фамилни жилищни сгради”

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Целта на проекта е да разработи и тества за пръв път в България пълния цикъл от обновителни дейности по многофамилни сгради, като начин да се придобие практически опит и да се извлекат поуки за бъдещото успешно изпълнение на Националната програма за обновяване на жилищни сгради и възможности за модифицирането ѝ.

От началото на 2008 година започна подготовката на втората фаза на проекта, както следва:

- Обсъждане със сдружените собственици от 9-те одобрени за участие през 2007 г. на организацията и старта на дейностите на техните сгради през 2008 г.
- Техническо и енергийно обследване на бл. 35 от общежитията на УАСГ, одобрено за обновяване от Управителния Борд на Проекта;
- Подготовка на обучителни семинари за управителите на етажната собственост на обновените сгради;
- Подготовка на обучителни семинари за общини – бенефициенти, с оглед подкрепа за разработване на интегрирани програми за обновяване на жилищни участъци;
- Провеждане на информационна кампания в 21 общини, заявили интерес от участие във втората фаза на проекта.
- Текущи дейности по мониторинг на обектите и популяризиране на проекта.

НАПРАВЛЕНИЕ 5: ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ЗАСТАРЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Проблемът със застаряването на населението в България и променящата се възрастова структура са изключително остри и значими. Отрицателният естествен прираст в комбинация с остаряването на населението силно влошава неговите възпроизводствени възможности, което се потвърждава от стойностите на основните демографски показатели. Застаряването на населението е процес, който има сериозни

последници в различни сфери на обществения живот: икономическия растеж, спестяванията и инвестициите, работната сила и заетостта, пенсионната система, здравеопазването и грижите за възрастните, трансферите между отделните поколения, формирането на семействата и жизнените планове и др.

Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал и учене през целия живот на работната сила.

Нарастващият брой и дял на възрастните хора (на 65+ г.) поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане и здравеопазването. Като цяло социалните трансфери за лицата на възраст над 65 години ще нарастват. Прогнозите на ООН предвиждат през 2025 г. дялът им сред възрастното население да достигне до 26,2% в Източна Европа. Това поражда предизвикателството за изграждане на адекватна мрежа от социални услуги в общността, които да отговарят на индивидуалните и специфични потребности на възрастните потребители в най-голяма степен; постепенно намаляване на броя на специализираните институции, преструктуриране и модернизиране, повишаване на качеството на предоставяните грижи; подобряване на координацията между обслужването в здравеопазването и социалните услуги

Програма “Предоставяне на социални помощи при прилагане на диференциран подход”

Министерство на труда и социалната политика

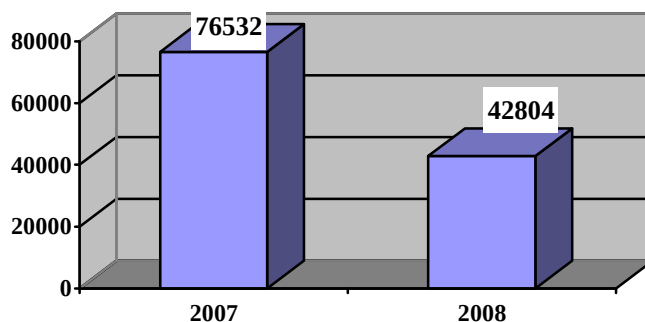
Агенция за социално подпомагане

Законът за социално подпомагане регламентира видовете помощи, предназначени да подкрепят нуждаещи се лица и семейства, които живеят под определен защитен доход, за задоволяване на основните им жизнени потребности. Програмата се изразява в отпускане на месечни помощи, които допълват личните доходи до определена граница. От началото на 2008г. до края на месец декември по ППЗСП, с еднократни, целеви и месечни социални помощи са подпомогнати общо **226 841 лица и семейства**. Изплатената сума е **48 496 508 лв.** В сравнение с 2007 г. се отчита намаляване на случаите, обект на социално подпомагане с **10,57 %**. В периода **януари – декември 2007 г.** териториалните поделения на АСП са отпуснали помощи по ППЗСП общо на **253 648 лица и семейства**. Изплатената сума е **74 039 081 лв.**

• Месечни помощи по реда на чл. 9 от ППЗСП

По данни от дирекциите “Социално подпомагане”, с месечни помощи по реда на чл. 9 от ППЗСП, за 2008 г., в страната средномесечно са подпомогнати 42 804 лица и семейства. Изплатената сума е 38 216 915 лв. За 2007 г., средномесечно са подпомогнати 76 532 случая. Изплатената сума е 65 758 492 лв. Данните сочат намаление на подпомогнатите лица и семейства в сравнение с миналата година с 44,07% .

Фигура 51. Средномесечен брой подпомогнати лица и семейства по чл.9, ППЗСП

Източник: АСП

Общото намаление на случаите на отпуснати месечни помощи се дължи на осигуряване на заетост на безработните лица в трудоспособна възраст по НП "От социални помощи към осигуряване на заетост" на сезонна и постоянна работа, на тенденцията на увеличение на доходите на лицата в над-трудоспособна възраст и на утвърдения механизъм за контрол и недопускане на злоупотреби от страна на кандидатите за социално подпомагане.

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за социално подпомагане, считано от 01.07.2008 г. се ограничи периодът за получаване на месечните социални помощи на 12 месеца, съгласно чл. 12в от Закона за социално подпомагане. В резултат на тази мярка през 2008 г. отпаднаха от месечно социално подпомагане по чл. 9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане 19 688 безработни лица в трудоспособна възраст. Тази мярка се прилага само по отношение на безработни, здрави и в трудоспособна възраст лица.

- **Еднократни помощи по реда на чл.16 от ППЗСП**

За 2008 г. се наблюдава незначително увеличаване на броя на отпуснатите еднократни помощи в страната с 2,6%, спрямо 2007 г. От 01.01.2008 до 31.12.2008 г. са отпуснати еднократни помощи на 7 791 лица и семейства. Изплатената сума е 1 301 306 лв. За 2007 г. те са 7 594 случая и изплатената сума е 1 097 608 лв. Мотивите за отпускане на еднократни помощи са във връзка предимно с лечение на заболяване на член от семейството. Всеки случай се проучва задълбочено, извършва се преценка дали семейството разполага с ресурс да се справи само с възникналото затруднение и се разглежда възможността за поемане на разходите от НЗОК. Преобладават и предложенията за отпускане на еднократни помощи при смърт в семейството. Преценява се възможността пълнолетните лица, наследници на починалите, да поемат част от разходите за погребението.

- **Целеви помощи за наем на общинско жилище:**

За 2008 г. средномесечно са подпомогнати 328 лица. Отчита се намаление с 31,52% спрямо същия период на 2007 г., когато средномесечно са подпомогнати 479 лица. Изплатената сума за 2008 г. е 112 338 лв.

- **Целева помощ за пътуване на многодетни майки с автобусния транспорт:**

За 2008 г. общо са подпомогнати 18 714 многодетни майки. Наблюдава се увеличение с 11,8% на броя на подпомогнатите майки спрямо 2007 г., когато са подпомогнати 16 739 майки. Изплатената сума за 2008 г. е 958 564 лв.

- **Целева помощ за безплатно пътуване с автобусен транспорт на лица с трайни увреждания:**

За 2008 г. общо са подпомогнати 157 204 лица с увреждания, или с 3,22% повече в сравнение с 2007 г. когато лицата са 152 304. Изплатената сума за 2008 г. е 7 907 385 лв.

- **Целеви средства за диагностика и лечение**

Целевите средства за диагностика и лечение в лечебни заведения се отпускат за болнична помощ на български граждани, които нямат доход и/или лично имущество, което да им осигурява лично участие в здравноосигурителния процес (ПМС № 17/31.01.2007 г. с удължен срок до 31.12.2008 г.). През 2008 г. чрез дирекциите “Социално подпомагане” на територията на цялата страна са изплатени средства за лечението на 421 лица. На лечебните заведения за болнична помощ са преведени 217 949 лв. за оказаната медицинска помощ. През 2007 г. са лекувани 1 359 лица, изплатени са 590 916 лв. Значителното намаление на натуралните и стойностни показатели през 2008 г. се дължи на влязлата в сила Наредба № 26 от 14.06.2007 г. на Министерство на здравеопазването, за предоставяне на акушерска помощ на здравно неосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени - клинична пътека № 141 „Раждане, независимо от срока на бременността, предлежанието на плода и начина на родоразрешение”. Тези средства са за сметка на държавния бюджет.

Програма “Осигуряване на целева социална защита за отопление на населението с ниски доходи”

Министерство на труда и социалната политика
Агенция за социално подпомагане

С Наредба № РД 07-5 от 16.05.2008 г. са регламентирани условията и реда за отпускане целева помощ за отопление през зимния период на хората в най-тежко социално положение, като се компенсира изцяло увеличението на цените на енергоносителите. Съгласно новата Наредба целевата помощ за отопление се отпуска за период от 5 месеца и се предоставя в пари авансово и еднократно за целия отоплителен сезон, независимо от вида на ползваното отопление. Помощта се получава в пълен размер преди началото на отоплителния сезон, което ще позволи на правоимащите да разпределят своевременно и максимално адекватно средствата за този вид разход. Размерът на целевата помощ за отопление за настоящия отоплителен сезон 2008/2009 г. е 282,50 лева.

За отоплителен сезон 2008/2009 г. в страната са отпуснати целеви помощи за отопление на 256 763 лица и семейства, докато за отоплителен сезон 2007/2008 г. общо 300 340 лица и семейства са получили целеви помощи за отопление. През бюджетната 2008 г. целеви помощи за отопление са изплатени общо в размер на 102 199 291 лв., от които авансово и еднократно за целия нов отоплителен сезон и част от сумите за стария отоплителен сезон.

Национална програма “Помощ за пенсиониране”

Министерство на труда и социалната политика
Национален осигурителен институт

Подкрепа за осигуряване на плавен преход между различните етапи от трудовия живот осигурява, стартиралата през 2002 г. Национална програма “Помощ за пенсиониране”. Предвид продължаващото покачване на пенсионната възраст в страната и отрицателния естествен прираст, спрямо безработните лица над 50-годишна възраст,

са насочени мерки свързани с активизиране на тяхното участие на пазара на труда, включване и оставане в заетост.

Основната цел на Програмата е осигуряване на заетост на пълно или непълно работно време за срок не по-малко от 3 месеца и не повече от 60 месеца на безработни лица, на които не им достигат до 5 точки за формиране на необходимия сбор от осигурителен стаж и възраст, който дава право на пенсия по чл. 68, ал. 1-3 от КСО. С цел използване на експертните им възможности, лица от тази група с висок образователен статус и квалификация могат да се назначават като консултанти за подпомагане на работодателите и за предаване на натрупания опит между генерациите.

Териториалните поделения на Националният осигурителен институт издават удостоверение за недостигащ осигурителен стаж до 60 месеца (до 5 точки) при поискване от регистрирани в дирекции "Бюро по труда" безработни лица, желаещи да участват в Програмата, навършили възраст до 2 г. и 6 м. по-малка от изискваната за пенсиониране по чл. 68, ал. 1-3 на КСО и на които не е издавано разпореждане за отпускане на пенсия на друго основание:

- Когато безработното лице не е навършило изискваната възраст за пенсиониране в годината, в която се издава удостоверението, недостигащият осигурителен стаж се изчислява, съгласно изискванията за годината, в която лицето навършва изискваната възраст за пенсиониране по чл. 68, ал. 1-3 от КСО;
- Когато безработното лице навършва през текущата година изискваната възраст за пенсиониране за годината, в която се издава удостоверението, или я е навършило в предходни години, недостигащият осигурителен стаж се изчислява, съгласно изискванията за годината, в която се издава удостоверението.

Удостоверенията се изготвят въз основа на Доклад за зачетен осигурителен стаж по представени от безработните лица документи.

Дирекции "Бюро по труда", въз основа на удостоверенията за недостигащ осигурителен стаж, определят правото на участие и изчисляват срока, за който работодателят трябва да наеме по трудов договор безработните лица, така, че с изтичането му лицата, включени в Програмата, да придобият право на пенсия по чл. 68, ал. 1-3 от КСО.

За периода 1.01.2008 г. - 31.12.2008 г. от териториалните поделения на Националният осигурителен институт са издадени 1 111 броя удостоверения за участие в Националната програма "Помощ за пенсиониране". През 2008 г. по програмата са работили 3 554 лица средно. Изразходваните средства са в размер на 12 549 740 лв.

Програмата се реализира до края на 2009 г. След анализ на изпълнението, в зависимост от постигнатите резултати и при необходимост, действието ѝ може да бъде продължено.

Обезщетения за дълготрайна безработица

Министерство на труда и социалната политика
Национален осигурителен институт

От 1 януари 2007 г., съгласно чл. 54и КСО се отпускат обезщетения в минимален размер при дълготрайна безработица. Право на това парично обезщетение имат лицата, които са регистрирани като безработни в съответното териториално поделение на Агенцията по заетостта и отговарят едновременно на следните условия:

- След получаване на обезщетение за безработица са останали без работа и най-малко 12 месеца, предхождащи месеца на подаване на заявление за изплащане на това обезщетение, редовно са поддържали регистрацията си в териториалните поделения на Агенцията по заетостта;
- Имат навършени 60 години и 6 месеца за мъжете и 57 години и 6 месеца за жените;

- Сборът от възрастта и осигурителния им стаж е до 60 месеца по-малък от изискуемия за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал.1-3 от КСО;
- Не им е отпусната пенсия, независимо от нейния вид и не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване по чл. 4 от КСО.

Изчисляването на недостигащия сбор от стаж и възраст се извършва от дирекция/отдел "Пенсии" в териториалното поделение на НОИ по искане на лицето, след представяне на всички документи за трудов служебен и осигурителен стаж. Въз основа на тези документи се издава удостоверение за недостигащ сбор от осигурителен стаж и възраст. Паричното обезщетение за дълготрайна безработица се изплаща ежемесечно от датата на подаване на заявлението за период, не по-дълъг от 30 месеца. Обезщетението е в минималния размер, определен със Закона за бюджета на ДОО за съответната календарна година.

Изплащането на паричното обезщетение за дълготрайна безработица се прекратява, ако лицето започне трудова дейност, за която подлежи на задължително осигуряване или му е отпусната пенсия, независимо от нейния вид, както и при прекратяване на регистрацията в Агенцията по заетостта.

Безработните лица имат право на обезщетение за дълготрайна безработица само веднъж.

Таблица 3. Регистрирани безработни лица с право на обезщетение за дълготрайна безработица през 2008 г.

Месеци	Регистрирани безработни лица с право на обезщетение за дълготрайна безработица		
	Общ брой	в т. ч.	
		мъже	жени
Януари	1 984	869	1 115
Февруари	2 243	967	1 276
Март	2 531	1 056	1 475
Април	2 756	1 131	1 625
Май	2 943	1 177	1 766
Юни	3 104	1 216	1 888
Юли	3 272	1 255	2 017
Август	3 293	1 254	2 039
Септември	3 318	1 244	2 074
Октомври	3 333	1 248	2 085
Ноември	3 405	1 255	2 150
Декември	3 400	1 245	2 155

Източник: НОИ

Насърчаване на работодателите да наемат на работа безработни над 50-годишна възраст (чл.55а от ЗНЗ)

Министерство на труда и социалната политика

С промените в Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) от март 2008 г. е введен равен достъп за жените и мъжете в пред-пенсионна възраст до мярката за субсидирана заетост. На работодателите, осигурили заетост на безработни лица от целевата група, се осигуряват средства за трудово възнаграждение и осигуровки за период от 12 месеца. През 2008 г. по мярката средно са работили 3026 лица средно, изразходваните средства са в размер на 5 000 440лв.

Разкриване на социални услуги за стари хора
Дневни центрове за стари хора и Домове за стари хора
Агенция за социално подпомагане

Основните цели на провежданата реформа в сферата на социалната защита и социалната интеграция на възрастните хора са приоритетно развитие на социалните услуги, предоставяни в общността в посока деинституционализация, непрекъснато подобряване условията на живот на настанените в специализирани институции и повишаване стандарта на живот на всички възрастни хора у нас.

Дневните центрове за стари хора са комплекси от социални услуги, които създават условия за цялостно обслужване на възрастните хора през деня, за задоволяване на ежедневните, здравните, образователните и рехабилитационните потребности, както и на потребностите от организация на свободното време и личните контакти. Те се оказват една от най-добрите форми за подобряване качеството на грижи за възрастните хора. Към 31.12.2008 г. в страната функционират 31 дневни центъра за стари хора с капацитет 939 места, които се финансират от държавата. От тях 15 Дневни центъра за стари хора с капацитет 420 места са разкрити през 2008 г. Към 31.12.2008 г. във функциониращите 31 Дневни центрове за стари хора са били заети 659 лица. Годишният размер на стандарта за издръжка за едно лице в Дневен център за стари хора е 1 312 лв.

Основните дейности в дневните центрове целят ограничаване на социалната изолация, в която се намират хората след пенсионирането си. Дейностите са насочени към създаването на условия за социални контакти и възможности възрастните хора да се чувстват неразделна част от обществото, подкрепя за пенсионираните и напуснали активния живот хора да преодолеят психологическата бариера, която ги кара да се чувстват ненужни и да им осигури условия за взаимопомощ.

Социалните услуги в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността. Изпълнителният директор на Агенция за социално подпомагане издава заповед за разкриване на специализирани институции, когато са делегирани от държавата дейности, по предложение на директора на Регионална дирекция за социално подпомагане, към което се прилага мотивирано решение на Общински съвет, на чиято територия ще функционира домът.

Към 31.12.2008 година на територията на страната функционират 73 ДСХ с общ капацитет 5398 места. Поради идентифицирана необходимост от общинските администрации за такива специализирани институции през 2008 година бяха разкрити 4 нови ДСХ с общ капацитет 116 места.

От 2008 година се прилагат Единни разходни стандарти за издръжка на специализираните институции, когато са делегирана от държавата дейност. През 2008 година за ДСХ размерът на единния разходен стандарт на едно място е в размер на 5286 лв., съгласно Решение на МС No 20 от 21.01.2008 г.

Гарантиране равноправното положение и преодоляване изолираността на самотно живеещите възрастни хора, които не могат да се самообслужват и нямат близки, които да се грижат за тях. Предоставяните социални услуги трябва да съответстват на стандартите и критериите в ППЗСП, както и на личния избор и способности на потребителите при пълно зачитане на достойнството, убежденията, потребностите и неприкосновеността им, както и правото им да взимат решения,

засягащи качеството на техния живот и предоставяните грижи. Всичко това осигурява повишаване качеството на живот на потребителите на социални услуги в ДСХ.

Участие на България в Комисията на ООН по населението и развитието (КНР)

Министерство на външните работи

През април 2008 г. България председателства 41-та сесия на Комисията на ООН по населението и развитието (КНР). Темата на сесията бе посветена на въпросите на вътрешната миграция, урбанизацията и последиците на тези процеси върху развитието. По време на сесията българската делегация бе ръководена от заместник-министъра на външните работи г-жа Евгения Колданова.

Една от трите срещи на бюрото, които са предшестваха сесията, бе проведена в София през януари 2008 г. В рамките на срещата бе организирана и кръгла маса на тема „Урбанизация, вътрешна миграция, разпределение на населението и развитие“, в която участие взеха както директорът на отдел „Население“ към департамента по икономическите и социалните въпроси в Секретариата на ООН, така и представители на УНФПА, представителят на ПРООН в България, както и водещи специалисти по тематиката от Министерството на труда и социалната политика и други ведомства, академичните среди и неправителствените организации. Мероприятието даде възможност да се разгледат проблемите, залежали в темата от различни аспекти, базирани на българския опит. Представителите на дирекция „Демографска и семейна политика и равни възможности“ от Министерството на труда и социалната политика направиха презентация на Националната стратегия за демографско развитие на Р България 2006-2020 г. В рамките на сесията беше проведено и съпътстващо мероприятие със съдействието на УНФПА, по време на което заместник-директорът на икономическия институт към БАН доц. Веселин Минчев и г-н Дочо Михайлов от Агенцията за социално-икономически анализи представиха проучване по семейните модели.

На 15 декември 2008 г. в рамките на второто организирано заседание на бюрото на 42-та сесия, в което България представлява Източно-европейската група, българският представител направи презентация по темата на 42-та сесия от гледна точка на националния опит.

НАПРАВЛЕНИЕ 6: ПОДОБРЯВАНЕ НА РЕПРОДУКТИВНОТО ЗДРАВЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯ НА СТЕРИЛИТЕТА

Програма "Детско здравеопазване"

Национална здравно-осигурителна каса

Програма „Детско здравеопазване“ е разработена с цел активно наблюдение върху растежа и развитието на детето, предпазване от заболявания и тяхното ранно откриване. Програмата обхваща профилактичните прегледи и имунизациите за здрави деца, децата с повишен медико-социален риск и децата с хронични заболявания за периода от раждането на детето до навършване на 18-годишна възраст.

Наблюдението се извършва от личния лекар на детето или от специалист-педиатър и всички дейности по програмата са съобразени с проблемите в съответните възрастови периоди.

Националната здравно осигурителна каса отчита следните дейности и резултати във връзка с реализацията на Програмата:

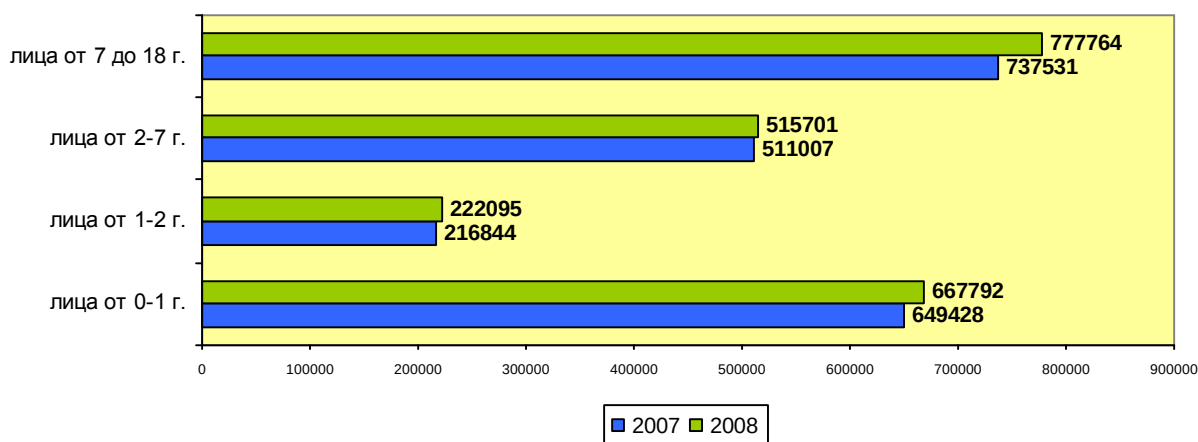
- За извършена задължителна планова имунизация или реимунизация (в т.ч. проба Манту) на лице на възраст от 0 до 18 години – 1 348 775 бр. Имунизациите и реимунизациите на децата се извършват от личния лекар съобразно Имунизационния календар на Република България и се отразяват в имунизационния паспорт и личната амбулаторна карта.
- За извършен профилактичен преглед при лица на възраст от 0 до 18 години по програма „Детско здравеопазване”, осъществен от специалист по детски болести – 27 870 бр.
- Прегледи за ЗЗОЛ до 14-годишна възраст, извършени от лекар с придобита специалност по „Детски болести”, „Детска гастроентерология”, „Детска ендокринология и болести на обмяната”, „Детска кардиология”, „Клинична алергология”, „Детска клинична хематология и онкология”, „Детска неврология”, „Детска нефрология и хемодиализа”, „Детска пневмология и фтизиатрия”, „Детска психиатрия”, „Детска ревматология” – по повод на остро възникнало състояние и по назначение на ОПЛ – 923 219 бр.

С оглед профилактиката на социално-значими и приоритетни за страната заболявания ОПЛ формира следните рискови групи :

- Рискова група за злокачествено новообразувание на ректосигмоидалната област при лица между 50 и 70 години.
- Рискова група за злокачествено новообразувание на простатата при мъже над 50 години.
- Рискова група за захарен диабет.
- Рискова група за сърдечно-съдови заболявания.
- Рискова група за злокачествено новообразувание на шийката на матката при жени.
- Рискова група за злокачествено новообразувание на млечната жлеза при жени.

Задължително здравноосигурените лица (ЗЗОЛ) над 18 години, включени в тези рискови групи, подлежат на профилактичен преглед един път в годината при съответния лекар специалист.

Фигура 52. Брой извършени профилактични прегледи на лица от 0 до 18 години, съгласно изискванията на Наредба № 39

Източник: НЗОК

Профилактични прегледи и диспансеризации

Национална здравно-осигурителна каса

Данни за отчетена и заплатена дейност на ОПЛ и лекар-специалист по профилактика и диспансерно наблюдение за 2008 година :

- За диспансерно наблюдение на лица над 18 години, подлежащи на диспансеризация от ОПЛ – 8 627 922 брой лица.
- За профилактични прегледи на ЗЗОЛ над 18-годишна възраст, съгласно Наредба № 39 на МЗ – 2 312 525 бр.
- За профилактичен преглед на ЗЗОЛ над 18-годишна възраст от рисковите групи, извършени от лекар специалист – 3417 бр.
- За специализиран преглед по диспансерно наблюдение на ЗЗОЛ над 18 години, извършен от лекар специалист – 1 349 557 бр.

Профилактичната дейност, извършвана на здравноосигурени лица и заплащана от НЗОК се осъществява в условията на извънболнична медицинска помощ и може да бъде разделена на четири основни групи :

- Профилактика на детското здраве;
- Профилактика на бременността;
- Профилактика на лица над 18 г.;
- Профилактика на рискови групи;

Видът, обемът и честотата на прегледите в тези групи е различен. Профилактичните прегледи на децата от раждането до навършване на 18-годишна възраст се извършват по програма „Детско здравеопазване”. Честотата на прегледите до навършване на 1-годишна възраст са ежемесечни; на деца от 1 до 2 години са четири пъти годишно; на деца от 2 до 7 годишна възраст са два пъти в годината и на деца в училищната и юношеска възраст 7-18 години ежегодно. Имунизациите и реимунизациите на децата се извършват от личния лекар съобразно Имунизационния календар на Република България.

За срока на бременността профилактичните прегледи по програма „Майчино здравеопазване” са 12: по 1 преглед всеки месец, в последните 2 месеца на бременността – два пъти месечно и 2 прегледа след раждането.

Ежегодно ОПЛ извършва профилактични прегледи на всички ЗЗОЛ над 18 години от пациентската си листа. С оглед профилактиката на социално значими и приоритетни за страната заболявания при провеждане на профилактични прегледи ОПЛ формира рискови групи и насочва рисковите пациенти към специалист по профила на риска. Цел

На формирането на рисковите групи е ранното откриване на вероятно заболяване при пациенти в риск, бързо диагностично изясняване и своевременно лечение, както и повишаване на здравната култура на населението и създаване на трайни навици за периодично наблюдение и изследване при семейния лекар. Лекарят - специалист извършва профилактичен преглед на ЗЗОЛ, включен от ОПЛ в рискова група и след преценка го насочва за специални скринингови изследвания.

Националната здравноосигурителна каса заплаща за неблагоприятни условия за работа в „Населени места – центрове на практики с неблагоприятни условия и възнаграждение за работа в тях”, определени от директора на НЗОК, по предложение на директорите на РЗОК. Договорените суми се заплащат ежемесечно, при разкрита амбулатория в населеното място определено като неблагоприятно. Изпълнител на ПИМП получава еднократно плащане при наличие на разкрита амбулатория в обособена в областната здравна карта практика, която е била незаета в продължение на последните 6 месеца и декларирано 24-часово осигуряване на ПИМП на територията на практиката за срока на действие на договора.

Програма „Майчино здравеопазване”

Национална здравно-осигурителна каса

Програма „Майчино здравеопазване” е изработена с цел ранно откриване на заболявания и усложнения у бъдещата майка и плода. Програмата обхваща профилактичните прегледи при нормална бременност с риск от момента на диагностициране на бременността до 42 дни след раждането. Профилактичните прегледи при нормална бременност по желание на бременната се извършват от личния лекар или специалист по акушерство и гинекология, а профилактичните прегледи при бременност с повишен риск се осъществяват от специалист по акушерство и гинекология. Националната здравноосигурителна каса заплаща :

- За профилактично наблюдение по програма „Майчино здравеопазване” на ЗЗОЛ, избрали ОПЛ за изпълнител на тази програма – 26 766 бр.
- За профилактичен преглед по програма „Майчино здравеопазване на ЗЗОЛ, избрали лекар специалист по „Акушерство и гинекология” за изпълнител по тази програма – 454 550 бр.

За 2008 година за дейности по програма „Майчино здравеопазване” е заплатила за наблюдението на бременни и родилки до 42 ден след раждането в размер 3 317 691 лв.

Програма “Майчино здравеопазване” обхваща профилактичните прегледи при нормална бременност и бременност с риск. Профилактичните прегледи при нормална бременност по желание на бременната се извършват от личния лекар или специалист по акушерство и гинекология, а профилактичните прегледи при бременност с повишен риск се осъществяват от специалист по акушерство и гинекология. Включването на бременната жена в програма “Майчино здравеопазване” от семейния лекар става след доказване на бременността, а включването в програмата при лекари-специалисти по “Акушерство, гинекология и репродуктивна медицина” се осъществява с еднократно издадено “Направление за консултация или провеждане на съвместно лечение” от личния лекар за срока на бременността. За всяко следващо посещение при специалиста направление не е необходимо. Всяка бременна може да избере своя наблюдаващ лекар – специалист АГ или семейния си лекар, като е предвидена възможност бременната да смени специалиста, когато не е доволна от оказаната ѝ помощ, за което личният лекар издава ново направление.

Наблюдението при нормална бременност се извършва от личния лекар или специалист по акушерство и гинекология по желание на бременната, а при бременност с риск – от специалист АГ.

Бременните са освободени от потребителска такса за срока на бременността и 45 дни след раждането за посещението при лекаря, при посещение в дома или при хоспитализация.

Асистираните репродуктивни технологии са съвкупност от клинични и биологични процедури, които позволяват зачеване ин витро (IVF), ICSI, трансфер на ембриони и изкуствена инсеминация. С тяхна помощ може да се роди дете в семейство, в което е невъзможно да се постигне бременност.

Асистираните репродуктивни технологии се провеждат въз основа на утвърден медицински стандарт " Асистирана репродукция" и се извършват от лечебни заведения, получили разрешение от министъра на здравеопазването при условия и по ред, определени с наредба N16 от 25 април 2007 г. на министъра на здравеопазването, обн. дв бр.38 от 11 май 2007г. С цел да се прецизира и рационализира подборът на прилаганите лекарствени продукти, се приема принципът на "терапия съобразно индивидуалните потребности" при всяка пациентка.

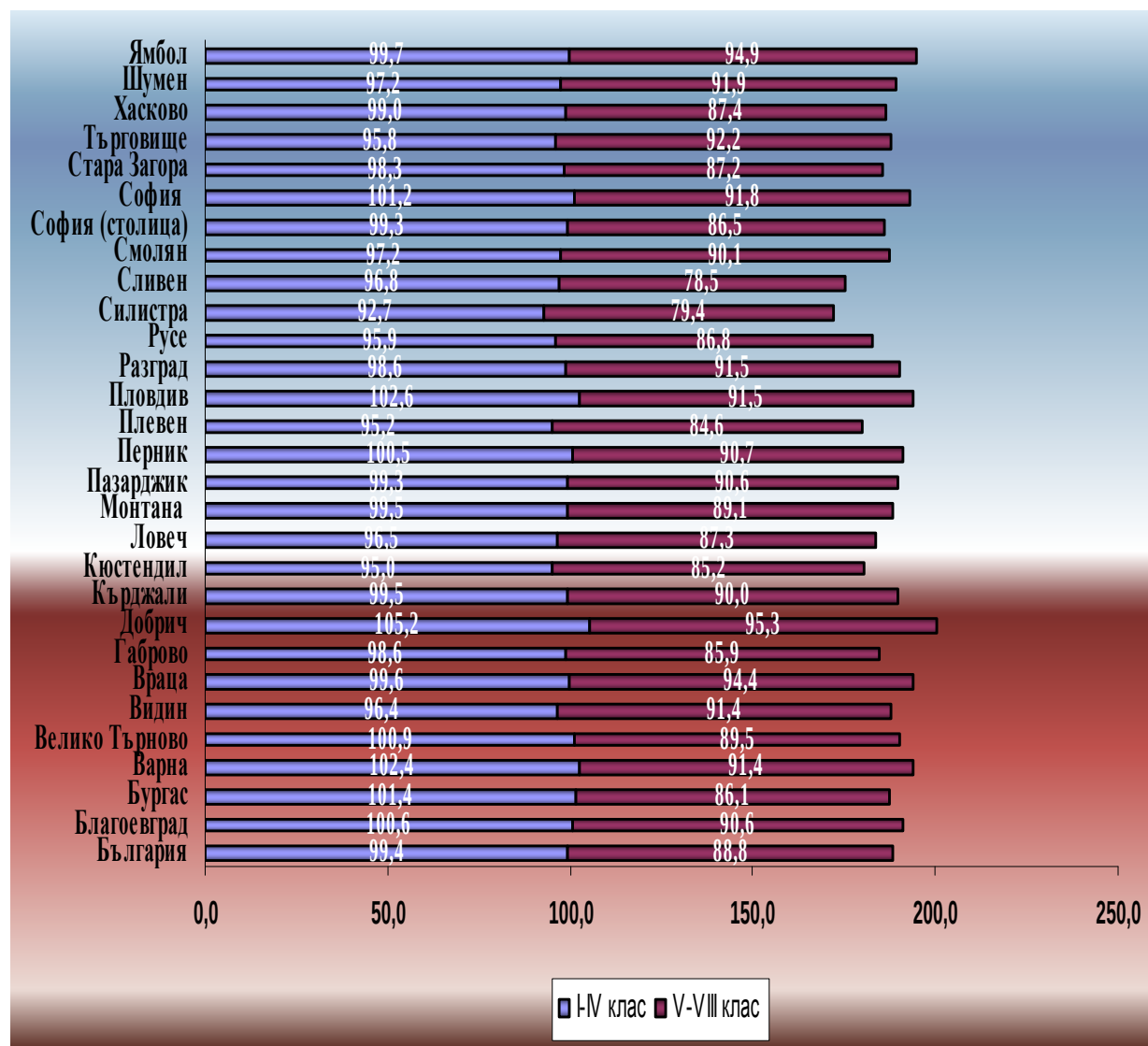
По "Програма за лечение на безплодие при жената" за 2008 г. са отпуснати лекарствени продукти за 988 пациентки. Заплатената сума по тази програма е в размер на 1 716 185 лв.

НАПРАВЛЕНИЕ 7: ПОВИШАВАНЕ НА ОБЩОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО РАВНИЩЕ, ДЕМОГРАФСКАТА ИНФОРМИРАНост И СЕКСУАЛНО-РЕПРОДУКТИВНАТА КУЛТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

По данни на НСИ през 2008 г. броят на записаните ученици I-VII клас е бил 261 007, а в V-VIII клас – 235 002. Делът на записаните деца в системата началното образование е 99,4% от населението на възраст 7-10 г., а на записаните за прогимназиално образование е 88,8% от децата на възраст 11-14 години.

През 2008 г. Брутният коефициент на записване на децата в системата на началното образование е 99,4, а в прогимназиалното – 88,8. За сравнение, през 2007 г. стойностите на този коефициент са били съответно – 103,3 за началното и 90,2 за прогимназиалното образование.

Фигура 53. Брутен коефициент на записване на населението в системата на началното и прогимназиалното образование за 2008 г. по области

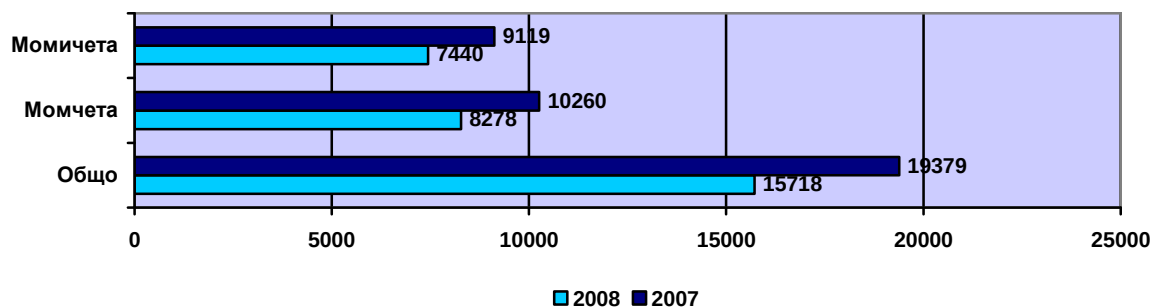

Източник: НСИ

В териториален аспект, най-висок е брутният коефициент на записване в областите Добрич, следван от Пловдив, Ямбол и София.

Броят на децата, напуснали системата на образованието през 2008 г. е 15718 и е с 3661 по-малко в сравнение с 2007 г.

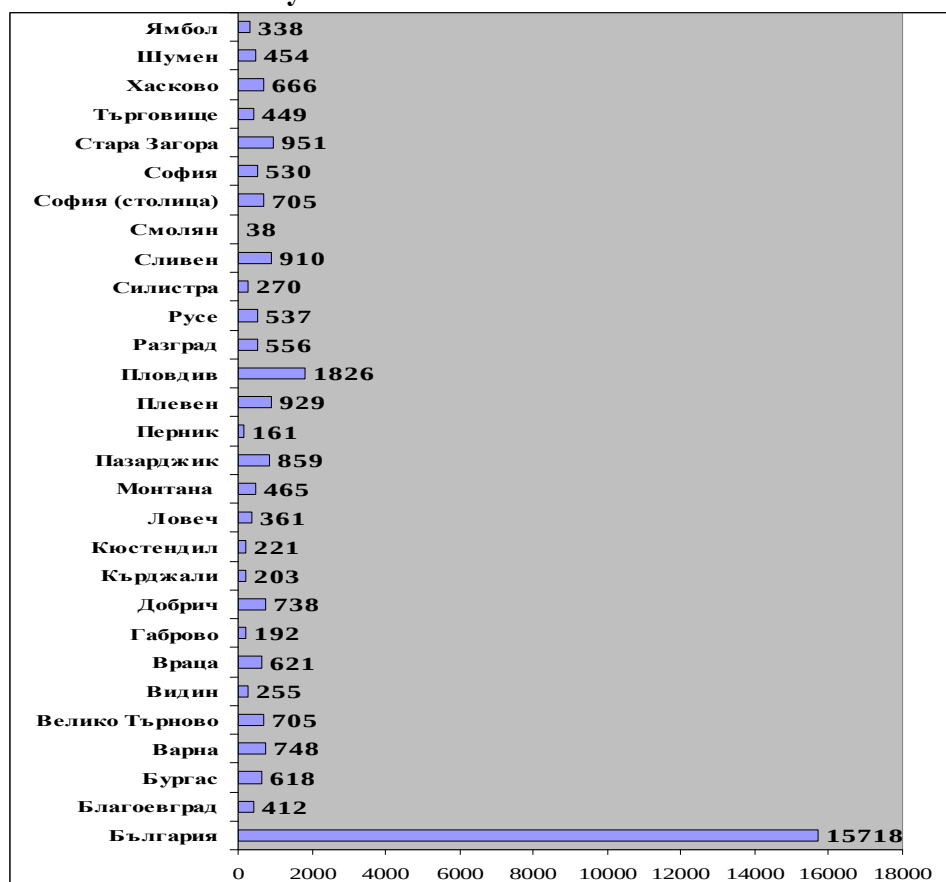
Фигура 54. Брой на учениците, напуснали образователните и специалните училища за 2007 и 2008 г.

Източник:НСИ

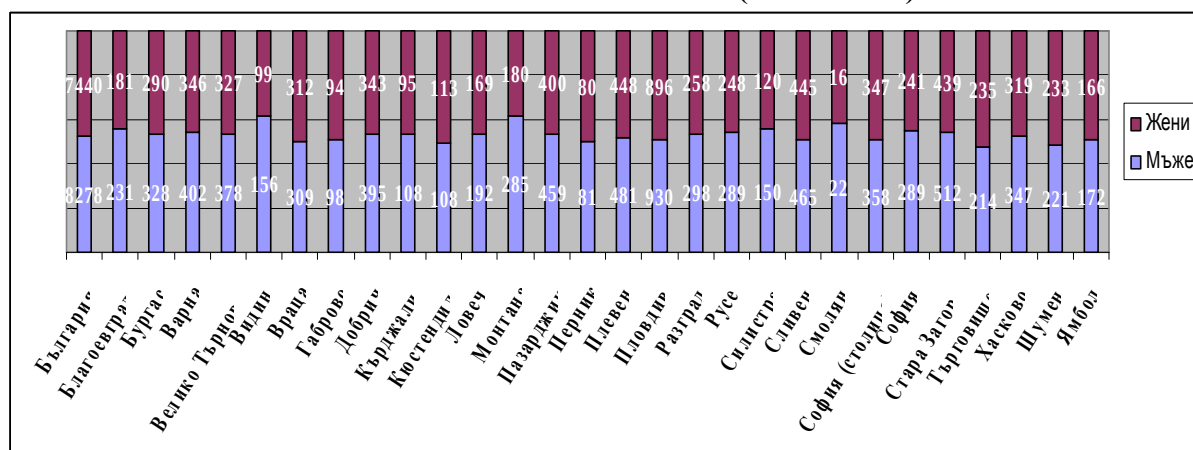
Най-висок е броят на децата напуснали училище в Пловдивска област (1826), Стара Загора (951), Сливен (910), Пазарджик (859) и Варна (748).

Фигура 55. Общ брой напуснали образователната система по области през учебната 2007/08 г.

Източник:НСИ

Фигура 56. Напуснали системата на задължителното образование през учебната 2007/08 г. по пол и по области (I-VIII клас)

Източник: НСИ

Национална програма за по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст

Министерство на труда и социалната политика
Агенция за социално подпомагане

Националната програма стартира в началото на 2005 г., като дава възможност за равен шанс на всички деца, без оценка на социалния статус на децата и техните семейства. От провеждания мониторинг в страната се установи траен ефект при задържане на децата в училище, намален риск от отпадане от образователния процес и облекчаване на семейния бюджет на родителите.

Към 30.09.2008 г. усвоените средства са в размер на 13 015 621 лв. за 272 592 средномесечен брой случаи, които са отчетени за учебната 2007/2008 г. Съгласно постановление № 213/15.04.2008 г. на Министерския съвет за изменение и допълнение на Националната програма и на актуализирания План за по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст, Агенцията за социално подпомагане с нейните териториални подразделения се освобождават от ангажимент по изпълнение на модул II „Осигуряване на закуска и мляко /чай/ за всеки ученик в I – IV клас”. От учебната 2008/2009 г. отговорна институция ще бъде училището.

Проект „Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите”, Фар БГ 2004/016-711.01.03, Компонент „Образование”, подкомпонент „Институционално изграждане”

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

Основната цел на проекта е подпомагане на зрелостници от малцинствените групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите за продължаване на образованието във висши училища. Целева група по проекта са: малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите. През 2008 г. по този проект 272 зрелостници от малцинствени групи в неравностойно положение са участвали в подготвителни кандидатстудентски курсове. Курсовете са проведени в 14 града. По информация на МОН за 259 от участниците в курсовете, 109 от тях са приети в 23 различни висши училища в страната. Средствата са осигурени по Програма ФАР

на ЕС за Р България. Бенефициент на проекта е НССЕДВ, техническото изпълнение се координира от ЗИП, ДЕДВ-АМС

Многогодишен проект ФАР БГ 2005/017-353.01.03 “Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите”

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

По Компонент 2 - Ремонт/рехабилитация на сгради на училища предоставящи интегрирано образование на ученици от ромски произход в етнически смесени класове през 2008 г. са сключени договори с 19 общини за изпълнение на проекти за ремонт на сгради на училища, предоставящи интегриращо образование в етнически смесени класове. Общините са: Борован, Луковит, Ябланица, Бяла (Русе), Елхово, Ветрино, Роман, Белово, Ценово, Разград, Бяла, Угърчин, Плевен, Тунджа, Лозница, Полски Тръмбеш, Камено, Правец, Крушари. По отношение на посочената грантова схема, усвояването на средствата ще се осъществи основно през 2009 г., поради забавяне на прегледа и одобрение на тържното досие на общините от страна на ЦЗФД, МФ.

Целева група по проекта са малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите.

През 2008 г. по този проект са подкрепени 19 проекта на 19 общини. Сключени са договори с изпълнителите на СМР. Бенефициент на проекта е НССЕДВ, техническото изпълнение се координира от ЗИП, ДЕДВ-АМС.

Проект БГ 2004/016-711.01.0, Компонент «Образователна интеграция».

- ремонти в интегрирани детски градини и училища и средищни училища в общините Димово, Лом, Ново село, Бойчиновци, Берковица, Бяла Слатина, Стражица, Добрич, Вълчедръм, Тополовград, Стамболово, Дупница и Стара Загора

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

През 2008 г. за 13 целеви общини, са отпуснати средства за извършване на ремонти на сградите на общо 32 интегрирани детски градини и училища и средищни училища. В периода до 30 ноември 2008, ремонтите на всички училища са приключили.

Проект БГ 2004/016-711.01.0, Компонент «Образователна интеграция»

- доставки в интегрирани детски градини и училища и средищни училища в общините Димово, Лом, Бойчиновци, Берковица, Бяла Слатина, Стражица, Добрич, Вълчедръм, Тополовград, Стамболово, Дупница и Стара Загора

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

През отчетния период са извършени доставки на офис, компютърно, аудио, видео оборудване в предварително определени 20 детски градини и 35 училища на територията на посочените в предходната графа 14 целеви общини. Размерът на договорените средства е 0.621млн. евро, по Програма ФАР на ЕС за Р България и от Националния бюджет

Проучване и популяризиране на българския и чуждестранния опит при изработване на законодателство и политики в областта на закрилата на майчинството, насърчаване на брачността и раждаемостта и за подпомагане на многодетните семейства
Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

През 2008 г. е извършено е проучване на българското законодателство в областта на закрилата на майчинството, насърчаването на брачността и раждаемостта и за подпомагане на многодетните семейства. Резултатите от проучването са изложени в две публикации в научния печат, както и на сайта на НССЕДВ към МС.

Започната е подготовката за провеждане на международна демографска конференция, която е насрочена за март 2009 г. Брой 1 на бюлетина на НССЕДВ за 2008 г. бе посветен на демографското развитие на страната, включени са различни гледни точки по въпроси за раждаемостта, застаряването на населението, имигрантската вълна и др. Целта на конференцията е повишаване на осведомеността на научните среди, държавната администрация и обществеността за българския и чуждестранния опит в насърчаване на раждаемостта и в сферата на регулирането на демографското развитие. За провеждането на международната конференция е предвидено финансиране в размер на 29 000 лв. по Комуникационната стратегия.

Програма "Подпомагане развитието на българската култура и изкуство, българския книжен сектор, библиотеки, читалища"

Министерство на културата

Основната цел на програмата е създаване и разпространение на културни продукти, подпомагане на любителско творчество, подкрепа на творчески изяви - фестивали, конкурси, чествания, прегледи, събори, програми, проекти, закупуване на книги и нови информационни източници за обществените библиотеки, организиране на курсове за обучение и повишаване на информираността на хората чрез мрежата на читалищата. Целева група по тази програма са: деца, младежи, възрастни хора, представители на различни етноси, хора в неравностойно положение. През 2008 г. по тази програма са изразходвани средства, както следва:

- За любителско творчество - 33 проекта - 30000 лв.;
- Подкрепа на събития от културния календар на страната за хора от всички възрасти и социални групи - фестивали, конкурси, проекти за деца, хора в неравностойно положение, хора с увреждания, представители на различните етнически общности - 175 455 лв.;
- Съфинансиране на културни прояви в регионите чрез корекция на бюджета на общините - 162 000 лв.;
- По програма "Българските библиотеки - съвременни центрове за четене и информираност" - одобрени проекти в една конкурсна сесия на стойност 2 696 420 лв.;
- Подпомагане на регионалните библиотеки- 60 000 лв.;
- Помощ за книгоиздаването
- Програма "Помощ за книгата" - проекти на стойност 98 400 лв.; допълваща субсидия за народните читалища - 4 999 930 лв.

Програма „Продължаващо професионално обучение”

Министерство на труда и социалната политика

През март 2008 г. със законодателни промени бе въведена нова насърчителна мярка в подкрепа на заетостта на лицата с основно или по-ниско образование и без квалификация. От държавния бюджет се осигуряват средства на работодател, наел безработно лице за обучение на конкретно работно място под ръководството на наставник. Безработните лица се наемат на пълно или непълно работно време за чиракуване, като заетостта им се субсидира за максимален период от 12 месеца. По мярката се осигуряват средства от държавния бюджет и за допълнително трудово възнаграждение на наставник. Наставник може да бъде лице, което притежава подходящата квалификация и професионален опит. През 2008 г. в заетост по мярката са включени 366 безработни лица. Изразходваните средства за заплати и осигуровки са 155 333 лв. Средствата, които са изразходвани за възнаграждение на наставници, са в размер на 54 758 лв.

Работодателите, които разкриват работни места за стажуване и осигуряват възможности на безработните лица да придобият знания и умения в реални работни ситуации също се насърчават. На работодател, разкрил свободно работно място и наел безработно лице, се предоставят средства за трудово възнаграждение и осигуровки за срок до 6 месеца. Достъп до тази мярка имат безработни лица независимо от възрастта, които са придобили през последните 24 месеца квалификация по професия или по част от професия, изисквана за заеманата длъжност, но не притежават трудов стаж.

Изпълнение на насърчителна мярка, регламентирана в разпоредбата на чл. 44 от Закона за насърчаване на заетостта

Министерство на труда и социалната политика

Работодателите могат да повишат квалификацията на наетия персонал, като се възползват от насърчителната мярка, регламентирана в разпоредбата на чл. 44 от ЗНЗ. През 2008 година максималният размер на средствата за професионално обучение на заето лице бе в размер на 250 лв. През 2008 г. в тази мярката са включени 1699 лица, изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 427 891 лв.

Насърчителна мярка, регламентирана в разпоредбата на чл.63, ал.1, т.1,3 и 4 от Закона за насърчаване на заетостта

Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. в обучение за придобиване на професионална квалификация по чл.63, ал.1, т.1,3 и 4 от ЗНЗ са участвали 21 119 лица. Изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 12 567 291 лв.

Проект „Система на ранно предучилищно възпитание и грижа”

Държавна агенция за закрила на детето

Във връзка с изпълнението на дейности по международен проект „Система на ранно предучилищно възпитание и грижа” в Държавната агенция за закрила на детето бе проведена работна среща, на която бяха обсъдени и въпроси, свързани с осигуряването на правата и достъпа до ранно предучилищно възпитание и грижи на различни рискови групи деца, в някои от които е относително по-голям броят на децата с ромска етнокултурна принадлежност.

През първото полугодие на 2008 г. чрез проведените три фокус – групи с представители на различни етнически общности, педагози и социални работници от градовете: Гоце Делчев, Петрич и Созопол, са дискутирани въпроси, свързани с обхващането на децата в детските градини, оптимизирането на училищната мрежа с цел по-широк достъп до качествено образование. Участниците в срещите формулираха необходимостта в събираната информация за посещаемостта на децата от малцинствата в училищата на страната и тяхната успеваемост да се отчита и по признака “пол”.

Експерти на ДАЗД проведоха и две дискуссионни срещи с представители от местната общност и неправителствени организации в общините Берковица и Гоце Делчев по проблеми, свързани с разширяването на достъпа до дневни грижи и качествено образование за деца с ромска етнокултурна принадлежност чрез подобряване на социалната и учебната среда в общността.

НАПРАВЛЕНИЕ 8: ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН РЕПРОДУКТИВЕН ЖИВОТ В ДОБРО ЗДРАВЕ ЗА ВСИЧКИ СОЦИАЛНИ ГРУПИ

ПО ПРИЗНАК ПОЛ

Жени – Мъже

Мерки и дейности в областта на равнопоставеността на половете

Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. МТСП реализира редица дейности в областта на равнопоставеността на половете и антидискриминацията:

- Разработен бе Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2008 -2009 г., приет с Решение на Министерски съвет на заседанието на 17.07.2008 г.

- Разработена бе таблица на съответствие на българското законодателство с Директива 2006/54/ЕО от 5 юли 2006 година за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (преработена). Изготвени бяха предложения, одобрени от Министерски съвет и внесени в Народно събрание, за промяна на Кодекса на труда и Закона за защита от дискриминация във връзка с въвеждане на :

- 15 дни бащински отпуск при раждане на дете в семейството;
- Правото на жената в отпуск по майчинство, след изтичане на отпуска по майчинство, да се завърне на работното си място или на равностойна позиция в срокове и при условия, които са не по-малко благоприятни за нея, и да се възползва от всяко подобряване на условията на труд, на което би имала право по време на отсъствието си.
- Правото на родител при отпуска за бащинство и/или отпуска за осиновяване, че при изтичането на този отпуск те ще имат правото да се завърнат на работното си място или на равностойна длъжност при условия и ред, не по-малко благоприятни за тях, както и да се възползват от всяко подобряване на условията на труд, на което биха имали право по време на отсъствието си.

- Друга извършена дейност бе разработването на позиции, указания и др. във връзка с подготовката на следните европейски документи:

- Директива на Европейския парламент и на Съвета, изменяща Директива на Съвета 92/85/ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване на подобрения на безопасността и здравето при работа на бременни работнички, работнички-родилки или кърмачки;

- Директива на Европейския парламент и на Съвета за прилагане на принципа на равно третиране на мъжете и жените, които извършват дейности в качеството на самостоятелно заети лица, и за отмяна на Директива 86/613/ЕИО;
- Директива за равното третиране на лицата независимо от тяхната религия или вярвания, увреждания възраст и сексуална ориентация.
- Изготвяне на информация за Доклад на ЕК за изпълнението на целите заложи в Пекинската платформа за действие по индикаторите: за жените и въоръжените конфликти; съвместяване на семейните с професионалните и лични задължения; момичетата; джендър стереотипите; джендър ролята заплащането на труда на жените и мъжете.

- През 2008 г. бяха проведени три заседания на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерски съвет. Проведени бяха и две заседания на Консултативната комисия за равни възможности на жените и мъжете и на неравно поставените групи на пазара на труда към министъра на труда и социалната политика по въпросите на равнопоставеността и развитието и джендър мейнстрийминг подхода.

- Проведено бе национално изследване за проучване на нагласите на населението по отношение принципите на политиката на равнопоставеност на половете и на причинно-следствените връзки между факторите, които пораждат тези нагласи.

- Сключено бе рамково споразумение с Комисията за защита от дискриминация за съвместни действия при провеждане на национална информационна кампания за равното заплащане на труда на жените и мъжете. Проведени 4 съвместни семинара в градовете Плевен, Видин, Пловдив и Велико Търново с над 130 участници.

- Проведени бяха обучения и информационна кампания на национално, регионално и местно ниво по въпросите на равнопоставеността на половете – джендър мейнстрийминг подход – в градовете Зарево, Айтос, Ловеч, Велико Търново, Полски Тръмбеш, Русе, Бяла, Добрич, Перник – обучени 180 човека.

- Изпълнени бяха два проекта по Програма ПРОГРЕС, направление „Антидискриминация” - „Национален каталог за добри практики по антидискриминация” и „направление „Заетост” – „Да направим джендър оценката по-добра”; изготвен отчет /технически и финансов/ по Проект „Младежта мисли глобално, действа локално по въпросите на равнопоставеността на жените и мъжете”; разработени проекти за финансиране от ЕК по Програма ПРОГРЕС по три бюджетни линии.

ПО ПРИЗНАК ВЪЗРАСТ

Деца – Младежи - Възрастни

Програми “Спорт за учащи” и “Спорт за всички”

Държавна агенция за младежта и спорта

Основен приоритет на програмите е развитието на физическото възпитание, спорта и социалния туризъм. През 2008 г. бе осъществена координация и са оказани помощ и съдействие, съвместно с МОН и общинските администрации, на Българската асоциация „Спорт за учащи” при провеждане на Ученическите игри 2007/2008 г. Игрите са проведени в 4 етапа - общински, областен, зонален и финален в три възрастови групи, по 9 вида спорт. Общият брой на участващите ученици във всички етапи на игрите е около 145 000.

Програма „Спорт за децата в свободното време”

Държавна агенция за младежта и спорта

През 2008 г. е разработена и реализирана нова програма „Спорт за децата в свободното време” за организиране и провеждане на спортни занимания на децата в свободното време. С тази програма се разшири обхвата на дейностите и се създаде възможност за целогодишно включване на деца в спортни занимания. Подпомогнатите финансово и реализирани проекти по програмата са 198 в 70 населени места, с включени дейности по 53 вида спорт. Броят на включените в спортни занимания деца е около 30 000.

Програма „Научи се да плуваш”

Държавна агенция за младежта и спорта

През 2008 г. е реализирана програмата на ДАМС „Научи се да плуваш” за начално обучение по плуване на деца преди завършен начален етап на основно образование. Реализирани по програмата са 30 проекти в 27 общини. В началното обучение по плуване са участвали 5 474 деца, разпределени в 375 групи. Обучението е проведено на 36 басейна от 100 специалисти по плуване. Оказана е помощ при провеждането на състезания от Националната ученическа олимпиада ”Глобул старт 2008”. Състезанията са проведени в 8 града за ученици от III до VIII клас в три възрастови групи чрез покриване на четири теста за оценяване на физическата им дееспособност. Проведени са в три етапа - училищен, градски и финален. Участвали са около 1 700 ученика от 257 училища.

ДАМС реализира специализирана програма за финансиране на проекти за спортни дейности с интеграционна цел. В тях участват ученици с увреден слух и ученици от общообразователни училища.

Оказана е организационна, методическа и финансова помощ за провеждане на състезанията, включени в “Правила за организиране и провеждане на Ученически игри за ученици с увреден слух, нарушено зрение, физически увреждания и увреждания на централната нервна система през учебната 2008/2009г.” с общ брой на участниците 784.

Програма за организиране и провеждане на спортно - състезателна дейност за деца, настанени в домове за деца, лишени от родителска грижа

Държавна агенция за младежта и спорта

През 2008 г. се реализира „Програма за организиране и провеждане на спортно - състезателна дейност за деца, настанени в домове за деца, лишени от родителска грижа” по 3 вида спорт - тенис на маса, стрийтбол и футбол на малки вратички. Общо в двата етапа на програмата са взели участие 298 отбора с 1 900 деца. Подпомогнато е реализирането на проект за организиране и провеждане на състезания за деца, настанени във възпитателни училища - интернати, помощни училища и помощни училища - интернати с общ брой участвали деца - 774. Подпомогнати са финансово и са реализирани проекти и програми за провеждане на състезания за деца в неравностойно положение от ДДЛРГ за областите Стара Загора, Велико Търново и Габрово с общ брой на участвали деца – 330.

Подпомогнато е финансово и е реализиран проект за организиране и провеждане на спортно-състезателната дейност за ученици, практикуващи спорт в обслужващите

звена в системата на народната просвета. Проведени са 8 държавни състезания по 4 вида спорт, с над 600 деца от 51 отбора.

Оказана е финансова и организационна помощ за изпълнение на:

- Програма „Деца и футболът” на Асоциацията на българските футболисти, с участието на 212 отбора с около 5 500 деца в 28 турнира в страната;
- „Програма за организиране и провеждане на детско-юношески турнири по футбол – 2008 г.” на БФС, с участието на 186 отбора с около 4 000 деца в 18 турнира в страната.

През 2008 година се увеличи броя на проектите по програмите в областта на спорта за учащи, финансирани от бюджета на ДАМС. Най-мощни са дейностите по програмите, насочени към спорта за децата в свободното им време, с които се осигурява свободен достъп до спортни обекти и съоръжения на учениците.

Социални услуги в общността за интеграция на възрастни хора

Центрове за социална рехабилитация и интеграция

Защитени жилища

Министерство на труда и социалната политика

Агенция за социално подпомагане

В Центровете за социална рехабилитация и интеграция за възрастни хора социалните услуги са насочени към извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване. Към 31.12.2008 г. в страната функционират 39 Дневни центъра за възрастни с увреждания с капацитет 997 места и 53 Центъра за социална рехабилитация и интеграция с капацитет 1 938 места, които се финансират от държавата. От тях 12 Дневни центъра за възрастни с увреждания с капацитет 309 места и 17 Центъра за социална рехабилитация и интеграция с капацитет 498 места са разкрити през 2008 г.

Към 31.12.2008 г. заетостта във функциониращите 39 Дневни центрове за възрастни с увреждания е била 743. Във 53-те Центъра за социална рехабилитация и интеграция заетостта е била 1 824. Дневните центрове за възрастни с увреждания и Центровете за социална рехабилитация и интеграция, делегирани от държавата дейности през 2008 г. са финансирани от държавния бюджет, съгласно Решение №20 на Министерския съвет от 21 януари 2008 г. Годишният размер на стандарта за издръжка за едно лице в Дневен център за възрастни с увреждания е 3 217 лв., а в Център за социална рехабилитация и интеграция - 2 253 лв.

Защитеното жилище е социална услуга в общността, в която потребителите водят независим начин на живот, подпомагани от професионалисти. Основни цели на програмата са:

- Създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и социална интеграция на потребителите на социалната услуга;
- Осъществяване на дейности за постигане на социално включване и възстановяване на изгубените социални умения и навици;
- Осигуряване на пълноценен и самостоятелен начин на живот в подходяща среда, близка до семейната, с възможност за подкрепа и изява.

Към 31.12.2008 г. в страната функционират 71 Защитени жилища с капацитет 590 места, които се финансират от държавата. От тях 26 Защитени жилища с капацитет 204 места са разкрити през 2008 г. Заетостта във функциониращите 71 защитени жилища е била 451. Защитените жилища, делегирани от държавата дейности през 2008 г. са финансирани от държавния бюджет, съгласно Решение №20 на Министерския съвет от

21 януари 2008 г. Годишният размер на стандарта за издръжка за едно лице в Защитено жилище е 5 641 лв.

В защитеното жилище потребителите се стимулират да бъдат съавтори и собственици на личните си стратегии за развитие, за да възстановяват самоувереността си, за да се чувстват сигурни и защитени в подкрепяща среда. Търсеният ефект върху потребителите е самостоятелно справяне в ежедневието и трудова реализация в подходяща професия в зависимост от възможностите на лицето и придобитите умения по време на престоя в защитеното жилище.

ПО ПРИЗНАК ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

Национална програма за ограмотяване и квалификация на ромите

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

Националната програма за ограмотяване и квалификация на ромите подобрява шансовете за заетост на лица от групите, които са най-отдалечени от пазара на труда, чрез включване в курсове за ограмотяване и професионално обучение. През 2008 г. по програмата в ограмотяване са включени 1 390 лица, а в обучение за професионална квалификация - 280 лица. Изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 1 033 609 лв.

Програма „Активиране на неактивни лица”

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

Програмата стартира през 2008 г. и е насочена към активиране и включване на пазара на труда на неактивни и обезкуражени лица чрез предоставяне на услуги. Целта е тези лица да се мотивират за включване в обучение и заетост. Програмата обединява няколко компонента: „Работа с неактивните лица”, „Трудови борси” и „Насърчаване и развитие на местно сътрудничество по въпросите на заетостта”. Тя стартира с подбор и обучение на 41 лица от ромски произход по част от професията „посредник на трудовата борса”. Допълнително са обучени още 14 ромски медиатори, които започнаха работа по програмата. Назначените в бюрата по труда ромски медиатори работят непосредствено с неактивните лица с оглед прекратяване на престоя им без работа. През 2008 г. в резултат на изпълнението на дейностите по програмата са активирани 2074 лица. Изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 74 005 лв.

Изработване на Рамкова програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество и план за действие към нея 2009-2010г.

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

Във връзка с изпълнението на тази дейност е съставена работна група за изработване на нова Рамкова програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество и план за действие към нея 2009-2010 г. Проведени са шест обсъждания на проекта за рамкова програма във всеки от районите за планиране. Събрани и обсъдени са предложенията на неправителствения сектор към представения проект на рамкова програма и се работи по изготвяне на неин обобщен вариант.

Подпомагане на осъществяването на проекти на неправителствени организации за съхраняване и популяризиране на културата на етническите малцинства като съставна част от българската национална общност

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

През 2008 г. от бюджета на Министерския съвет (в частта му обособена за НССЕДВ към МС) са финансирани 37 проекта за подкрепа провеждането на политика за съхраняване, развитие и популяризиране на културата на етническите малцинства. Средствата изразходвани за тази цел са 111 696.74 лв., от тях 33 469.74 лв. за проекти, насочени към съхраняване на културната самобитност на ромското малцинство, 25 680 лв. за проекти, насочени към съхраняване на културната самобитност на турското малцинство и 52547 лв. за проекти с национално и регионално значение в областта на демографското развитие, междуетническото сътрудничество, съхранението и развитието на културната идентичност на малобройните етнически общности. Общият размер на средствата по изпълнението на тази дейност е 111 696.74 лв. от бюджета на Министерски съвет.

Проект „Да празнуваме многообразието”

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

По Проект „Да празнуваме многообразието” на 12 май 2008 г. в София се състоя вторият концерт на етносите в България, организиран от НССЕДВ със съдействието на Министерството на културата. Концертът се проведе в рамките на проект на НССЕДВ и ДЕДВ по Европейската година на межкултурния диалог – 2008, като 180 участници са участвали в концерта. Заснет бе документален филм за етническите общности, представили своя фолклор на концерта. Издаден бе печатен бюлетин "Диалогът на етносите". Основната цел на този проект е съхранение и развитие на културната идентичност на етническите общности в България. Изразходвани са средства в размер на 27 920 лв. от бюджета на Министерския съвет и на Министерството на културата.

Обсъждане и съгласуване на държавните инициативи в областта на политиката за по-нататъшно интегриране на членовете на етническите малцинства в българското общество – в рамките на редовните и тематични заседания на НССЕДВ към МС

Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси

Целта на реализираната дейност е осведомяване на неправителствените организации, членуващи в НССЕДВ, за политиките, които предприема държавната администрация за интегриране на етническите общности и консултиране за тяхното по-адекватно провеждане. През 2008 г. са проведени поредица от заседания на НССЕДВ както следва:

- На Второто редовно заседание на НССЕДВ от 23.07.2008 г. беше проведено обсъждане между членовете на съвета и представители на Столична община за възможностите за решаване на проблемите, свързани с незаконно застроените ромски жилищни квартали в София и жилищното устройване на нуждаещите се роми.
- На Четвъртото редовно заседание (20.12.2008) заместник-министър на регионалното развитие и благоустройството представи анализ на действията на общините по прилагане на изменението в Закона за устройство на територията - за приемане на специфични правила и норми за устройство на територията в квартали с

незаконни жилища. На изнесеното заседание в Кюстендил на 24.11.2008 г. бе приета декларация, призоваваща към съхраняване на етническата толерантност.

Международна инициатива “Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”

Министерство на труда и социалната политика

С Решение № 484 от 24 юли 2008 г. Министерският съвет конкретизира функциите на г-н Баки Хюсеинов, Национален координатор на инициативата “Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”

Според Устройствения правилник на Министерството на труда и социалната политика, дирекция „Демографска и семейна политика и равни възможности” координира и участва в изпълнението на Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.” (НПД), извършва мониторинг и анализ на неговото изпълнение, а така също и подпомага административно и технически Националния координатор на Десетилетието.

През 2008 г. бяха проведени редица допълнителни дейности и мероприятия за подпомагане изпълнението на инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”.

- През 2008 г. бяха проведени 2 заседания на Съвета за интеграция на ромите в българското общество. По време на заседанията, под председателството на Националния координатор, бяха дискутирани въпроси свързани с укрепване офиса на Националния координатор, създаване на механизми, документи, стратегии, планове, програми, доклади и др. разработени в МТСП и пряко отнасящи се до ромите да се разглеждат и дискутират предварително от членовете на Съвета, с оглед на тяхната ефективност при бъдещото им изпълнение и др. Необходимостта от актуализиране на Националния план по Десетилетието бе основна тема за дискусия по време на второто заседание на Съвета, когато бяха направени и конкретни предложения за актуализиране в две приоритетни области: образование и здравеопазване.

- Проведени бяха 5 семинара на територията на цялата страна за повишаване на информираността на ромската общност по следните тематични области: заетост и икономическо положение на ромите в България; анти-дискриминационно законодателство; възможности за кандидатстване по грантови схеми по Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” и др.

- Организиран бяха редица професионални обучения: две обучения по професия „Посредник на трудовата борса”, както и едно обучение по специалност „Малък и среден бизнес”. В рамките на Националната програма „Активиране на неактивни лица”, бяха проведени двете професионални обучения „Посредник на трудовата борса”, в които участваха общо 55 регистрирани безработни лица със завършено средно образование, самоопределили се като роми. В резултат от участието им в обученията, те придобиха знания и умения за осъществяване на посредническа дейност, в резултат на която да се провокират на неактивните и обезкуражени лица от ромски произход към активно търсене на работа.

- В другия обучителен курс „Сътрудник в малък и среден бизнес” бяха обучени 13 безработни лица от ДБТ „Изток”, гр. София, които усвоиха практически познания за разработване на бизнес план и компютърни умения. Всички курсисти завършиха с висок успех курса на обучение и получиха Удостоверение за професионално обучение по част от професия „Сътрудник в малък и среден бизнес”, специалност „Малък и среден бизнес”.

- Проведени бяха 4 кръгли маси: три в областта на професионалната и социална интеграция на ромските жени в съвременното общество и една в областта на европейската ромска политика и мястото на България в нея. В резултат от проведените

дискусии посветени на проблемите на ромските жени бяха направени някои важни изводи и предложения, като: провеждане на информационни кампании в ромските махали, които да запознаят ромите с възможностите и ползите от програмите на МТСП; извършване на проверки от Главна инспекция по труда, с оглед намаляване на експлоатация на труда на ромската жена; въвличане на ромския мъж в процеса на професионалната и личностна реализация на ромската жена и подпомагане на нейното овластяване и др.

- По-важните резултати от другата кръгла маса на тема: „Европейска ромска политика и мястото на България в нея” бяха свързани с решаване на проблемите на ромската общност чрез разработване и прилагане на програми, които съответстват на съвременните тенденции за развитие и модернизиране на европейския социално-икономически модел; утвърждаване на практиката за учене през целия живот с цел професионална реализация през целия активен живот.

През 2008 г. продължи изпълнението на включените мерки и дейности в Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005 – 2015 г.”. Идентифицирани бяха проблемните области в социално-икономическото положение на ромската общност в сферата на заетостта, здравеопазването, образованието, жилищните условия, защитата от дискриминация и осигуряване на равни възможности.

Важно постижение в рамките на инициативата е утвърждаването на работещ механизъм, чрез който се изпълняват заложените цели на Десетилетието на ромското включване. Освен изпълнението на Националния план за действие, този механизъм включва утвърждаване на допълнителни действия като засилено взаимодействие с гражданското общество чрез създадените консултативни органи, повишаване на информираността и насърчаване активността на ромската общност чрез национална семинарна дейност.

Министерството на труда и социалната политика извърши мониторинг и координация по изпълнението на Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005 - 2015 г.”.

По данни от мониторинга, осъществяван от Министерството на труда и социалната политика, изпълнението на Националния план за действие по инициативата “Десетилетие на ромското включване 2005 – 2015 г.” по отделните приоритети към 2008 г. е следното:

Приоритет: „Заетост”

- В дейности, свързани с повишаване на пригодността за заетост и квалификация са участвали 11467 лица.

- Осигурена е заетост на 18 563 души, чрез включването им в различни програми, и мерки по реда на ЗНЗ в рамките на годишните програми за заетост и обучение по НПДЗ.

- По данни на Агенцията по заетостта броят на включените лица в професионална квалификация е 18.

- Включени са 173 безработни лица в мотивационно обучение за предприемаческа култура.

- В обучения по управление на собствен бизнес са включени общо 224 лица.

- Проведени са обучения на 24 служители на ДБТ за придобиване на специфични умения за работа с представители на ромската общност.

- По Национална програма “Активиране на неактивни лица” работят **49 ромски медиатори** за улесняване на обслужването на безработни роми.

- Служителите на дирекциите “Бюро по труда” през 2008 г. са провели 246 мероприятия с официални представители и неформални лидери на ромската общност

по места за информиране и търсене на тяхното съдействие при реализирането на предвидените дейности в плана.

- За приобщаване на ромската общност чрез подкрепа на бизнеса, през 2008 г. в гр. Кюстендил е открит Център за партньорство.
- Проведени са 4 специализирани трудови борси в райони с наличие на компактно ромско население.. Броят на започналите работа безработни лица, регистрирани в ДБТ, е 1092.

Приоритет „Образование“:

- През учебната 2007/2008 година в смесени училища са се обучавали 48 422 ромски ученици, от които 2 218 са били обхванати в десегрегационни проекти.
- В училищата с преобладаващ състав на ученици от ромски произход са функционирали 1225 полуинтернатни групи.
- През 2008 г. са закрити са 5 помощни училища, като децата от тях са записани в общообразователни училища и са получили възможност за качествено образование
- 168 ромски деца от помощни детски градини и училища са били преместени в интегрирани училища и детски градини.

Приоритет „Здравеопазване“:

- По проект от Програма ФАР е осигурен достъп до качествени медицински услуги, включително и спешни медицински услуги, на етнически малцинства със специален фокус към ромското население, живеещи в отдалечени и труднодостъпни райони;
- Обучени са 111 ромски здравни медиатори за допълване и улесняване на здравните специалисти при работата им с ромите;
- Проведени над 30 000 профилактични прегледа с цел профилактика, ранно откриване и своевременно лечение на туберкулозата, рака на млечната жлеза и други заболявания.
- Проведени са 14 750 броя общи прегледи с мобилна техника до 30.11.2008 г.
- Проведени са 7360 броя педиатрични прегледи с мобилна техника до 30.11.2008 г.
- Проведени са 5780 броя акушеро-гинекологични прегледи с мобилна техника до 30.11.2008 г.

Приоритет „Култура“:

- Организиран са семинари, срещи и конференции по проблемите на културното многообразие, ромската култура и др.
- Проведени са редица национални фестивали, изложби и конкурси за опознаване на различните етнокултури, етническа толерантност и межкултурно сътрудничество.
- Създаден е „Ресурсен читалищен център ”Нево дром”, както и мрежа от читалища, работещи в ромските квартали.
- Със средства на Световна банка в размер на 7 млн. евро са закупени нови 100 оборудвани линейки от които 40 броя с висока проходимост, с цел улесняване на придвижването в труднодостъпни райони.
- Извършени са консултации с ромски тийнейджъри по въпросите на сексуалното и репродуктивно здраве;
- Проведени са поредица от семинари за ромски жени по въпросите на здравословното хранене на новородени и малки деца;
- Проведени са редица образователни сесии с родители относно имунизации и профилактичните дейности, включени в програмата детско здравеопазване, разпространени образователни материали за здравословното хранене и предимството и важността на кърменето и др.;
- Проведени са беседи със 120 ученици и младежи за популяризиране превенцията на СПИН, полово предавани инфекции и употреба на наркотици.

Приоритет „Жилищни условия“:

- Изработени или процес на изработване са кадастрални карти и регистри за 167 450 ха. или 257533 имота за над 100 населени места с преобладаващо ромско население;

- Изпълнени са над 40 обекта на техническата инфраструктура:
 - 11583 м. водоснабдяване и 689 сградни водопроводни отклонения;
 - 6 270 м. канализация и 750 сградни канални отклонения;
 - 94 954 кв.м. улична мрежа;
 - 9234 кв.м. благоустроени площи.

В рамките на това направление през 2008 г. са извършени дейности по следните програми:

Програма „Подобряване на жилищните условия на ромите в Р България 2005-2015 г.“

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Основната цел на Програмата е решаването на въпроси в областта на осигуряване на питейна вода с контролирано качество и на оттичането на канализационните и повърхностните води, имащи пряко отношение към санитарно-битовите условия и здравния статус на населението. Чрез изграждане на уличната мрежа се осигурява транспортното обслужване,, достъпа на специализирани коли / на пожарна и аварийна безопасност, бърза медицинска помощ, правоохранителни органи, сметоизвозване/, търговско обслужване и пр., включително се улеснява достъпа училищните сгради.

Основните реализирани дейности са:

- Въведени в експлоатация обекти на техническата инфраструктура, строителството на които започна и се финансира през 2007 г. -15 бр. ;
- Изпълнение на строителството или въвеждане в експлоатация обекти на техническата инфраструктура -22 бр.

С изпълнението на обектите по т. 1и т.2 се реализират:

- Водоснабдяване - 11 583 м1;
- СВО – 689 бр;
- Канализация - 6 270 м1;
- СКО -750 бр.;
- Улична мрежа -94 954 м2,
- Благоустройство- 9234 м2.
- Изграждане на нови обекти на техническата инфраструктура -2 бр.

Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствените групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите

Проект ФАР БГ 2004/016-711.01.03, Компонент „Подобряване на жилищните условия”
Бенефициент НССЕДВ към МС

През отчетния период са извършени рехабилитация и строителство на обекти от техническата инфраструктура, намиращи се на територията на ромски квартали в общините Пловдив, Пазарджик, Казанлък и Хасково. Целева група по проекта са: Малцинствените групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите. С цел подобряване на жилищните условия на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите са извършени ремонти в 5 ромски квартала в посочените по-горе 4 общини. По този проект са договорени 2.039636 млн. евро, като източниците на финансиране са в рамките на Програма ФАР на ЕС за Р България и Националния бюджет.

**Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствените групи в
неравносътно положение със специален фокус върху ромите**
Проект ФАР БГ 2006/018-343.01.02, Компонент „Подобряване на жилищните условия”
Бенефициент НССЕДВ към МС

В отчетния период е проведена анкета за оценка на нуждите от инвестиции за подобряване на публичната техническа инфраструктура и благоустройството в квартали и населени места с компактно ромско население. В анкетата са били включени 101 общини с над средния за страната процент ромско население съгласно последното преброяване от 2001 г. Събраната информация ще бъде използвана при актуализацията на Националната програма за подобряване на жилищните условия в РБ през 2009 г. Бенефициент на проекта е НССЕДВ, техническото изпълнение се координира от ЗИП, ДЕДВ-АМС. Източниците на финансиране са от Програма ФАР на ЕС за Р България и Националния бюджет – чрез Фонда за подготовка на проекти в Министерството на финансите.

**Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствените групи в
неравносътно положение със специален фокус върху ромите**
Проект ФАР БГ 2005/017-353.01.03, Компонент 1: „Изграждане/рехабилитация на
техническа и социална структура в райони с концентрация на ромско население”
Бенефициент НССЕДВ към МС

През 2008 г. по Компонент 1: „Изграждане/рехабилитация на техническа и социална структура в райони с концентрация на ромско население” е част от обявената през отчетния период схема за безвъзмездна помощ. Проведени са тръжни процедури по места за поддоговаряне на изпълнението на строително-ремонтни работи и строителния надзор.

От 29.02.2008 г. по ФАР 2004 са сключени договори с 14 общини за изпълнение на проекти за ремонт на техническа и социална инфраструктура в населени места и части от населени места с компактно ромско население. Това са общините: Вълчедръм, Ямбол, Искър, Търговище, Средец, Кнежа, Медковец, Симитли, Перущица, Лесичово, Белене, Борино, Белоградчик, Ихтиман.

В 14 общини ще се реализират проекти за подобряване на публичната техническа и социална инфраструктура в квартали с компактно присъствие на ромско население.

ПО ПРИЗНАК УВРЕЖДАНЕ

Програма “Интеграция на хора с увреждания”

Министерство на труда и социалната политика
Агенция за социално подпомагане

Законът за интеграция на хората с увреждания и Правилникът за неговото прилагане имат за цел да създадат гаранции и стимули за интеграция и равнопоставеност на хората със специфични възможности. Законът очертава параметрите на социално-икономическата защита за хората с трайни увреждания.

- **Месечни добавки за социална интеграция.**

За 2008 г. по Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания, в страната е оказана подкрепа средномесечно на 469 255 лица с увреждания. Изплатената сума е 97 513 258 лв. За 2007 г. средномесечно са подпомогнати 459 556 лица с увреждания. Изплатената сума е 96 796 101 лв.

През отчетния период има нарастване с 2,1% в средномесечния брой на лицата, на които е оказана подкрепа, дължащо се на непрекъснато увеличаващия се брой хора с увреждания.

- **Месечна добавка за родители на деца с трайни увреждания.**

За 2008 г. средномесечно 19 569 деца са получили по 154 лв. Изплатената сума е 40 329 520 лв. За 2007 г. средномесечно 19 754 деца са получили по 126 лв. Изплатената сума е 33 843 665 лв. Наблюдава се незначително намаление (0,94%) на средномесечния брой подпомогнати деца с трайно намалена възможност за социална адаптация или с трайно намалена работоспособност.

- **Медицински изделия и помощни средства, приспособления и съоръжения.**

Поради промяна в Закона за интеграция на хората с увреждания и Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания паричните средства, отпуснати за целеви помощи за предоставяне на медицински изделия, помощни средства, приспособления и съоръжения или за ремонт на тях, се превеждат от Агенцията за социално подпомагане по сметката на лицата, осъществяващи дейност при условията и по реда на наредба № 2, съгласно чл. 35, ал. 5 от Закона за интеграция на хората с увреждания. За 2008 г. са изплатени 47 842 597 лв. за медицински изделия и помощни средства, приспособления и съоръжения.

**Осигуряване на свободен достъп за хората с увреждания до сградите на
държавната администрация и на областните администрации**
Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. Министерството на труда и социалната политика съвместно с други министерства предприе редица мерки за осигуряване на свободен достъп за хората с увреждания до сградите на държавната администрация и на областните администрации. В системата на държавната администрация по данни на самите министерства, са налице както следва:

- 763 сгради с достъпен вход;
- 682 сгради с осигурена достъпна приемна;
- 631 сгради нямат осигурен достъпен вход;
- 674 сгради нямат осигурена достъпна приемна;
- 17 сгради имат частично изграден достъпен вход;
- 5 сгради имат частично изградена достъпна приемна.

От началото на годината в 690 обекта на МТСП е осигурена достъпна архитектурна среда до предоставяните услуги, като до края на годината в 14 сгради в структурите на МТСП предстои да се изгради достъп до административно обслужване на хората с увреждания.

**Мерки за равнопоставеност на хората с увреждания, социална интеграция и
подкрепа на техните семейства**

Министерство на труда и социалната политика
Агенцията за хората с увреждания

Законът за интеграция на хората с увреждания и Правилника за неговото прилагане регламентират мерки за постигане равнопоставеност на хората с увреждания, тяхната социална интеграция и подкрепа на техните семейства. Хората с трайни увреждания имат право на месечни добавки за социална интеграция – парични средства, които допълват собствените доходи и са предназначени за покриване на

допълнителни разходи за транспортни услуги, за информационни и телекомуникационни услуги, за обучение, за достъпна информация, за балнеолечение и рехабилитация, за диетично хранене и лекарствени продукти. Родителите (осиновителите) и семействата на роднини, близки и приемни семейства, при които са настанени деца с трайни увреждания по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, се изплаща месечна добавка в размер на 70% от минималната работна заплата за децата с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст.

За деветмесечието на 2008 г. по Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания, в страната е оказана подкрепа средномесечно на 469 031 лица с увреждания. Изплатената сума е 72 853 712 лв. За същия период на 2007 г. средномесечно са подпомогнати 457 643 лица с увреждания. Изплатената сума е 72 298 964 лв.

През отчетния период има нарастване с 2,5% в средномесечния брой на лицата, на които е оказана подкрепа, дължащо се на непрекъснато увеличаващия се брой хора с увреждания.

За 9-те месеца на 2008 г. средномесечно 19 699 деца са получили по 154 лв. Изплатената сума е 29 955 969 лв. За 9-те месеца на 2007 г. средномесечно 19 784 деца са получили по 126 лв. Изплатената сума е 25 228 352 лв. Наблюдава се незначително намаление (0,43%) на средномесечния брой подпомогнати деца с трайно намалена възможност за социална адаптация или с трайно намалена работоспособност.

Поради промяна в Закона за интеграция на хората с увреждания и Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания паричните средства, отпуснати за целеви помощи за предоставяне на медицински изделия, помощни средства, приспособления и съоръжения или за ремонта за тях, се превеждат от Агенцията за хората с увреждания по сметката на лицата, осъществяващи дейност при условията и по реда на Наредба № 2, съгласно чл. 35, ал. 5 от Закона за интеграция на хората с увреждания. За деветмесечието на 2008 г. са изплатени 33 275 391 лв. за медицински изделия и помощни средства, приспособления и съоръжения. За същия период на 2007 г.

Към 30.11.2008 г. Агенцията за хората с увреждания е изразходвала средства в размер на 1 431 570 лв. за реализиране на програми за целево подпомагане на хора с увреждания, а именно целеви помощи за жестомимични услуги, за придружител на слепи и на трудноподвижни лица. Подпомогнати са 8 373 лица с увреден слух, 13 077 лица с увредено зрение и 19 250 трудноподвижни лица.

Изразходваните средства от Агенцията за хората с увреждания за изпълнение на дейностите за осигуряване на заетост и социална интеграция на хора с увреждания към 30.11.2008 г. са в размер на 3 543 000 лв., както следва:

- Възстановени 30 % от внесените осигурителни вноски на 83 специализирани предприятия в размер на 793 064 лв.;
- Предоставената субсидия в размер на 298 162 лв. на 27 работодателя за наемане на работа на общо 43 лица с увреждания;
- За осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, приспособяване на работните места за хората с увреждания на специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания със социална насоченост са предоставени средства в размер на 730 770 лв. Като са обхванати общо 1284 хора с увреждания;
- За финансиране на 12 инвестиционни бизнес проекта на специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания на обща стойност 946 687 лв. и са обхванати общо 105 хора с увреждания;
- За започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност от лица с трайно загубена работоспособност в размер на 326 787 лв. като са сключени 24 договора;

- За осигуряване на достъп и адаптиране на културни, исторически и спортни обекти с международно, национално и областно значение на 16 институции на обща стойност 548 781 лв.;
- За финансиране на проекти на неправителствени организации за професионално обучение и преквалификация, за рехабилитация и социална интеграция на хора с увреждания на 21 проекта с общ размер на субсидията 299 996 лв.;
- За реализиране на Програма за развитие на спорта в домове и дневни центрове за деца с увреждания, целево финансирана със средства на Държавна агенция за младежта и спорта (ДАМС) в размер на 196 154 лв. като са закупени технически спортни съоръжения, които в зависимост от юридическия статут на съответните институции са разпределени както следва: 2 договора с общини, 2 договора с общински центрове, 7 договора с домове и дневни центрове и 1 договор със сдружение с идеална цел.

Национална програма „Асистенти на хора с увреждания”

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

През 2008 г. продължи изпълнението на Националната програма „Асистенти на хора с увреждания”, която е със силен социален ефект и допринася за подобряване качеството на живот на хората с увреждания. По програмата се осигурява заетост на безработни лица, които предоставят качествени грижи в семейна среда на лица с увреждания и тежко болни самотни хора. Личните асистенти са заети в семейства с лица с трайни увреждания, които се нуждаят от постоянни грижи, а социалните асистенти са ангажирани с подкрепата за ежедневните потребности, организиране на свободното време на хора с трайни увреждания или тежко болни самотни хора. През 2008 г. по програмата е осигурена заетост на 13 023 лица. Изразходваните средства за заплати и осигуровки са в размер на 33 643 791 лв.

Национална програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

По програмата се осигурява заетост на лица с трайни увреждания в интегрирана работна среда, както и на лица, успешно преминали лечение за зависимост към наркотични вещества. На работодател се предоставят средства от държавния бюджет за заплати и осигуровки за период от 36 месеца. През 2008 г. по програмата са работили средно 2011 лица. Изразходваните средства са в размер на 5 482 745 лв.

Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за наемане на безработни лица с трайни увреждания, включително и военноинвалиди по чл. 52, ал.1 от ЗНЗ

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

По силата на мярката на работодателите, осигурили заетост на безработни лица с трайни увреждания, включително и военноинвалиди, се предоставят средства за трудово възнаграждение и осигуровки за период от 12 месеца. През 2008 г. по мярката са работили средно 1384 лица. Изразходваните средства от държавния бюджет са в размер на 2 365 817 лв.

Стимулиране на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания на временна, сезонна или почасова работа по чл. 52, ал. 2 от ЗНЗ

Министерство на труда и социалната политика
Агенция по заетостта

На работодател, осигурил заетост на безработни лица с трайни увреждания на временна, сезонна или почасова работа, се предоставят средства за трудово възнаграждение и осигуровки за срок от 6 месеца. През изминалата година в заетост по мярката са включени 1 086 лица. Изразходваните средства са в размер на 1 484 129 лв.

Дневни центрове за възрастни хора с увреждания

Министерство на труда и социалната политика
Агенция за социално подпомагане

Дневните центрове за възрастни с увреждания предлагат комплекс от социални услуги, които създават условия за цялостно обслужване на потребителите през деня, свързани с предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, образователните и рехабилитационните потребности, както и организация на свободното време и личните контакти.

НЕРАВНОПОСТАВЕНИ ГРУПИ ПО ДРУГИ ПРИЗНАЦИ

Национална програма „От социални помощи към осигуряване на заетост”

Министерство на труда и социалната политика
Агенция по заетостта

През 2008 г. продължи реализацията на най-мощната програма на пазара на труда „От социални помощи към осигуряване на заетост”. Програмата осигурява заетост и социална интеграция на безработни лица, обект на месечно социално подпомагане. В съответствие с положителните тенденции в социално-икономическото развитие на страната и оживлението на първичния пазар на труда, обхватът на програмата бе свит с повече от 30% спрямо 2007 г. С оглед постигане на ефективност при обслужването по дейностите „домашен социален патронаж” и „домашен помощник”, бе намален броят на обслужваните лица от „най-малко три лица” на „средно две и повече лица”. През изминалата година в заетост по програмата са включени 52 586 безработни лица, средномесечно са работили 27 451 лица. Изразходваните средства са в размер на 72 760 703 лв.

Насърчителна мярка за безработни лица, обект на месечно социално подпомагане, които самостоятелно започнат работа (чл. 42а от ЗНЗ)

Министерство на труда и социалната политика
Агенция по заетостта

Освен чрез обучение и субсидиране на заетостта активното включване на пазара на труда се насърчава и чрез изплащане на т.н. „бонуси” към трудовото възнаграждение на лица, които са започнали работа без посредничеството на Агенцията по заетостта. Те се изплащат за период от 12 месеца. През 2008 г. тези суми са съответно 40 лв. - за безработни лица с трайни увреждания и 30 лв.- за всички останали. През изминалата година от мярката са се възползвали общо 121 лица. Изразходваните средства са в размер на 45 011 лв.

**Насърчаване на работодателите, които наемат на работа продължително
безработни лица по разпоредбата на чл. 55в от ЗНЗ**

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

Съгласно разпоредбата на чл. 55в от ЗНЗ за всяко разкрито работно място, на което е наето безработно лице с непрекъсната поддържана регистрация, за период не по-кратък от 12 месеца, на работодателя се предоставят суми за направените осигуровки. Максималният срок за субсидиране е 12 месеца. През отчетния период по мярката са работили средно 829 лица. Изразходваните средства са в размер на 193 725 лв.

**Насърчаване на работодателите да наемат на работа безработни лица – самотни
родители (осиновители) и/или майки (осиновителки) с деца до 3-годишна възраст
(чл. 53 от ЗНЗ)**

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

На работодател, разкрил свободно работно място и осигурили заетост на безработни лица от целевата група се предоставят средства от държавния бюджет за трудово възнаграждение и осигуровки за максимален период от 12 месеца. През отчетния период средно са работили 981 лица. Изразходваните средства са в размер на 1 578 893 лв.

**Насърчаване на работодателите, които наемат безработни майки (осиновителки) с
деца от 3 до 5 години (чл. 53 а от ЗНЗ)**

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

Мярката осигурява подкрепа за заетостта на безработните майки (осиновителки) с деца от 3 до 5-годишна възраст, като от държавния бюджет се осигуряват средства на работодателите за трудово възнаграждение и осигуровки за период до 12 месеца. Предвидена е и възможност за обучение. През 2008 г. 269 майки са включени по мярката. Изразходваните средства са в размер на 135 718 лв.

**Насърчаване на работодателите, които наемат на работа безработни лица,
изтърпели наказание „лишаване от свобода”, регламентирана в разпоредбата на
чл. 55 от ЗНЗ**

Министерство на труда и социалната политика

Агенция по заетостта

По мярката се насърчават работодателите, които разкриват работни места и осигуряват заетост на безработни лица, изтърпели наказание „лишаване от свобода”. От държавния бюджет се осигуряват средства за трудово възнаграждение и осигуровки за период до 12 месеца. Освен това работодателят има право да предложи обучение за придобиване на професионална квалификация на наетите лица, за което също се осигуряват средства. През 2008 г. по мярката средно са работили 21 лица. Изразходваните средства са в размер на 40 427 лв.

НАПРАВЛЕНИЕ 9: РАЗВИТИЕ НА СОЛИДАРНОСТ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА

Всяко поколение има свое самостоятелно значение и принос в развитието на обществото. Възрастните хора имат своите заслуги за създадените в периода на техния разцвет материални и духовни ценности, за акумулирания човешки опит и за мисията им да предадат най-ценното от него на подрастващото поколение. Населението на средна възраст има своя пълноценна изява в издигането на по-висока степен на социалния опит, в преосмислянето на традициите и моралните норми. Младото поколение предполага появата нови потребности, става носител на нови тенденции в общественото развитие и е двигател на социалните промени и трансформации. При формирането на специфична отговорност към всяка едно от поколенията е необходимо дълбоко познаване на специфичната роля на всяко едно от тях. Характеристиките на потребностите на всяко поколение представляват основен критерий при осигуряване както на съответни материални и битови условия, социална закрила и сигурност, така и на душевен комфорт за тяхното пълноценно съществуване.

В приетата през месец август 2006 г. от българското Правителство “Национална стратегия за демографско развитие на Република България 2006 – 2020 г.” едно от приоритетните направления е свързано с преодоляване на последиците от застаряване на населението, като в тази връзка се предвидени мерки и задачи в следните насоки:

- Развитие на политика за активно стареене;
- Адаптиране на социално-осигурителната система;
- Развитие на системата от социални и здравни услуги и повишаване качество на живот на възрастните хора.

Основните елементи на политиката по активно стареене включва:

- Разработване на мерки за съхраняване и развитие на трудовия потенциал като елемент от цялостната концепция за развитие на човешките ресурси в страната;
- Насърчаване на ученето през целия живот и активизиране на дейностите по професионалното обучение на работното място;
- Въвеждане на гъвкави форми на заетост за лицата в пенсионна възраст без това да създава диспропорции на трудовия пазар и междугенерационни конфликти;
- Преодоляване на негативните нагласи на работодателите към по-възрастните лица и насърчаване по-дълготното използване на техния трудов опит и умения;
- Стимулиране на доброволните участия на хората в пенсионна възраст в социалния живот на общността и развитието на гражданското общество.

Обучение на групи от възрастни хора в 10 области на страната в застъпничество и лобиране за техните права

Български червен кръст

Основната цел на мярката/дейността е повишаване информираността на обществото по проблемите на възрастните хора и организиране на застъпнически кампании. В резултат са обучени над 60 възрастни обучители. Във връзка с реализацията на тази дейност през 2008 г. са създадени регионални платформи за обсъждане на теми, засягащи възрастните хора. В 10 области на страната са организирани кръгли маси, на които са дискутирани актуални за възрастните хора въпроси. Участие в тях са взели партньорски неправителствени организации, службите за социално подпомагане и представители на местните власти. В тази инициатива са включени над 900 души в пенсионна възраст. Размерът на разходваните средства е 100 000 лв. От бюджета на Швейцарски Червен кръст и Български Червен кръст .

**Изпълнение на мярката за насърчаване на работодателите да наемат на работа
безработни над 50-годишна възраст (чл.55а от ЗНЗ)**
Министерство на труда и социалната политика

С промените в ЗНЗ от март 2008 г. е въведен равен достъп за жените и мъжете в предпензионна възраст до мярката за субсидирана заетост. На работодателите, осигурили заетост на безработни лица от целевата група, се осигуряват средства за трудово възнаграждение и осигуровки за период от 12 месеца. През 2008 г. по мярката средно са работили 3026 лица средно, изразходваните средства са в размер на 5 000 440лв.

**НАПРАВЛЕНИЕ 10: ОГРАНИЧАВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ В
ТЕРИТОРИАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И
ОБЕЗЛЮДЯВАНЕТО В НЯКОИ РЕГИОНИ И СЕЛАТА**

Програма: „Устройство и развитие на територията”
Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Оперативна цел на програмата е „Осигуряване и поддържане устройството на територията” с цел създаване на условия за устойчиво социално-икономическо развитие, за опазване на околната среда и на обектите на културно-историческото наследство, за изграждане на достъпна среда за цялото население, включително за хората с увреждания, за живеене, за труд и за отдих, за изграждане и развитие на техническата инфраструктура, за реализация на инвестиционните намерения и подобряване на инвестиционния климат и за постигане на устойчиво и хармонично развитие на територията на Р България. Очакваните резултати от изпълнението на програмата и на целите ѝ включват и ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони и селата.

Изпълнението на Програмата се състои в реализацията на следните дейности:

- Във връзка с разработването на политика за управление на територията са извършени следните дейности:

- Актуализация на действащите и изработване на нови нормативни актове: Подготвен е проект на ЗИД на ЗУТ – в процедура на съгласуване с министерствата, съгласно Устройствения правилник на МС и неговата администрация. Издадена е Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (обн., ДВ. бр. 41 от 22 Април 2008 г). Издадени са становища по нормативни актове, свързани с устройството на територията, на министъра на регионалното развитие и благоустройството и на други администрации;
- Разработени са методически указания за оказване на помощ на общинските и областните администрации по прилагането и изпълнението на: ЗУТ; Закона за устройството и застрояването на Столичната община; Закона за устройство на Черноморското крайбрежие; Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране; Закона за камарата на строителите;
- Проведени са работни срещи и семинари по прилагането на нормативната уредба за устройство на територията;

- Проучени са и са изготвени отговори на възражения, сигнали и предложения на граждани и юридически лица по въпроси, свързани с устройството на територията.
- Възлагане на устройствени схеми и планове: На заседание на Министерския съвет е прието Заданието за изработване на Национална комплексна устройствена схема. Провежда се процедура по Закона за обществените поръчки за избор на изпълнител; Възложени са общи устройствени планове на община Шабла, Балчик; Поморие; Благоевград.
- Извършена е екологична оценка и оценка за съвместимост на планове и програми на ОУП на община Аврен.
- Издадени са 35 броя разрешения за изработване на ОУП и ПУП и мотивирани предписания за изменение на ПУП, в правомощията на министъра на регионалното развитие и благоустройството;
- Проведени са 24 заседания на Националния експертен съвет по устройство на територията и регионалната политика.
- Издадени са 34 бр. заповеди на министъра на РРБ за одобряване на ОУП и ПУП.
- Одобрени са 22 бр. инвестиционни проекти в правомощията на министъра на регионалното развитие и благоустройството.
- Издадени са 25 бр. разрешения за строеж в правомощията на министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Програма: „Пътна инфраструктура”

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Основната цел на програмата е чрез изпълнението на обекти за подобряване на техническото и експлоатационно състояние на съществуващите местни пътища – осигуряване на необходимото ниво на транспортна достъпност.

Основни отчетни дейности са:

- Планиране и управление на проекти за съхранение и развитие на общинските пътища -17 броя;
- Рехабилитирана пътна настилка - 3,36 км;
- Ремонт на големи съоръжения – 1 брой;
- Управление на проекти, включени в програми, финансирани със средства от ЕС -12 броя.

Програма: „Устойчиво интегрирано регионално и местно развитие”

Министерство на регионалното развитие и благоустрой

Целта на Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 е подобряване качеството на живот и работна среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие като в голяма степен засяга и нуждите на хората в неравностойно положение. В периода 01.01. - 31.12.2008 г. по ОПРР са отворени следните схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

- „Подкрепа за осигуряване на подходяща и ефективна държавна образователна инфраструктура, допринасяща за развитието на устойчиви градски ареали” на обща стойност 11 509 442 лева. Цели на схемата са да се подобри, обнови и модернизира държавната образователна инфраструктура в градските ареали, като в същото време се осигури равен достъп и социално включване на групите в неравностойно положение, включително ромите.

- „Подкрепа за осигуряване на подходяща и ефективна държавна социална инфраструктура, допринасяща за развитието на устойчиви градски ареали” на обща стойност 5 480 687 лева. Цели на схемата са да се подобри, обнови и модернизира държавната социална инфраструктура в градските ареали, като в същото време се осигури равен достъп и социално включване на групите в неравностойно положение, включително ромите.

- „Подкрепа за осигуряване на подходяща и ефективна инфраструктура на бюрата по труда, допринасяща за развитието на устойчиви градски ареали” на обща стойност 5 480 687 лв. Цели на схемата са да се подобри, обнови и модернизира инфраструктурата на дирекции „Бюро по труда” към Агенцията по заетостта в градските ареали, като в същото време се осигури равен достъп и социално включване на групите в неравностойно положение, включително ромите.

- „Подкрепа за осигуряване на подходяща и ефективна държавна културна инфраструктура, допринасяща за развитието на устойчиви градски ареали” на стойност 28 773 608 лв. Цели на схемата са да се подобри, обнови и модернизира държавната културна инфраструктура в градските ареали, като в същото време се осигури равен достъп и социално включване на групите в неравностойно положение, включително ромите.

- „Подкрепа за ограничаване и предотвратяване на рисковете и щетите при пожари в градските агломерационни ареали” на обща стойност 13 690 810 лева. Цели на схемата са ограничаване и максимално предотвратяване на рисковете и щетите за живота и имуществото на населението при пожари в градските агломерационни ареали чрез осигуряване на съвременна пожарна техника.- осигуряване на пожарна безопасност и надеждна защита на гражданите и имуществото им при пожари в градските агломерационни ареали, опазване на околната среда и намаляване на вредните емисии на парникови газове, отделяни от пожарните автомобили.

- „Подкрепа за подобряване на градската среда” на обща стойност 244 096 886 лева. Цели на схемата са да се подобри физическата и жизнената среда на градските центрове и агломерации като предпоставка за осигуряване на устойчива и екологична градска среда с по-високо качество на живот и нови възможности за икономическо и социално развитие, да се създадат условия за интегриране на групите в неравностойно положение чрез подобряване на физическата и жизнената среда, включително и чрез подобряване на достъпа до административни и социални услуги.

- „Подкрепа за изграждане и укрепване на дребномащабна инфраструктура за предотвратяване на свлачища в градските агломерации” на обща стойност 24 220 647 лв. Цели на схемата са ограничаване и максимално предотвратяване на рисковете и щетите за живота и имуществото на населението в градските агломерационни ареали чрез изграждането и укрепването на дребномащабни инфраструктурни съоръжения за предотвратяване на свлачищните процеси.

- „Подкрепа за изграждане и укрепване на дребномащабна инфраструктура за предотвратяване на свлачища” на стойност 13 805 860 лв. Цели на схемата са да се ограничаване и максимално предотвратяване на рисковете и щетите за живота и имуществото на населението в 178-те „малки” общини чрез изграждането и укрепването на дребномащабни инфраструктурни съоръжения за предотвратяване на свлачищните процеси, Осигуряване на защита за населението и имуществото му чрез подкрепа на дейности за заздравяване и укрепване на свлачища.

Бенефициенти по Програмата: общини, НПО, Държавни институции, Агенции и др. Пряко засегнати лица в следствие на изпълнението на конкретни проекти по ОПРР в това число лица с увреждания, представители на ромския етнос, лица в нетрудоспособна възраст.

Към 31.12.2008 г. по ОПРР са изплатени средства в размер на 4 089 983,22 лв. както следва: национално финансиране - 240 млн. евро, Структурни фондове (ЕФРР) - 1 361 млн. евро.

НАПРАВЛЕНИЕ 11: УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ И СИНХРОНИЗИРАНЕ НА НОРМАТИВНАТА БАЗА, СВЪРЗАНА С ДЕМОГРАФСКОТО РАЗВИТИЕ

Промени в Кодекса на труда и Кодекса за социално осигуряване Министерство на труда и социалната политика

Важен аспект за стимулирането на раждаемостта и отглеждането на деца в България е законовото регламентиране на отпуските по майчинство и родителските отпуска. Съгласно разпоредбите на Кодекса за социално осигуряване и Кодекса на труда (от началото на 2009 г.) се увеличи правото на работничката или служителката на отпуск поради бременност и раждане в размер от 315 дни на 410 дни (12 месеца) за всяко дете, при условие, че жената има 12 месеца осигурителен стаж. За този период от време се изплаща обезщетение в размер на 90 на сто от трудовите доходи на жената. За остатъка от периода на ползване на платен годишен отпуск до навършване на 2-годишна възраст на детето, майката получава обезщетение в размер на минималната работна заплата за страната.

От началото на 2009 г. са в сила нови промени в законодателството относно **отпуска по бащинство**, с които се осигурява активното участие и присъствие на бащата в първите дни от раждането на детето – до навършване на 15-дневна възраст на детето. Другата промяна е правото на бащата на отпуск по бащинство от 6-тия до 12-ия месец на детето, със съгласието на майката.

Промени в Закона за насърчаване на заетостта Министерство на труда и социалната политика

През 2008 г. бяха приети промените в Закона за насърчаване на заетостта, с които се даде възможност като детегледачки да се включат и пенсионери, които ще получават минимална работна заплата и дължимите осигуровки към нея. По този начин се подпомага връщането на майката на работа и по-доброто съвместяване на семейните и професионалните ѝ задължения.

Промени и допълнения на Закон за закрила на детето Министерство на труда и социалната политика Държавна агенция за закрила на детето Агенция за социално подпомагане

С Решение на Министерския съвет № 754 от 28 ноември 2008 г. е приет **Закон за изменение и допълнение на Закон за закрила на детето**, чрез който са реализирани следните промени:

➤ Институционални промени:

- За първи път са дефинирани отговорностите на всички органи за закрила на детето – министърът на труда и социалната политика, министърът на вътрешните работи, министърът на образованието и науката, министърът на правосъдието, министърът на външните работи, министърът на културата, министърът на здравеопазване, общините, като се предвижда разработване на Координационен механизъм за взаимодействие между тях;

- За първи път се регламентират отговорностите на органите на управление на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца, на социални услуги за деца – резидентен тип и на социални услуги за деца в общността, както и на всички лица, които полагат грижи за детето;
- Засилват се правомощията на кметовете на общините, регламентира се създаването на Комисия за детето (вместо досегашната Комисия за закрила на детето), с председател кметът на общината;
- Разширява се обхватът на Националния съвет за закрила на детето с по-широко представителство на ангажираните със закрилата на детето институции;
- Разширяват се отговорностите на председателя на Държавната агенция за закрила на детето по отношение на: осигуряване на методическо ръководство по теми с висока обществена значимост, изграждане и поддържане на хармонизиран телефонен номер с национално покритие за информиране, консултиране и помощ на деца и засилване на контрола за спазване на правата на детето и качеството на социалните услуги за деца.

➤ **Регламентиране на нов вид социални услуги – резидентен тип**

Със Закона за изменение и допълнение на Закон за закрила на детето се регламентират нов вид социални услуги – резидентен тип, като върху дейността по настаняването в тях се въвежда съдебен контрол, с цел предотвратяване на злоупотреби с правото на децата да бъдат отглеждани в семействата си.

Новият вид *социална услуга – резидентен тип* е междинна форма между класическите институции за предоставяне на социални услуги и алтернативните форми – социални услуги в общността. При предоставянето социалните услуги – резидентен тип се индивидуализира и повишава качеството на грижите, насочени към задоволяване на ежедневните потребности на малък брой лица, трайно отделени от семействата си, но в среда, близка до семейната.

➤ **За първи път в санкционния механизъм се включват следните нарушения:**

- Оставяне без надзор и достатъчна грижа на деца до 12 -годишна възраст, с което се създава опасност за физическото, психическото и нравственото им развитие;
- Неуведомяване на компетентните органи за дете, което се нуждае от закрила;
- Разпространяване на сведения и данни за личността на дете, без съгласието на неговите родители или законни представители;
- Неизпълнения на задължения по този закон от страна на родители, настойници, попечители, лица, които полагат грижи за децата, органи на управление на социалните услуги, собственици на търговски обекти и длъжностни лица;

➤ **Повишават се приблизително два пъти санкциите за:**

- Продажба на алкохолни напитки или тютюневи изделия на деца от (1000 до 2000 лв.), на 2000 до 4000 лв.;
- При допускане на дете в търговски обекти от 22.00 ч. до 6.00 ч. в нарушение на Закона за закрила на детето от (2000 до 5000 лв.), на 5000 до 8000 лв.;
- При неосигуряване на дееспособен и пълнолетен придружител на непълнолетни на обществени места след 22 часа от (300 до 500 лв.), на 5000 до 1000 лв.;
- При предоставяне на социални услуги за деца без лиценз от (1000 до 5000 лв.), на 2500 до 10000 лв.

Промени в Закона за семейни помощи за деца

Министерство на труда и социалната политика

Агенция за социално подпомагане

Със Закона за семейни помощи за деца и Правилника за неговото прилагане се уреждат условията за придобиване на правото, формите и реда за предоставяне на семейни помощи за деца в Република България. Семейните помощи са:

1. Еднократни помощи за раждане и отглеждане на дете – без доходен критерий
2. Месечни помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20 г. възраст:
 - при запазване на доходен критерий - за всички деца и за близнаци, като за близнаци размерът е със стойност 1,5 пъти от определения в Закона за държавния бюджет за съответната година за всяко дете;
 - без доходен критерий - за деца с увреждания в двоен размер от определения в Закона за държавния бюджет за съответната година;
3. Месечна помощ за отглеждане на дете до 1 година – за неосигурени майки;
4. Еднократна помощ при бременност - за неосигурени жени с трудов стаж по-малък от 6 месеца, когато нямат право на обезщетение за бременност и раждане по реда на КСО и живеят постоянно в страната.
5. Еднократна помощ за първокласници – при запазване на доходен критерий.

През 2008 г. е увеличен достъпът на семействата с деца до семейни помощи чрез увеличаване размера на доходния критерий. За 2008 г. е увеличен на размерът на еднократната помощ за раждане на дете. Увеличението на еднократната помощ за раждане на второ дете е в размер на 200 %. Увеличен е размерът на месечните помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20 год., както и размерът на помощите за деца-близнаци.

Чрез промените в Закона за семейни помощи за деца се постига от една страна улесняване на правоимащите лица, като не се налага повторното им посещение в дирекциите “Социално подпомагане” и от друга страна се оптимизира работата на служителите от дирекциите “Социално подпомагане” в страната. По същество дейността по връчването на заповедите за отпускане на съответните помощи не представлява реална социална работа, като с приетите промени са спестени значителни времеви и материални ресурси.

Променен бе редът за възстановяване на недобросъвестно получените помощи и недължимо изплатени помощи, които се възстановяват по искане на дирекция “Социално подпомагане”, по реда на Гражданско процесуалния кодекс. Производството по реда на Гражданско процесуалния кодекс е по-ефективно, с оглед своевременното събиране на вземанията от недобросъвестно получени и недължимо изплатени помощи.

ЧАСТ III. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И НАСОКИ ЗА БЪДЕЩИ ДЕЙСТВИЯ

Стратегията за демографско развитие поставя следните приоритети:

- Забавяне на негативните демографски процеси и намаляването на броя на населението;
- Преодоляване на негативните последици от остаряването на населението и подобряване на качествените характеристики на човешкия капитал;
- Постигане на социална кохезия и създаване на равни възможности за пълноценен репродуктивен живот за всички социални групи;
- Ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони и селата.

Реализирането на първия приоритет ще се осъществи чрез прилагането на комплекс от мерки и средства за насърчаване на раждаемостта, увеличаване на средната продължителност на живота, намаляване на детската и преждевременна смъртност, утвърждаване на двудетния семеен модел, създаване на предпоставки за обръщане на миграционните процеси и засилване на процесите на репатриране сред българската диаспора. Изпълнението на този приоритет ще намери израз в конкретни количествени показатели, утвърдени в световната практика като измерители на общото демографско състояние на населението в отделните страни.

Реализирането на втория приоритет включва предприемането на мерки за посрещане на предизвикателствата, породени от застаряването на населението. Мерките са насочени към преодоляване на негативните последици от задълбочаването на неблагоприятните възрастови изменения, като: намаляването и застаряването на трудоспособното население; увеличаване на тежестта върху социално-осигурителната система и държавния бюджет. Мерките съдействат за повишаване на изискванията към качеството и разширяване на обхвата на здравните и социални услуги за възрастните хора. Предоставяне на по-големи възможности за образование и формално и неформално учене като основа за професионална реализация на пазара на труда и средство за развитие на човешките ресурси в процеса на учене през целия живот, а така също и провеждане на последователна политика за насърчаване на трудовата активност на възрастните хора.

Реализирането на третия приоритет предвижда мерки и средства за създаване на равни възможности за реализиране на желаното репродуктивно поведение и равен достъп до всички информационни, здравни, образователни и други услуги, свързани с демографското развитие за всички социални групи. Основни компоненти на политиките за постигането на социална кохезия в обществото са осигуряването на условия за пълна интеграция на уязвими групи (деца в риск, социални групи в риск, хора с увреждания и др.) и засилването на солидарността между поколенията с оглед развитието и поддържането на равнопоставеност между поколенията.

Четвъртият приоритет е насочен към постигане на по-равномерно териториално разпределение на населението, сближаване на социално-икономическите условия и качеството на живот между отделните райони, както и между града и селото. Усилията и мерките ще бъдат насочени към забавяне на процесите на обезлюдяване, протичащи в пограничните райони и немалко села; оптимизиране на концентрацията на населението в столицата и някои по-големи областни центрове, оптимизиране на природната и околна жизнена среда. Осъществяването на този приоритет е неразривно

свързано със засилването на ролята на регионалната политика и обвързването на плановете за социално-икономическо развитие със задачите на демографската стратегия.

Осъществяването на приоритетите на демографското развитие на страната до 2020 г. е възможно в условията на макроикономическа стабилност, устойчив икономически растеж, повишаване на икономическата активност, заетостта и доходите на населението. Предлаганите мерки и действия за демографско развитие се разглеждат като елемент от общата концепция за устойчиво развитие, според която населението, околната среда и икономиката се обуславят взаимно и се намират в непрекъснато взаимодействие. Може да се очаква, че бъдещите благоприятни изменения в средата ще водят до благоприятни изменения във възпроизводствените процеси на населението.

НАСОКИ ЗА БЪДЕЩИ ДЕЙСТВИЯ:

НАПРАВЛЕНИЕ 1: НАСЪРЧАВАНЕ НА РАЖДАЕМОСТТА ЧРЕЗ СЪЗДАВАНЕ НА СРЕДА, БЛАГОПРИЯТНА ЗА ОТГЛЕЖДАНЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦА

Мерки за насърчаване на раждаемостта чрез създаване на среда, благоприятна за раждането, отглеждането, и възпитанието на деца

- Повишаване на раждаемостта и особено на раждането на второто дете;
- Ограничаване на ражданията на мъртви деца;
- Ограничаване на ражданията без медицинско наблюдение;
- Създаване на условия за равни възможности за развитие и социализация на децата, родени в брак и на децата, родени в отношения на свободно съжителство на родителите;
- Намаляване на броя на абортите;
- Превенция на спонтанните аборти;
- Превенция на бременностите на момичета под 18 годишна възраст и особено на тези в ранна юношеска възраст;
- Разработване на програма и въвеждане на час в училище за момчетата на възраст между 10 и 18 години за предоставяне на информация за вредата от ранната бременност и абортите, както и образователен здравен цикъл по сексуална култура, общуване в средата извън училище, подготвителния етап за едно пълнолетно момиче преди да стане майка. При добро обезпечаване на подобна програма могат да бъдат включени и момчетата в същата възрастова група, което ще даде по-голям обхват от получаване на здравна и сексуална култура, съответно и по-голяма полза за обществото. Подходящи дейности са: ролеви игри, интерактивни методи с филмови кадри от негативни последици на съществуващи вече примери до момента, обучителни и образователни казуси, смяна на ролята дете–родител; дете–учител; момиче–интимен приятел; възможни дейности са писане на драматургични произведения, изобразяване с помощта на изкуствата на темата превенция на ранната бременност и аборт, както и други културни и спортно-развлекателни дейности;
- Разработване и въвеждане на панел с показатели в изследванията на НСИ за набиране на статистическа информация за семействата в България;

- Увеличаване на броя на профилактичните прегледи и разширяване на обхвата на бременните жени в първите месеци на бременността, с цел свеждане до минимум на патологиите на бременността
- Въвеждане на повече периодични задължителни прегледи по време на бременността.

Мерки за подпомагане на семействата с деца

- Постепенно увеличаване размерите на семейните помощи за деца;
- Постепенно универсализиране на помощите;
- Повишаване на информираността на семействата по отношение на семейните помощи за деца;
- Насърчаване на отговорното родителство;
- Насърчаване на работодателите за наемане на жени на непълен работен ден и осигуряване на гъвкаво работно време.

За изграждане на благоприятна среда за нормалното физическо и психическо израстване и развитие на детето освен традиционно известните, нужни са и мерки относно психическото здраве на децата, като:

- Назначаване на психолози във всички училища за консултиране на учители, деца и родители по съвместно разработени и утвърдени програми на Министерство на здравеопазването и Националния център по опазване на общественото здраве.

Психолозите в училищата биха могли да консултират и да работят както с децата, така и с учители и родители не само при належащи случаи, но и за превенция на тежки неврози отвъд нормалната невроза и за превенция на психически разстройства. Биха могли да работят по програми, утвърдени от МЗ и МОН. Когато се водят разговори за реформи в образованието, финансиране на училищата, за делегирани бюджети и пр., добре е да има предварително заложена и обоснована необходимост от специалисти-психолози в училищата с оглед укрепване на психическото здраве на децата – бъдещите възрастни и възпитатели, работещи и работодатели, осигурени и осигурители, създатели на национални блага и културни ценности.

В Политиката за психично здраве на Република България 2004-2012 и в съпътстващия Национален план за действие за осъществяване на политиката за психично здраве на Република България за периода 2006-2012 г. се визира предимно психиатричната проблематика. Тя обаче не изчерпва темата, а е само по-острата част от нея, касаеща биологичното разбиране за психичната болест и акцентирането върху медицинските интервенции. Явно не се дава достатъчно значение на другата част – психическата неустойчивост на индивида преди да е прераснала в психиатрична болест. Не се обръща достатъчно внимание и не се взема предвид очевидно влошеното психическо здраве на населението през последните години по различни причини. Не се отчита, че влошеното психическо здраве дори причинява по-големи морални и материални щети както в личния и семейния живот, така и в живота на обществото в по-широкия аспект.

- Съгласуване на Националната програма за закрила на детето с Политиката за психично здраве на Република България и съпътстващия Национален план за действие за осъществяване на политиката за психично здраве на Република България.

В официалния документ, наречен Политиката за психично здраве на Република България 2004-2012, по отношение на стратегическите цели на политиката за психично здраве се казва:

“Основна цел на политиката за психично здраве е да запази и подобри психичното здраве на населението, както и да изведе психичното здраве от професионалната, организационната и политическата изолация и да го включи в общата система на общественото здраве. За тази цел е необходимо да бъдат изградени мултифункционални и базирани в общността служби за психично-здравни услуги. Въвеждането на обществен-оздравен подход трябва да осигури интегрирането на тези служби в общата медицинска мрежа, както и координацията им с други служби в сектори като социално подпомагане, образование, трудово законодателство и др. Това ще бъде постигнато чрез въвличане на местните власти в планирането, финансирането и управлението на службите и услугите.”

Училището е част от общността. В него освен че се учат, децата израстват и се възпитават. И като такова, училището е подходящо място за поставяне на психично-здравни услуги, програмирани и финансирани по линия на общественото здравеопазване в рамките на общата медицинска мрежа, но успешно реформирана. Грижа на националното здравеопазване би следвало да е изграждането на здрава психика у децата, която да е предпоставка за психическото им здраве и като възрастни. Понеже децата взаимодействат пряко с техните възпитатели – родители и учители, когато психологът в училище работи и с детето и с неговите възпитатели, ефектът и резултатът би бил по-голям.

- Информационни кампании за същността и вредата на синдрома на родителското отчуждаване (PAS-parental alienation syndrome) при децата на разделени родители, когато децата са потърпевши от скритата или явна война между тях.

Синдромът на родителско отчуждаване все още не се приема в България като форма на емоционално насилие върху детето, за да може то да бъде защитено по смисъла на Закона за защита на детето и правилника за прилагането му. Не фигурира и в наскоро приетия Закон за домашно насилие. Нужно е да се привлече вниманието и повиши познанието на законотворците, законодателите, социалните работници, адвокатите и други ангажирани по тези казуси юристи и специалисти върху превенцията на разстроено детско поведение и поражения върху психиката на детето вследствие раздялата на родителите с последвала обработка на съзнанието на детето и отчуждаването му от страна на родителя, спечелил родителски права, или при който е останало детето след раздялата. Въпрос на отговорно родителство е детето да не бъде използвано за задоволяване на егоистични цели заради страхове, ревност, отмъстителност, комплекси за малоценност и пр. на родителя, при който е останало детето или на втория съпруг/съпруга. Въпрос на отговорно родителство е също така напусналият родител да се противопостави на развиването на PAS и да не допусне прекъсване на връзката си с детето в защита на своите родителски права и още повече – в името на най-добрия интерес на детето, гарантиращ включително и психическото му здраве.

Изхождайки от презумпцията за най-добрия интерес на детето и познавайки същността на синдрома на родителското отчуждаване, въпрос на родителска отговорност и зрялост е никой да не възпрепятства поддържането на нормални отношения и контактуване между детето и напусналия рожден родител, освен ако не е заплаха за него. За да се случи обаче това на практика, въвлечените участници в тези сложни взаимоотношения трябва да са психически здрави, с балансирано его, без комплекси и страхове. За да постигнат желаното състояние на духа си и да следват правилното поведение на разумни и цивилизовани хора, те могат да се опрат на помощта на специалиста – на психолога, или най-малкото като се запознаят с подходящата литература за сдобиване с познание по тези изключително важни въпроси, да променят поведението си в благоприятната посока.

Необходима е промяна в Семейния кодекс така че да се предвидят превантивни мерки за закрила на детето и в смисъла на нормалното му психическо развитие след раздяла на родителите, за да не се допуска PAS. За съжаление не само обикновените граждани, но и българската правна система и юридическа мисъл сякаш все още са далеч от такова разбиране, макар че вече е приет европейски регламент, в който официално се въвежда понятието “родителската отговорност”. Това е Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета: Относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и дела, свързани с родителската отговорност. Регламентите, които са ясни, точни и безусловни, могат да имат хоризонтален и вертикален директен ефект. Регламентът установява нормативни принципи, определя абстрактно условията за приложение и формулира произтичащите правни последици. С влизането му в сила той става действащо право както за държавите членки, така и за лицата. В този регламент се въвежда термина “Родителска отговорност” – “родителски права и задължения” – чл. 2, т. 7 (всичко без задължението за издръжка, осиновяване и др. – чл. 1, т. 3.). Но курioзът е, че в българското семейно право няма такова понятие, което да изразява по събирателен начин и правата и задълженията на разделените родители към децата и ще трябва да се въведе рано или късно.

В Хартата на основните права на Европейския съюз се казва, че при всички действия, които предприемат публичните власти или частни институции по отношение на децата, от първостепенно значение е да се има предвид най-доброто в интерес на детето.

- Обучения за родители, възпитатели, социални педагози, съдии, журналисти относно синдрома на родителското отчуждаване (PAS).

Отговорното родителство е фактор за икономическо развитие, доколкото от него зависи създаването на качествен човешки потенциал, необходим за пазара на труда, за разумни управленски дейности на всички нива, както и за морално издръжани решения в правосъдието. Родителската безотговорност причинява психически разстройства, създава условия за поддаване на зависимости, девиантно поведение и ограничава децата за нормално социализиране, развитие и успех в живота.

От отговорното родителство зависи децата да получат образование, професионална подготовка и трудова заетост. Спирането на деца да посещават училище, както и ранното отпадане от образователната система, е типичен случай на родителска безотговорност, особено сред ромското население. Това е случаят, при който липсата на отговорно родителство директно въздейства негативно на обществения живот, като създава необразовано поколение, неспособно за реализация на пазара на труда и създаващо всякакви проблеми на нормалните граждани.

Отговорното родителство е възможно, ако е осъзната неговата ценност и необходимост от такова, и съответно – ако е осъзната вредата на безотговорното родителство. То е възможно при наличие на отговорни държавни органи и институции и отговорни индивиди.

Макар че е наше удоволствие, задължение и грижа отглеждането и възпитанието им, нашите деца не ни принадлежат. Те принадлежат преди всичко на себе си, както и на обществото, като негови граждани. А при разширяващата се глобализация ще се превръщат все повече в граждани не само на обединена Европа, но и на света. И навсякъде ще са добре дошли, когато носят висок физически и духовен потенциал, за който една от предпоставките е наличие на родителска отговорност.

- Вкарване на разпоредби в Семейния кодекс, гарантиращи правото на детето да поддържа редовно лични отношения и пряк контакт с двамата си родители, освен когато това е против неговия интерес (член II-84 “Права на детето” от Договора за създаване на конституция за Европа).

НАПРАВЛЕНИЕ 2: УВЕЛИЧАВАНЕ НА СРЕДНАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТА

Мерки за опазване и удължаване на живота в добро здраве

- Намаляване на общата детска и вътреутробна смъртност;
- Удължаване на живота в добро здраве на жените и мъжете;
- Засилване на превенцията и профилактиката на болестите с висок обществен риск, болестите на органите на кръвообращението, на онкологичните заболявания и др.;
- Ограничаване на транспортните, битовите и трудовите злополуки;
- Намаляване на по-ранната смъртност сред мъжете;
- Осигуряване на редовни профилактични прегледи на мъжете на възраст над 45 г.

НАПРАВЛЕНИЕ 3: ЗНАЧИТЕЛНО НАМАЛЯВАНЕ НА БРОЯ НА ЕМИГРИРАЩИТЕ МЛАДИ ХОРА В РЕПРОДУКТИВНА ВЪЗРАСТ

Мерки за намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст

- Създаване на условия за намаляване на дълготрайната и окончателна емиграция от България към други страни;
- Създаване на условия за завръщане в България на българите в чужбина;
- Създаване на условия и среда за задържане на младите хора в България;
- Модернизиране и подобряване на статистиката на наблюдението и управлението на миграционните - вътрешно-миграционните, външно-миграционните и имиграционните потоци;
- Засилване на подходите за интегрирана политика на градско развитие чрез създаването и гарантирането на висококачествени обществени места, модернизиранието на инфраструктурните мрежи и повишаване на енергийната ефективност, активно насърчаване на новаторството и образованието, особено що се отнася до изостаналите градски квартали – насърчаване на съобразен с околната среда, ефективен и достъпен градски транспорт, устойчиви стратегии за подобряване на развитието на градовете, укрепване на местната икономика и местната политика за пазара на труда, активна политика за образование и обучение за децата и младежите.

НАПРАВЛЕНИЕ 4: РАЗРАБОТВАНЕ НА АДЕКВАТНА ИМИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА

Във връзка с развитието на световната икономическа и финансова криза и евентуалните последващи отражения върху миграционната обстановка в нашата страна през 2009 г. се предвиждат анализи с оглед идентифициране на рисковете и отражението върху българската икономика и пазар на труда. Наблюдава се тенденция на завръщащи се българи обратно в страната поради увеличение на равнището на безработица в страните, където са пребивавали, както и на намаляване на преките чуждестранни инвестиции, което води до забавяне на икономическия растеж.

Насоките за развитие на тази политика са заложи в Плана за действие по НСМИ (2008-2015), който е одобрен от МС заедно с Годишния доклад на министъра на труда и социалната политика, г-жа Емилия Масларова, по изпълнението на Плана за действие за 2008 г.

В План 2009 са заложи измерими значими конкретни дейности, осигуряващи специфичност, гъвкавост и иновативност при изпълнението им. Не малка част от тях са в продължение и доразвиване на започнатото и осъществено през 2008 г. **и по двете стратегически цели от НСМИ.** Отговорности по изпълнението му имат МВнР, МВР, МТСП, МОН, ДАМС, ДАБЧ, ДАБ, АЗ, АСП, НСОРБ, социалните партньори и други отговорни ведомства и организации.

Съгласно План 2009 са предвидени и мерки за ограничаване влиянието на идентифицираните рискови фактори във връзка с развитието на и последствията от икономическата и финансова криза и същевременно за продължаване ефективната реализация на политиката по миграция и интеграция – което е и актуалното изискване на ниво ЕС, по което България има конкретни ангажименти.

План 2009 ще се финансира в рамките на бюджетите на ведомствата, ангажирани в изпълнението на отделните дейности по плана в съответствие с тяхната компетентност, както **и от финансовите инструменти на Общата програма „Солидарност и управление на миграционните потоци” на ЕС, вкл. от Европейския интеграционен фонд, Европейския бежански фонд, Европейския фонд за управление на границите и Европейския фонд за връщане.**

НАПРАВЛЕНИЕ 5: ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ЗАСТАРЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Прогнозите за развитие на населението на Република България според три основни демографски показателя – възрастова структура, демографско заместване и тотален коефициент на плодovitост, дават основание за наличието на трайна тенденция на застаряване на населението и на значително увеличаване на дела на възрастните хора през следващите десетилетия.

Необходимо е предприемане на мерки за приспособяване на условията на труд, здравните услуги и системата за социална закрила, за да могат все повече хора да имат шанса да живеят по-дълго и да достигнат до дълбока старост.

Приоритетните направления и задачи по отношение на мерките за преодоляване на последиците от застаряване на населението се отнасят до развитие на политика за активно стареене, адаптиране на социално-осигурителната система, развитие на системата от социални и здравни услуги и повишаване качество на живот на възрастните хора.

Необходимо е да се приеме Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (“active ageing”) в съответствие с новото разбиране и интерпретиране на процеса на застаряване на населението като удължаване на активния живот на хората и валоризиране на техния огромен потенциал и ресурс.

Основните елементи на политиката за активно стареене включват учене през целия живот, удължаване на трудовия живот, икономическа и обществена активност

след официалното пенсиониране и дълголетие в добро здраве. Конкретните задачи се отнасят до:

- Разработване на мерки за съхраняване и развитие на трудовия потенциал като елемент от цялостната концепция за развитие на човешките ресурси в страната;
- Насърчаване на ученето през целия живот и активизиране на дейностите по професионалното обучение на работното място;
- Въвеждане на гъвкави форми на заетост за лицата в пенсионна възраст без това да създава диспропорции на трудовия пазар и междугенерационни конфликти;
- Преодоляване на негативните нагласи на работодателите към по-възрастните лица и насърчаване по-дългото използване на техния трудов опит и умения;
- Стимулиране на доброволните участия на хората в пенсионна възраст в социалния живот на общността и развитието на гражданското общество;
- Насърчаване на здравословния начин на живот;
- Насърчаване на свободната доброволна активност на възрастните хора.
- Информиране на възрастните хора за техните права с оглед активно включване в общественния живот и възможности за активно стареене.

НАПРАВЛЕНИЕ 6: ПОДОБРЯВАНЕ НА РЕПРОДУКТИВНОТО ЗДРАВЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯ НА СТЕРИЛИТЕТА

Мерки за подобряване на репродуктивното здраве на населението, превенция на стерилитета, ин-витро оплождане

Програма ИН-ВИТРО на Националната здравно-осигурителна каса:

- Разширяване на обхвата на участниците

Фонд за асистирана репродукция

- Разширяване на обхвата на участниците

Въвеждане на стандарт по акушерство и гинекология, както и за андрология

- Да се разработи медицински стандарт за диагностика и лечение на стерилните двойки. Тук специално внимание трябва да се обърне на редки, но важни причини за стерилитет–генетични и имунологични.

Проучване за броя на двойките със стерилитет в детайли по възрастови групи, по райони, по диагнози, видове лечение и др.

Включване на часове по репродуктивно здраве в училище, с цел превенция на полово предаваните болести и абортите по желание.

- Подобренията, които могат да се предприемат са свързани с повишаване на качеството на ваксините, ограничаване на практиката за тяхното комбинирано/едновременно прилагане, повишаване на разбирането за необходимостта от ваксинациите и на доверието в медицинските лица.

НАПРАВЛЕНИЕ 7: ПОВИШАВАНЕ ОБЩОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО РАВНИЩЕ, ДЕМОГРАФСКАТА ИНФОРМИРАНOST И СЕКСУАЛНО-РЕПРОДУКТИВНАТА КУЛТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Повишаване на общото образователно равнище:

- Ограничаване на процеса на отпадащи от училище деца;
- Разширяване и разнообразяване на мерките, свързани с подобряване на общото образователно равнище, демографската информираност и сексуално-репродуктивна култура на учениците;
- Съществено намаляване на броя на младите хора, които не могат да четат добре, и на тези, които преждевременно напускат училище, както и подобряване на нивото на успеваемост на учащите се с мигрантски произход или от групи в неблагоприятно положение.
- Привличане в образованието и обучението на повече хора в зряла възраст, особено ниско квалифицирани и възрастни работници, и по-нататъшно улесняване на географската и професионалната мобилност
- Разработване на стандарти за въвеждане на общообразователна програма по сексуално-репродуктивна култура на учениците в горните класове

НАПРАВЛЕНИЕ 8: ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН РЕПРОДУКТИВЕН ЖИВОТ В ДОБРО ЗДРАВЕ ЗА ВСИЧКИ СОЦИАЛНИ ГРУПИ

РАВНОПОСТАВЕНOST ПО ПОЛ

- Коефициент на заетост при жените през 2009 г. – 60 %;
- Постигане на по-добър баланс между семейните и професионални задължения на съпрузите/партньорите;
- Преодоляване на сегментацията на пазара на труда и редуциране на различията в заплащането на жените и мъжете за равен труд;
- Подкрепа на предприемачеството сред жените;
- Насърчаване на ролята на жените в икономиката на знанието;
- Поетапно въвеждане на джендърмейнстриймнг, джендър статистика и джендър бюджетиране във всички политики, програми и дейности.

РАВНОПОСТАВЕНOST ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

- Осигуряване на достъп до приемна за обслужване на хора с увреждания във всички административни сгради на национално и местно ниво, съгласно изискванията на Наредба № 6 от 26 ноември 2003 г. за изграждане на достъпна среда в урбанизираните територии, вкл.: изграждане на достъпен вход (рампа, асансьор или подемна платформа, ширина на входна врата, височина на дръжките на вратите, на бутоните в асансьора и др.); изграждане на достъпно входно-комуникационно пространство; поставяне на обозначения според изискванията;
- Проучване на възможността за нормативна промяна по отношение на медицинската експертиза на работоспособността, като се постави акцент върху остатъчната работоспособност на хората с увреждане;

- Формиране на различни екипи за освидетелстване на деца, хора в трудоспособна възраст и хора над трудоспособна възраст;
- Усъвършенстване на системата за набиране на статистическа информация за хората с увреждания.

РАВНОПОСТАВЕНОСТ ПО ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

- Ограничаване на ранното напускане на училище на ромските деца и подобряване на достъпа до образование за ромите;
- Разширяване на превантивните и профилактични мероприятия, диагностика, лечение и рехабилитация на ромите;
- Повишаване на образователното и квалификационно ниво на ромите с оглед на подобряване на тяхната мобилност на пазара на труда и разширяване на участието им в икономическия живот на страната и в създаването на брутен вътрешен продукт;
- Подобряване на жилищните условия за живот на ромите. Комплексно и устойчиво решаване на проблемите с гетата и ромските махали;
- Разработване/актуализиране на добре финансирана Рамкова стратегия за интеграция на ромите в обществото;
- Усъвършенстване на методите и подходите за набиране на статистическа информация по етнически признак, с оглед на извършване на по-ефективен мониторинг на изпълнение на мерките за интеграция на ромите и за оценка на социалните ефекти от тяхното изпълнение.

НАПРАВЛЕНИЕ 9: РАЗВИТИЕ НА СОЛИДАРНОСТ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА

Проблемът за насърчаване на солидарността на поколенията произтича от наложилата се тенденция на застаряване на населението, увеличаване на относителния дял на възрастните и от новото разбиране за значението и ролята на възрастните в социалния и икономически живот.

Насърчаването на активния живот на възрастните хора - активно стареене (“active ageing”) в съответствие с новото разбиране и интерпретиране на процеса на застаряване на населението като удължаване на активния живот на хората поставя съществени предизвикателства по отношение на ролята и значението на възрастните хора на пазара на труда. Участието на пазара на труда на възрастните хора се затруднява след известно или продължително отсъствие от заетост, заради изостанала квалификационна подготовка и най-вече заради напредването на компютърните технологии. Технологичното адаптиране на квалификационната подготовка, ориентирана предимно към младите поколения, също е пречка за равноправното участие на пазара на труда на възрастните. Възможен начин за превъзможване на тази неравнопоставеност е утвърждаването на постоянна система за продължаващо обучение, адаптиране на системата за обучение на работното място към потребностите на възрастните, както и на индивидуалното консултиране. Управлението на човешките ресурси се нуждае от задълбочени познания по отношение наемаването на възрастни хора.

Съществена роля в сферата на заетостта на възрастните има разбирането за важността на новите квалификационни умения и на продължаващото обучение.

Фактори, възпрепятстващи активното стареене:

- Недостатъчни умения и квалификация;
- Възрастова дискриминация на работното място;

Идентифицират се следните възможности за осъществяване на дейности по “активно стареене” в сферата на пазара на труда:

- Обучения през целия живот и адекватно отражение на застаряването в образователна система;
- Насърчаване на добри практики;
- Дейности за приспособяване на работната среда към потребностите на възрастните;
- Предоставяне на възможности за реализация на трудовите умения на възрастните.

НАПРАВЛЕНИЕ 10: ОГРАНИЧАВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ В ТЕРИТОРИАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ОБЕЗЛЮДЯВАНЕТО В НЯКОИ РЕГИОНИ И СЕЛАТА

- Идентифициране на потребностите на градските и селските райони за балансирано и устойчиво териториално развитие като цяло.
- Органите на управление на градските и селските райони, в сътрудничество с всички публични и частни заинтересовани лица, да определят своите общи приоритети и да изготвят съвместни стратегии за регионално развитие, с цел гарантиране на по-добри условия и качество на живот за всички граждани.
- Следване на всеобхватна, междусекторна и цялостна стратегия за развитие, която прилага интегриран подход.